

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ

**ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2008- 2013.
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΞΟΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ**

Επιβλέπων καθηγητής: **Λυγγίτσος Αλέξανδρος**
Φοιτητής: **Φιλίππου Άγγελος**
Α.Μ: **2005109**

Καλαμάτα, Οκτώβριος 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Εισαγωγή	3
1	Οικονομική κρίση	4
1.1	Η έννοια του όρου οικονομική κρίση	4
1.2	Η έννοια του όρου πτώχευση- χρεωκοπία	5
2	Η πτώχευση το 1927	7
2.1	Το χρονικό της κρίσης στην Ελλάδα	10
2.2	Ιστορική αναδρομή του προβλήματος	14
2.3	Η σημερινή κατάσταση του ελληνικού κράτους	16
	-Η κατάσταση πριν την κρίση	16
	-Πώς ξεκίνησε η κρίση	18
3.	Αίτια οικονομικής κρίσης	20
3.1	Επιπτώσεις στην κοινωνική ζωή και οικονομική ζωή	22
4.	Η Επιχειρηματικότητα σε περίοδο κρίσης	26
4.1	Η Οικονομική κρίση στις Μικρομεσαίες επιχειρήσεις	31
4.2	Διατήρηση Μάρκετινγκ μέσω κρίσης	33
4.3	Κρίση και επιβίωση ΜΜΕ	34
4.4	Αντιμετώπιση κρίσης ΜΜΕ	36
4.5	Διερεύνηση επιβίωσης μιας ΜΜΕ	38
5	Η περίπτωση της Ελλάδας	40
5.1	Το αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης	41
5.2	Αντιμετώπιση οικονομικής κρίσης	42
5.3	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ)	44
5.4	Η λύση στην οικονομική κρίση	47
6.	Το ευρώ στην οικονομική κρίση	48
6.1	Ιστορία της πτώσης της «Αυτοκρατορίας του Ευρώ»	49
6.2	Η «απαισιοδοξία» των νοικοκυριών	50
6.3	Το ευρώ στην Ελλάδα	51
6.4	Το ευρώ: βασική αιτία του Δημόσιου Χρέους	52
6.5	Το ευρώ και η πρόσφατη κρίση	53
7.	Ποιες κινήσεις έγιναν για να αποφευχθεί η χρεωκοπία	54
	-Πρώτο πακέτο οικονομικών μέτρων	56
	-Δεύτερο πακέτο οικονομικών μέτρων	56
	-Μνημόνιο και τρίτο πακέτο οικονομικών μέτρων	57
	-Τα τελευταία γεγονότα και το μνημόνιο 2	58
8.	Συνέπειες	60
8.1	Τα μέτρα για την ανάκαμψη	62
9.	Συμπέρασμα	63
	Επίλογος	66
	Βιβλιογραφία	68
	Πηγές από διαδίκτυο	68

Εισαγωγή

Στην παρούσα ερευνα ενημερονόμαστε για την οικονομική ανισότητα που επικρατεί ανάμεσα στις χώρες. Αρκετές χώρες επηρεάστηκαν από την κρίση σε μεγάλο βαθμό ,ανάμεσα τους και η ΗΠΑ ,χώρα η οποία φημίζονταν για την οικονομική της σταθερότητα όλα αυτά τα χρόνια.Επίσης χώρες απο την περιφέρεια της Ευρωζώνης, βιώνουν τη βαθμιαία μετάλλαξη της σε έντονη δημοσιονομική κρίση γιατί εξακολουθούν να καταναλώνουν πάνω από τις παραγωγικές τους επιδόσεις.

Στην συνέχεια αναλείεται η οικονομική στήριξη του νομισματικού ταμείου σε χώρες που πλήττονται απο την κρίση ανάμεσά του και η Ελλάδα.. Η Ευρωζώνη προτίθεται να λάβει και άλλα μέτρα στήριξης των αδύναμων χωρών,δίχως κάποιας μορφής πολιτική διακυβέρνηση.

Στη συνέχεια αναλύεται η οικονομική ύφεση στην Ελλάδα που από τα τέλη του 2009 εξακολουθεί να αυξάνεται καθώς το δημόσιο χρέος είναι μεγάλο. Για αυτόν τον λόγο η χώρα ζητά πρόσθετη οικονομική βοήθεια, η οποία αποφασίστηκε στην έκτακτη Σύνοδο Κορυφής της Ευρωζώνης στις 21.7.2011, και για την οποία χρειάζονται δύσκολες μεταρρυθμίσεις, με μεγάλες απαιτήσεις που δημιουργούν πολιτικές αναταραχές και αντιπαραθέσεις και αυξάνουν τον κίνδυνο σοβαρής κοινωνικής αναταραχής. Τα περισσότερα από αυτά τα μέτρα όμως είναι αναγκαία για να μειωθεί η κατανάλωση που από πολλά που υπερβαίνει τις παραγωγές, ώστε να δημιουργείται μεγάλο δημόσιο χρέος. Όμως η διαδικασία αυτή αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα μελέτης και εφαρμογής των μέτρων.

1. Οικονομική κρίση

Παρακάτω θα αναλύσουμε με την έννοια της κρίσης, της οικονομικής κρίσης, της πτώχευσης και της χρεοκοπίας.

Μία κατάσταση έκτακτης ανάγκης την οποία οφείλουμε να αντιμετωπίσουμε με ψυχραιμία και ωριμότητα ονομάζουμε κρίση. Είναι μια αλλαγή που δημιουργεί ένα πιεστικό πρόβλημα το οποίο πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα. Όσο αρνητική και αν είναι η έννοια της κρίσης σε αρκετές περιπτώσεις υπάρχει θετικό αποτέλεσμα.

Η κρίση μπορεί να αφορά μια επιχείρηση, ένα σπίτι, μία κοινότητα και στην περίπτωση που μελετάμε ένα ολόκληρο έθνος.

Η λέξη κρίση συναντάται στην Ιστοριογραφία, στον Ηρόδοτο, και αναφέρεται σε πολιτισμούς που βρίσκονται σε κατάσταση κατάρρευσης. Πιο συγκεκριμένα ο Ηρόδοτος μιλάει για την κρίση της κληρονομικής βασιλείας η οποία οδηγεί αργότερα στην ανάπτυξη της πόλης-κράτους.

Στην εποχή μας, οι οικονομικές κρίσεις, δημιουργούν ανασφάλεια και αστάθεια που επηρεάζουν όλο τον πλανήτη.

1.1 Η έννοια του όρου οικονομική κρίση

Οικονομική κρίση χαρακτηρίζεται η πτώση και η συνεχής μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. Με τον όρο οικονομική κρίση εννοούμε το φαινόμενο κατά το οποίο η οικονομία χαρακτηρίζεται από μια αισθητή και διαρκή συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας, σε όλα δηλαδή τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως είναι η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις που είναι και ο σημαντικότερος παράγοντας της οικονομίας σε μια χώρα. Ανάλογα με την αύξηση ή την μείωση των επενδύσεων προδίδεται κατά κάποιο τρόπο και το που θα κινηθούν τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη.

Τα στάδια των οικονομικών διακυμάνσεων είναι δύο, το στάδιο της ανόδου και το στάδιο της καθόδου. Η οικονομική κρίση εκφράζεται από το δεύτερο στάδιο, της καθόδου, τη μείωση δηλαδή της οικονομικής δραστηριότητας. Με την εμφάνιση της παγκοσμιοποίησης και της

τεχνολογίας έρχεται μη αναμενόμενη αλλαγή στην αγορά και την οικονομία. Σε δύσκολες οικονομικές συνθήκες εμφανίζονται σημαντικές μεταρρυθμίσεις στη παρούσα κατάσταση της αγοράς. Μια ξαφνική κάθοδο της ζήτησης έχει ως αποτέλεσμα σοβαρές αλλαγές στις προγραμματισμένες πωλήσεις αλλά και σε όλο τον σχεδιασμό. Η οικονομική κρίση εμφανίζει όλες τις λανθασμένες ενέργειες και γίνεται η αρχή μιας νέας τοποθέτησης θεωριών, διορθώνοντας παλαιότερες ρυθμίσεις.

Οι κρίσεις αφορούν την κοινωνία και διαρκούν για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα ακολουθώντας μια επαναλαμβανόμενη κατάσταση στην οποία περιέχονται η άνοδος και η ύφεση, η καινοτομία και η αποτελμάτωση. Η ιστορία λοιπόν μας δείχνει ότι το πρόβλημα της οικονομικής κρίσης ακολουθείται από έναν ίδιο τρόπο αντιμετώπισης της κατάστασης, στην οποία θα έλθει το πέρας της κρίσης και έπειτα ξαναρχίζει ένα νέο είδος ανάπτυξης .

1.2 Η έννοια πτώχευση – χρεοκοπία

Η πτώχευση αποσκοπεί στο να προστατέψει τους πιστωτές με διαγραφή της πτωχευτικής περιουσίας.

Η κρατική πτώχευση τώρα είναι η δυσχέρεια της κυβέρνησης, να πληρώσει τα χρέη της χώρας με αποτέλεσμα τα ταμεία να μένουν άδεια και να μην επιτρέπεται άλλος δανεισμός. Για αυτό τον λόγο η χώρα οδηγείται σε στάση πληρωμών με αποτέλεσμα να πλήττεται η οικονομία και οι πολίτες της.

Στην κατάσταση αυτή, οι δανειστές των ομολόγων μπορούν να προσαρμόσουν το πόσο γρήγορα μπορεί η χώρα ανακάμψει καθώς οι απαιτήσεις τους πολλές φορές είναι ακραίες, με μεγάλη αύξηση του επιτοκίου η οποία θα οδηγήσει στην αδυναμία του δανειζόμενου πλέον να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του.

Η κάθε κυβέρνηση εύκολα μπορεί να βρεθεί σε ευάλωτη θέση όταν υποστεί κρίση κρατικού χρέους. Όταν δηλαδή φτάσει στο σημείο να εκδώσει ομόλογα σε ξένο νόμισμα ή όταν το νόμισμά τους υποστεί μείωση οπότε δεν θα είναι εφικτό έπειτα, να ξεπληρώσουν τα ξένα ομόλογα.

Μια κυβέρνηση τώρα όταν δεν μπορεί να ξεπληρώσει το χρέος της συνήθως προχωρά σε αυτό που ονομάζεται αναδιάρθρωση του χρέους. Γίνονται δηλαδή διαπραγματεύσεις με τους κατόχους ομολόγων για να πραγματοποιηθεί κάποια καθυστέρηση ή κάποια μείωση των πληρωμών του χρέους τους.

Η χρεοκοπία ενός κράτους οφείλεται στην υπερχρέωσή του. Αυτό μπορεί να συμβεί εξαιτίας μιας δυσμενούς οικονομικής περίπτωσης, στις χρηματαγορές, η οποία μπορεί να βλάψει ακόμη και έναν «υγιή» δανεισμό. Επίσης η χρεοκοπία μπορεί να οφείλεται και στον χρόνιο ελλειμματικό προϋπολογισμό, κατά τον οποίο οι δαπάνες του κράτους ήταν περισσότερες από τις εισπράξεις του. Τα ελλείμματα του δε, τα κάλυπτε με ομόλογα από τους πολίτες, από τις τράπεζες, από επενδυτές και από άλλα κράτη. Ο συνδυασμός επίσης των αιτιών αυτών δημιουργούν εγγύηση για την υπερχρέωση μίας χώρας όπως έγινε με την Ελλάδα.

Η χρεοκοπία ενός κράτους επιδρά αρνητικά όχι μόνο στο ίδιο το κράτος αλλά έχει αρνητικές επιδράσεις και στον παγκόσμιο χώρο. Έτσι οι δανειστές χάνουν ολόκληρο ή ένα μέρος των χρημάτων τους. Συνήθως όμως, σύμφωνα με διεθνείς διαπραγματεύσεις, πραγματοποιείται συμφωνία για την εξόφληση ενός μέρους των χρεών.

Η πτώχευση ενός κράτους περιορίζει τον προϋπολογισμό του καθώς αφαιρεί οποιαδήποτε υποχρέωση προς τους πιστωτές του, όσον αφορά τις δόσεις των δανείων και τους τόκους. Πλέον όμως κλονίζεται η εμπιστοσύνη και η αξιοπιστία του ίδιου του κράτους προς τους δανειστές του, γεγονός το οποίο εμποδίζει τον δανεισμό του. Έτσι το κράτος κάνει μια καινούρια αρχή ξεκινώντας ουσιαστικά από το μηδέν.

Μετά από την χρεοκοπία ενός κράτους οι τράπεζες είναι αυτές που καλούνται να ξεπληρώσουν τα ομόλογα του δημοσίου, τα οποία κατέχουν, ωστόσο μιλάμε για τραπεζική κρίση. Επιπλέον, τα αποτελέσματα της χρεοκοπίας είναι καταστροφικά, καθώς η οικονομική κρίση η οποία ακολουθεί, παρουσιάζει μείωση στις επενδύσεις και στις παραγωγές, πτώση του χρηματιστηρίου και της αγοράς ακινήτων. Επίσης σίγουρη συνέχεια όλων αυτών είναι και μία νομισματική κρίση, καθώς οι ξένοι επενδυτές δεν ενδιαφέρονται να επενδύσουν για μεγάλο χρονικό διάστημα σε μια χώρα με χρεοκοπημένη οικονομία.

Η πτώχευση επίσης ενός κράτους έχει άμεσα και έμμεσα αποτελέσματα για τους πολίτες του, γιατί σε μια τέτοια κατάσταση η χώρα οδηγείται σε μείωση των αποταμιεύσεων για τους πολίτες οι οποίοι δεν προλαβαίνουν τα προβούν σε ανάληψη των καταθέσεών τους. Οι τράπεζες και οι επιχειρήσεις αποδυναμώνονται οικονομικά, η ανεργία κορυφώνεται και οι παροχές σε κύριους τομείς της χώρας όπως είναι η υγεία και η παιδεία εξασθενούνται.

Για να αποφύγει ένα κράτος την χρεοκοπία πρέπει να συμβάλλουν πολλοί παράγοντες και είναι ένας συνδυασμός προσπαθειών από πολιτικούς, εργαζομένους και επιχειρήσεις.

Όταν μιλάμε για χρεοκοπία, αναφερόμαστε στην μείωση των δημόσιων δαπανών και των επιδοτήσεων, για μείωση μισθών, απολύσεις σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και για αύξηση των φόρων. Επίσης αυξάνονται οι άμεσοι κι έμμεσοι φόροι, καθώς επίσης επιβάλλονται νέοι φόροι σε όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες της χώρας.

Όμως είναι δύσκολο όταν μία χώρα είναι μέλος της Ευρωζώνης να προβεί σε πτώχευση. Και αυτό γιατί τότε, θα προκαλούνταν δυσάρεστες επιπτώσεις και στα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρώπης σχετικά με την οικονομία των χωρών τους, που ίσως συμπαρασύρονταν στον δρόμο της πτώχευσης. Μια ιδιαίτερα άσχημη κατάσταση στην οποία δεν επιθυμεί να φτάσει η Ευρωζώνη καθώς κάτι τέτοιο θα σήμαινε την διάλυσή της.

2.Η πρώτη πτώχευση το 1927

Η αναγνώριση της ελληνικής ανεξαρτησίας ήταν προϊόν των πολεμικών επιτυχιών των ελλήνων κυρίως από το 1821 ως το 1824, του φιλελληνικού κινήματος αλλά και του ανταγωνισμού των μεγάλων δυνάμεων της εποχής. Το πρωτόκολλο του Λονδίνου του 1830 αποτελεί έναν «έντιμο» συμβιβασμό για τα συμφέροντα τους. Το νεοϊδρυθέν ελληνικό προτεκτοράτο υπήρξε δέσμιος του διεθνούς συστήματος ασφαλείας αλλά και του βρετανικού κυρίως χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου.

Οι χρηματοπιστωτικοί οίκοι του Λονδίνου εκχώρησαν το 1824 και 1825 τα περιβόητα «δάνεια της ανεξαρτησίας» με επαχθείς όρους για τους επαναστατημένους Έλληνες. Ένα μόνο μικρό ποσό από τα συνολικά ποσά των δανείων δαπανήθηκε για τις ανάγκες της επανάστασης. Το μεγαλύτερο σπαταλήθηκε στην προπληρωμή τόκων και προμηθειών, στα χρηματιστήρια της Ευρώπης ή σε παραγγελίες πολεμικού υλικού που ποτέ δεν έφτασε στην Ελλάδα! Το πιο επαχθές όμως μέτρο που προβλέπονταν για την αποπληρωμή των δανείων ήταν η υποθήκευση των «εθνικών κτημάτων» που είχαν εγκαταλειφθεί από τους Τούρκους ιδιοκτήτες τους.

Το 1827 ο Ιωάννης Καποδίστριας απευθύνει έκκληση στις μεγάλες δυνάμεις για χορήγηση νέου δανείου. Ο Κυβερνήτης υπολόγιζε ότι έτσι θα μπορούσε να ξεπληρώσει ένα μέρος των τόκων των προηγούμενων δανείων και με τα υπόλοιπα να ανορθώσει την κατεστραμμένη ελληνική οικονομία. Όμως η απάντηση ήταν αρνητική. Οι ξένοι δανειστές δεν είχαν διάθεση να παραχωρήσουν νέα δάνεια στους Έλληνες. Υπό αυτές τις συνθήκες και μπροστά

στην αδυναμία εξυπηρέτησης των δανείων της ανεξαρτησίας η ελληνική διοίκηση οδηγείται στην πτώχευση.

Για την αντιμετώπιση της κατάστασης ο Καποδίστριας στράφηκε σ ένα εσωτερικό κυρίως πρόγραμμα ανοικοδόμησης της οικονομίας που προκάλεσε όμως την αντίδραση τόσο του εξαθλιωμένου λαού που ζητούσε την αναδιανομή των «εθνικών γαιών» όσο και των προκρίτων που αισθάνθηκαν ότι παραμερίζονται από τα κέντρα άσκησης της εξουσίας.

Το 1927 ο Ελευθέριος Βενιζέλος επιστρέφει στην Ελλάδα και γίνεται δεκτός ως μεσσίας από τον Ελληνικό λαό. Μετά από πολλή σκέψη και πιέσεις από το περιβάλλον του ανακαλεί την απόφαση του προ τετραετίας για παραίτηση από την πολιτική και επανέρχεται σε αυτή ως αρχηγός του κόμματος των Φιλελευθέρων στις 23 Μαΐου 1928. Το μέγεθος του εκλογικού θριάμβου των Βενιζελικών στις εκλογές της 19ης Αυγούστου ήταν απρόσμενο ακόμη και για τον αρχηγό του: οι βενιζελικοί εξέλεξαν 223 βουλευτές έχοντας μια συντριπτική πλειοψηφία στην βουλή.

Η Ελληνική οικονομία είχε κάνει βήματα σταθεροποίησης την διετία 1926-1928. Η δραχμή σταθεροποιήθηκε μετά από δεκαπέντε χρόνια συνεχούς υποτίμησης. Έτσι, το 1928 η δραχμή εντάχθηκε στον περίφημο "κανόνα του χρυσού". Ο "κανόνας του χρυσού" ήταν ένας μηχανισμός μετατροπής των νομισμάτων μέσω μιας ισοτιμίας σε σχέση με τις τιμή του χρυσού.

Όταν ανέλαβε την διακυβέρνηση της Χώρας ο Ελευθέριος Βενιζέλος, παρουσίασε ένα ιδιαίτερα αισιόδοξο και φιλόδοξο πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων που χρειάζονταν για να μπει η Ελλάδα σε αναπτυξιακή τροχιά και να αποκαταστήσει τους πρόσφυγες από την Μικρασιατική Καταστροφή. Ο εκτεταμένος αυτός δανεισμός θα καλυπτόταν κυρίως από Άγγλους κεφαλαιούχους που ήδη μετά το 1922 είχαν επενδύσει μικρά κεφάλαια, αλλά τώρα ήταν πρόθυμοι να μεγαλώσουν την παρουσία τους στην Ελλάδα. Ο έλεγχος της νομισματικής πολιτικής και των συναλλαγματικών ισοτιμιών αποδόθηκαν στην Τράπεζα της Ελλάδος που ιδρύθηκε τότε ακριβώς για τον σκοπό αυτό με πρώτο πρόεδρο τον Αλέξανδρο Διομήδη.

Ως το 1931 τίποτα δεν προμήνυε την χιονοστιβάδα αρνητικών γεγονότων που θα ακολουθούσε. Η Ελλάδα είχε τρεις συνεχόμενους πλεονασματικούς προϋπολογισμούς, όμως το εξωτερικό της χρέος είχε διογκωθεί από δάνεια που είχε συνάψει η κυβέρνηση Βενιζέλου κυρίως στο Σίτυ της Αγγλίας. Συγκεκριμένα το εξωτερικό χρέος την τετραετία 1928-1932 αυξήθηκε από 27,8 δισεκατομμύρια δραχμές στα 32,7 δισεκατομμύρια.

Η μεγάλη διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση ξεκίνησε με την αδυναμία της Γερμανίας να συνεχίσει να εξυπηρετεί τις δυσβάσταχτες οικονομικές τις υποχρεώσεις από τον Ά παγκόσμιο

πόλεμο και εντάθηκε με την κατάρρευση των τιμών των μετοχών στο Αμερικάνικο Χρηματιστήριο της Γουόλ Στριτ. Η οικονομία της Ελλάδας βρέθηκε αμέσως υπό πίεση, καθώς μειώθηκαν δραστικά οι εξαγωγές της (καπνά και άλλα γεωργικά προϊόντα), όπως επίσης και τα εμβάσματα από τους Έλληνες της Αμερικής που εκείνη την εποχή ήταν σημαντικός οικονομικός παράγοντας για την χώρα. Οι δύο αυτές δυσμενείς εξελίξεις επιδείνωσαν το εξωτερικό ισοζύγιο συναλλαγών, ασκώντας αφόρητες πιέσεις στην δραχμή. Ο Βενιζέλος αποφάσισε να δώσει την μάχη της δραχμής: αν η δραχμή δεν παρέμενε ισχυρή έναντι της στερλίνας και των άλλων νομισμάτων, θα του ήταν αδύνατο να εξυπηρετήσει το ήδη διογκωμένο δημόσιο χρέος. Αν δηλαδή γινόταν η υποτίμηση της δραχμής, τότε το εξωτερικό χρέος σχεδόν θα διπλασιαζόταν. Ο συνεπέστερος επικριτής της κυβερνητικής πολιτικής, εκτός από τον Δ. Μάξιμο, ήταν τότε ο Κυριάκος Βαρβαρέσος, ειδικός σύμβουλος της τράπεζας της Ελλάδος και ένας από τους κορυφαίους Έλληνες οικονομολόγους του Μεσοπολέμου.

Η Βενιζελική πολιτική της διατήρησης των υφιστάμενων νομισματικών ισορροπιών ανάγκαζαν την Τράπεζα της Ελλάδος να χρησιμοποιεί τα αποθέματα της σε χρυσό και συνάλλαγμα για να στηρίζει την δραχμή. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να εξανεμιστούν πολύ σύντομα τα μικρά αποθεματικά της, φέρνοντας το οικονομικό επιτελείο της Ελλάδας στις αρχές του 1932 σε πολύ δύσκολη θέση. Παράλληλα το κράτος φορολογούσε τις εισαγωγές και μείωνε τις δραχμές στην Αγορά, προσπαθώντας να ελέγξει τις συνεχείς κερδοσκοπικές πιέσεις που δεχόταν η Ελλάδα. Η μόνη πιθανή λύση από το διαφαινόμενο αδιέξοδο, ήταν ο εξωτερικός δανεισμός, όχι πια για χρηματοδότηση έργων, αλλά για την στήριξη της δραχμής με ξένο συνάλλαγμα.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος αποφάσισε να χειριστεί το θέμα προσωπικά και να εξασφαλίσει τα εξωτερικά δάνεια που θα στηρίζαν την νομισματική του πολιτική. Ταξίδεψε τον Ιανουάριο του 1932 διαδοχικά σε Ρώμη, Παρίσι, Λονδίνο ζητώντας ένα δάνειο 50 εκατομμυρίων δολαρίων για τα επόμενα τέσσερα χρόνια, αλλιώς η Ελλάδα θα εγκατέλειπε τον νόμο του χρυσού και θα βυθιζόταν στην αναξιοπιστία και στην κοινωνική αναταραχή. Τον Μάρτιο συνεδρίασε στο Παρίσι η Δημοσιονομική Επιτροπή όπου ανάμεσα στα άλλα, θα συζητιόταν και το θέμα της Ελλάδας. Στο τρίμηνο που είχε περάσει ουσιαστικά όλες οι εξαγωγές της Ελλάδας είχαν "παγώσει" και η τράπεζα της Ελλάδος είχε δώσει το 1/3 των αποθεματικών της σε συνάλλαγμα στο κράτος έτσι ώστε αυτό να ανταπεξέλθει στις δανειακές υποχρεώσεις του.

Ο τρόπος παρουσίασης των Ελληνικών προβλημάτων και αναγκών από τον ίδιο τον Ελευθέριο Βενιζέλο δεν έπεισε την Δημοσιονομική Επιτροπή, που θεώρησε ότι η Ελλάδα δεν έκανε καμία θυσία, αντιθέτως ήθελε να μεταβιβάσει τα προβλήματα της στους πιστωτές της. Ο Ελευθέριος

Βενιζέλος συνέχισε να ζητά απεγνωσμένα βοήθεια τον Απρίλιο του 1932 στο Συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών από τους υπουργούς Εξωτερικών της Αγγλίας και της Γαλλίας, χωρίς όμως κάποιο χειροπιαστό αποτέλεσμα, εκτός από αόριστες υποσχέσεις και ευχολόγια. Δεν υπήρχε πλέον χρόνος για διαπραγματεύσεις και αναμονή.

Την Τετάρτη 27 Απριλίου 1932, η Ελλάδα εγκατέλειψε επισήμως τον "κανόνα του χρυσού". Η δραχμή υποτιμήθηκε ραγδαία και στις 5 Μαΐου η ισοτιμία της με την στερλίνα έπεσε από τις 456 δραχμές στις 539. Τον ίδιο μήνα το κράτος επισημοποίησε την χρεοκοπία του κηρύσσοντας παύση πληρωμών. Το κύρος του Βενιζέλου είχε τρωθεί ανεπανόρθωτα στην λαϊκή συνείδηση, ενώ ένα πανελλαδικό απεργιακό κύμα παρέλυε την Χώρα. Στις 21 Μαΐου 1932, ο Ελευθέριος Βενιζέλος παραιτήθηκε από πρωθυπουργός δηλώνοντας δημοσίως πως δεν θα επέστρεφε αν δεν ενισχυόταν η εκτελεστική εξουσία και δεν περιοριζόταν η ελευθεροτυπία.

2.1 Το χρονικό της κρίσης στην Ελλάδα

Το ελληνικό κράτος στη δεύτερη δεκαετία του 21ου αιώνα περιήλθε σε μια από τις δυσχερέστερες οικονομικές συνθήκες. Το μέλλον της χώρας εξαρτάται από τρίτους και η κατάσταση αλλάζει συνεχώς από μέρα σε μέρα. Επικρατεί αβεβαιότητα και ανασφάλεια για το μέλλον. Οι καθημερινές εξελίξεις ανατρέπουν τα έως τώρα δεδομένα. Όμως δεν είναι η πρώτη φορά που το μικρό αυτό κράτος έχει βρεθεί σε παρόμοια κατάσταση. Ήδη από την Ελληνική Επανάσταση ακόμα, ο δανεισμός υπήρξε μια αγαπημένη συνήθεια των Ελλήνων. Από το 1827 ξεκίνησε η πρώτη ουσιαστική πτώχευση της Ελλάδας εξαιτίας της αδυναμίας καταβολής των τοκοχρεολυσίων των δανείων του 1824 και 1825, λίγο αργότερα από την Ελληνική Επανάσταση

Μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, η ελλαδική οικονομία στηρίχθηκε στους ομογενείς κεφαλαιούχους του εξωτερικού. Η ανάπτυξη της οικονομίας άρχισε κυρίως από τον 17ο αιώνα για να φτάσει σε ικανοποιητικά ύψη τον 18ο και 19ο αιώνα με το εμπόριο, τη ναυτιλία και τις τραπεζικές επιχειρήσεις.

Η Ελλάδα του σήμερα, η Ελλάδα του 2010 δηλαδή δεν ταυτίζεται με τις προηγούμενες περιόδους, όμως έχει κάποια κοινά στοιχεία που την οδήγησαν στην οικονομική κρίση. Αυτά τα

στοιχεία είναι η δύσκολη οικονομική κατάσταση που βρίσκεται η χώρα και δημιουργεί το δημόσιο χρέος και οι ξένες δυνάμεις που επεμβαίνουν στις εσωτερικές υποθέσεις του κράτους.

Κατά τη διάρκεια της κρίσης οι τράπεζες εμφανίζουν προβλήματα, ο κόσμος χάνει τα χρήματά του, η ανεργία αυξάνεται ενώ πλήττονται όλοι οι οικονομικοί παράγοντες της χώρας. Παρουσιάζεται επίσης μείωση των μισθών και αύξηση της φορολογίας για να αντιμετωπιστεί το δημόσιο έλλειμμα χωρίς όμως κάποια ιδιαίτερη επιτυχία. Η πολιτική αυτή αστάθεια φέρνει τον κόσμο στα όρια της αγανάκτησης με αποτέλεσμα να ξεσπούν συγκρούσεις και διαδηλώσεις με σκοπό την ανατροπή της κατάστασης, χωρίς όμως οι προσπάθειες αυτές να μπορούν να ανατρέψουν την οικονομική κατάσταση που βιώνουν. Αυτά είναι κάποια κοινά στοιχεία της οικονομικής κρίσης.

Σε κάθε αντίστοιχη περίοδο κρίσης εμφανίζονται οι μεγάλες δυνάμεις που θα βοηθήσουν τη χώρα με επιπλέον δανεισμό για να μπορέσει να ξεφύγει από την κρίση. Ο δανεισμός αυτός όμως θα γίνει με συγκεκριμένους όρους οι οποίοι ουσιαστικά υποδουλώνουν την χώρα καθώς γνωρίζουν ότι είναι δύσκολο να επαναεισπράξουν τα χρήματά τους, για αυτό φροντίζουν να εξασφαλίσουν τα δάνειά τους με συνθήκες μνημονίου και έμπρακτες υποθήκες.

Μετά από μια κρίση η οικονομική ανάπτυξη της χώρας ξεκινά απ' την αρχή. Οι κυβερνήσεις και οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε αυτή έχουν στόχο την αύξηση του ΑΕΠ με νέα κεφάλαια και επενδύσεις και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η οικονομική αυτή αναδόμηση της κοινωνίας είναι απαραίτητη για να βγει η χώρα από την άσχημη οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται.

Συμπερασματικά, η παρακμή της οικονομίας είναι ένα φυσικό επόμενο της ανάπτυξης που βιώνει μία χώρα. Είναι λογικό μετά την ακμή της οικονομίας να δημιουργούνται από το πολιτικοοικονομικό σύστημα, οικονομικές κρίσεις και τα δημόσια ελλείμματα για να υπάρχει μια ισορροπία. Το κράτος με σκοπό την ανάπτυξη ξοδεύει απλόχερα σε δημόσια έργα τα οποία αργότερα θα αποκτήσουν ιδιώτες και φυσικά αφήνει το ελεύθερο του ιδιωτικού δανεισμού στους πολίτες οι οποίοι δεν μπορούν τότε να αντιληφθούν την οικονομική καταστροφή από τον δανεισμό του κράτους.

Συνοψίζοντας, οι οικονομικές κρίσεις που εμφανίζονται στον παγκόσμιο χώρο σε συνδυασμό με το πολιτικό σύστημα, το οποίο επικρατεί εδώ και χρόνια στη χώρα μας, και το συνεχή δανεισμό οδήγησαν την Ελλάδα στην κρίση. Σήμερα βέβαια, σε αντίθεση με το παρελθόν, η Ελλάδα βιώνει την κρίση με διαφορετικούς όρους, καθώς ανήκει στην ευρωπαϊκή ένωση, και το

γεγονός αυτό κάνει ανέφικτη την χρεοκοπία της χώρας με τους όρους που την ξέρουμε μέχρι σήμερα.

Η Ελλάδα είναι μια ανεπτυγμένη χώρα, με ένα υψηλό επίπεδο διαβίωσης και "πολύ υψηλό" Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης, όπου κατατάσσεται 22η στον κόσμο το 2010, και 22η στον δείκτη του The Economist του 2005 για την ποιότητα ζωής παγκοσμίως. Με βάση τα στοιχεία της Eurostat το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας ήταν ίσο με το 94% του μέσου όρου της ΕΕ το 2008. Οι κύριοι μεγάλοι κλάδοι της Ελληνικής οικονομίας είναι ο τουρισμός, η ναυτιλία, η βιομηχανική παραγωγή τροφίμων και η επεξεργασία καπνού, ηυφαντουργία, τα χημικά, τα προϊόντα μετάλλου, η μεταλλευτική και οι μονάδες διύλισης πετρελαίου.

Η μεγέθυνση του ΑΕΠ της Ελλάδος είναι επίσης, κατά μέσον όρο, από το 1990 υψηλότερη από αυτόν του μέσου όρου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εντούτοις, η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα, περιλαμβανομένων και της αύξησης των επιπέδων της ανεργίας, την γραφειοκρατία και την διαφθορά.

Το 2009, η Ελλάδα είχε την δεύτερη χαμηλότερη κατάταξη στην ΕΕ σύμφωνα με τον Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας (μετά την Πολωνία), ενώ κατατάσσεται 81η παγκοσμίως. Η χώρα υποφέρει από υψηλά επίπεδα πολιτικής και οικονομικής διαφθοράς και χαμηλή ανταγωνιστικότητα συγκριτικά με τους Ευρωπαίους εταίρους της.

Λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας γύρισε σε αρνητικό πρόσημο το 2009, για πρώτη φορά από το 1993. Μια ένδειξη της τάσης υπερχρέωσης τα περασμένα χρόνια είναι το γεγονός ότι η αναλογία ιδιωτικών δανείων προς καταθέσεις ξεπέρασε τις 100 μονάδες (αναλογία δηλαδή μεγαλύτερη του 1 προς 1) κατά την διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του έτους 2007.

Μέχρι το τέλος του 2009, ως αποτέλεσμα του συνδυασμού της διεθνούς οικονομικής κρίσης και εσωτερικών παραγόντων (ανεξέλεγκτης σπατάλης λίγο πριν τις εκλογές του Οκτωβρίου 2009), η Ελληνική οικονομία αντιμετώπισε την πιο σοβαρή της κρίση από το 1993, με το υψηλότερο δημόσιο έλλειμμα (αν και κοντά σε αυτό της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου) καθώς και το δεύτερο υψηλότερο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ στην ΕΕ. Το δημόσιο έλλειμμα του 2009 έφτασε στο 15,4% του ΑΕΠ. Αυτό, και τα αυξανόμενα επίπεδα χρέους (στο 127,1% του ΑΕΠ το 2009) οδήγησαν σε υψηλό κόστος δανεισμού, που προκάλεσε μια σοβαρή οικονομική κρίση. Η Ελλάδα προσπαθεί να καλύψει το υπερβολικό δημόσιο έλλειμμα της στα ίχνη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

Το εργατικό δυναμικό της Ελλάδος φτάνει συνολικά τα 4,9 εκατομμύρια, και είναι το δεύτερο πιο σκληρά εργαζόμενο αναμέσα στις χώρες του ΟΟΣΑ, μετά την Νότιο Κορέα. Το Κέντρο Ανάπτυξης του Γκρόνιγκεν δημοσίευσε μια έρευνα που αποκάλυπτε ότι μεταξύ του 1995 και του 2005, η Ελλάδα ήταν η χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό ωρών εργασίας ανά εργαζόμενο ανάμεσα στα Ευρωπαϊκά έθνη. Οι Έλληνες εργάστηκαν κατά μέσον όρο 1.900 ώρες ανά έτος, ακολουθούμενοι από τους Ισπανούς (με μέσο όρο 1.800 ώρες ανά έτος).

Κατά τις πρώτες εβδομάδες του 2010 παρατηρήθηκε μια ανανεωμένη ανησυχία για το υπερβάλλον δημόσιο χρέος.

Κάποιες Ευρωπαϊκές δεξαμενές σκέψης (think-tanks) στο Οικονομικό Συμβούλιο Καναδά-Ευρώπης ισχυρίστηκαν ότι η δυσχερής θέση μερικών χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην οποία περιήλθαν σήμερα είναι το αποτέλεσμα μιας δεκαετίας Κεϊνσιανών πολιτικών δανεισμού που επιδίωξαν τοπικοί διαμορφωτές της πολιτικής από κοινού με αυτόρρεσκους κεντρικούς τραπεζίτες της ΕΕ. Πολλοί οικονομολόγοι έχουν προτείνει την επιβολή μιας δέσμης από διορθωτικές πολιτικές για να ελέγξουν το δημόσιο χρέος, όπως την επιβολή δραστικών περιοριστικών μέτρων και ουσιαστικά υψηλότερους φόρους.

Μερικοί υψηλόβαθμοι Γερμανοί πολιτικοί αξιωματούχοι έφτασαν έως το σημείο να πουν ότι τα επείγοντα μέτρα θα έπρεπε να επιφέρουν σκληρές ποινές στις χώρες που λαμβάνουν την Κοινοτική βοήθεια, όπως η Ελλάδα και η Ιρλανδία. Εντούτοις, τέτοια σχέδια έχουν περιγραφεί ως απαράδεκτες παραβιάσεις της εθνικής κυριαρχίας των κρατών μελών της ευρωζώνης και απορρίφθηκαν από χώρες στυλοβάτες της ΕΕ όπως η Γαλλία.

Επίσης, ασκήθηκε σκληρή κριτική ενάντια στους κερδοσκόπους για χειραγώγηση των αγορών: η Άνγκελα Μέρκελ έχει δηλώσει ότι "οργανισμοί που στηρίχθηκαν με δημόσια κεφάλαια εκμεταλλεύονται την δημοσιονομική κρίση στην Ελλάδα και αλλού".

Τον Μάιο του 2010 υπογράφηκε Μνημόνιο με το ΔΝΤ την ΕΕ και την ΕΚΤ ώστε να καλυφθεί η δανειακή ανάγκη της χώρας.

2.2 Ιστορική Αναδρομή του Προβλήματος

Σήμερα η Ελλάδα έρχεται να αντιμετωπίσει τη μεγάλη οικονομική ύφεση που ξεκίνησε από τις ΗΠΑ το 2007 ως χρηματοοικονομική κρίση κ επεκτάθηκε παγκόσμια, βρίσκοντας πολλές χώρες της Ευρώπης υπερχρεωμένες. Η τακτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, σε μία τόσο δύσκολη συγκυρία για την παγκόσμια οικονομία, να σταματήσει να χορηγεί δάνεια σε αδύναμες χώρες, ήταν μία αρχή για να εξαπλωθεί η κρίση στις νότιες Ευρωπαϊκές χώρες. Η αρχή έγινε με την Πορτογαλία, την Ιρλανδία, την Ελλάδα και την Ισπανία.

Όσον αφορά την Ελλάδα η τρόικα που αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τη Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) εφαρμόζει μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος στην Ελλάδα με την εφαρμογή αυστηρών μέτρων όπως η περικοπή των δημόσιων δαπανών, η μείωση των μισθών, και η αύξηση των φόρων για να οδηγηθεί η οικονομία σε κάποια σταθεροποίηση της μακροπρόθεσμης οικονομία. Αυτή η λύση δεν λειτουργεί στην Ελλάδα, και το πιο σημαντικό, τα στοιχεία προτείνουν ότι δεν έχει λειτουργήσει οπουδήποτε. Προκαλεί από ότι φαίνεται εκ των πραγμάτων ότι προκαλεί τα αντίθετα αποτελέσματα εμβαθύνοντας την κρίση. Κάτι πολύ παρόμοιο συνέβη κατά τη διάρκεια μεγάλου "κραχ" το 1929 στις ΗΠΑ, όταν σύμφωνα με τον John Kenneth Galbraith, το ανεξέλεγκτο χρηματιστήριο, οι συνήθεις ύποπτοι, Goldman Sachs, J.P.Morgan, κ.λπ., προκάλεσε την άνθηση, κρίση και κάμψη, τις οποίες ο Joseph Schumpeter όρισε ως οικονομικοί κύκλους της κεφαλαιοκρατίας. Και τώρα όπως και τότε, οι διάσημοι οικονομολόγοι της εποχής απέτυχαν να προβλέψουν το "κραχ" και κόμπαζαν για τις μονίμως ανοδικές τιμές των μετοχών και για την άριστη πιστοληπτική ικανότητα πολλών τραπεζών λίγες μέρες πριν χρεοκοπήσουν. Η μεγάλη ύφεση των Η.Π.Α που ακολούθησε στο "κραχ" του 1929 υπερνικήθηκε με μια προστατευτική οικονομική πολιτική, την αποκαλούμενη κενσινγκιανή προσέγγιση, η οποία αύξησε τις δημόσιες δαπάνες και τα ποσοστά απασχόλησης, και ελέβαλε αυστηρούς κανονισμούς στις τράπεζες. Δεν είναι απαραίτητο να πάει κάποιος τόσο πίσω στην ιστορία για να εντοπίσει την ανικανότητα των νεοφιλελεύθερων πολιτικών να ξεπερνούν τις οικονομικές κρίσεις. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα προσπάθησαν να εφαρμόσουν αυτές τις πολιτικές στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Ένα ευρύ φάσμα των αποκαλούμενων πολιτικών φιλελευθεροποίησης και ιδιωτικοποίησης πραγματοποιήθηκε σε πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής, της ανατολικής Ασίας και της Αφρικής, με την ελπίδα ότι θα επετύγχαναν οικονομική ανάπτυξη. Η έκβαση ήτανε μια βάνανση εμβάθυνση της οικονομικής

ύφεσης στις λατινοαμερικάνικες χώρες και αυτές της Αφρικής, ενώ κάποια επιτυχία επιτεύχθηκε στην ανατολική Ασία. Το "Ασιατικό Θαύμα" χρησιμοποιήθηκε ως εμπειρικό στοιχείο από το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα για να επιβεβαιώσει τη ραγισμένη συνταγή οικονομικής ανάπτυξης. Όμως, η ασιατική κρίση που άρχισε το 1997, τους απέδειξε λανθασμένους ακόμα μια φορά. Η «Επανεξέταση του ασιατικού θαύματος», είναι μια μελέτη που δημοσιεύθηκε από την Παγκόσμια Τράπεζα, που ακόμα σήμερα κτυπά το τύμπανο του νεοφιλελευθερισμού, στην οποία οι ίδιοι οι τεχνοκράτες που εφάρμοσαν αυτές τις πολιτικές αναγκάστηκαν τελικά να επανεξετάσουν την αξιοπιστία και τη χρησιμότητα των συνταγών τους. Ο νομπελίστας οικονομολόγος Joseph E. Stiglitz είχε υποστηρίξει ότι η αντίδραση του ΔΝΤ στην ασιατική κρίση ήταν καταστρεπτική: επιδείνωσε παρά βελτίωσε την κατάσταση. Όπως στην περίπτωση της Ελλάδας σήμερα, το ΔΝΤ επέβαλε φορολογική αυστηρότητα, ένα φοβερό λάθος που καθυστέρησε την ανάκαμψη των ασιατικών οικονομιών. Γιατί, όμως, αυτές οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές που έχουν αποτύχει ευρέως σε πολλές χώρες, πολιτικές που περιθωριοποίησαν οργανισμούς όπως το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα, τώρα εφαρμόζονται στην Ελλάδα; Προφανώς επειδή κάποιοι πλουτίζουν από αυτό, εύκολα και γρήγορα και προφανώς επειδή προτιμούν να συνδιαλέγονται με υποτελή κράτη. Κατ' ουσίαν, αποτελεί πεποίθησή μου ότι το ιμπεριαλιστικό και αποικιοκρατικό ελεγκτατικό οικονομικό μοντέλο συνεχίζεται μέχρι τις μέρες μας με κύριο όπλο το σύγχρονο τραπεζικό σύστημα. Στην διεθνοποιημένη οικονομία στην οποία ζούμε, η ανικανότητα της Ελλάδας να εξυπηρετήσει τους εξωτερικούς πιστωτές της μπορεί να οδηγήσει στη συντριβή του παγκοσμίου χρηματοοικονομικού συστήματος. Κάποιος βέβαια θα αναρωτηθεί πώς είναι δυνατόν μια μικρή χώρα να μπορεί να προκαλέσει τέτοια καταστροφή. Οι πιστωτές της Ελλάδας είναι οι μεγαλύτερες τράπεζες στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Εάν η Ελλάδα δεν μπορέσει να πληρώσει ειδικά τις ευρωπαϊκές τράπεζες που κρατούν την πλειοψηφία του ελληνικού χρέους, τότε αυτές θα καταρρεύσουν.

2.3 Η σημερινή κατάσταση του Ελληνικού κράτους

Η κατάσταση πριν την κρίση

Γενικά η ένταξη των περιφερειακών χωρών στην ευρωζώνη αποδείχθηκε επισφαλής, αφήνοντας τις χώρες εκτεθειμένες στην κρίση του 2007-2009 και οδηγώντας τελικά σε κρίση δημοσίου χρέους. Σημαντικό είναι να εξετάσουμε τα στάδια από τα οποία πέρασε το ελληνικό κράτος μέχρι να φτάσει στη σημερινή του κατάσταση.

Το 1979 η Ελλάδα υπογράφει συνθήκη προσχώρησης στην ΕΟΚ και η ένωση ολοκληρώνεται την 1η Ιανουαρίου του 1981. Η προσχώρηση της Ελλάδας στην ΟΝΕ το 2001 εντάσσει το κράτος σε μία νέα εποχή με διαφορετικούς οικονομικούς όρους. Πλέον δεν αποφασίζει μόνη της για τα οικονομικά της θέματα, αλλά εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου τους κανόνες τους θέτουν άλλοι.

Η πορεία της Ελλάδος στην ΟΝΕ, παρά τις συχνές διαταραχές λόγω των περιοδικών αποκλίσεων της χώρας από τις συμβατικές της υποχρεώσεις, φάνταζε διαχειρίσιμη. Η σφοδρότητα όμως της κρίσης που ξέσπασε το 2009 και κορυφώθηκε εντός του 2010 αποκάλυψε τις χρόνιες αδυναμίες του ελληνικού οικονομικού και πολιτικού συστήματος, να λειτουργήσει αρμονικά τόσο εντός της Ευρωζώνης, όσο και στο διεθνές περιβάλλον.

Η περίοδος μετά το 1974 υπήρξε περίοδος μεγάλου δανεισμού για την Ελλάδα με συνέπεια τη γρήγορη διόγκωση του χρέους. Μεταξύ του 1980 και 1993 το χρέος εκτινάχτηκε από 28,6% σε 111,6% του ΑΕΠ. Το έλλειμμα την ίδια περίοδο ήταν επίσης υψηλό.

Η Ελλάδα είχε δημιουργήσει όλες εκείνες τις προϋποθέσεις οι οποίες θα επέτρεπαν μια οικονομική κατάρρευση ανεξάρτητα από την παγκόσμια κρίση που ξέσπασε. Η επιδείνωση του δημόσιου χρέους προήρθε από την αύξηση του εξωτερικού δανεισμού. Το διάστημα 1982-89, κατά μέσο όρο, η συνολική εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους κάλυψε το 33,61% των τακτικών εσόδων της ίδιας περιόδου. Μεταξύ του 1975-87 συνομολογήθηκαν 18,4 δισ. δολαρίων εξωτερικών δανείων, εκ των οποίων το 81% διετεθή για την εξυπηρέτηση κι εξόφληση των ήδη υπάρχων δανείων. Η προσφυγή στον εξωτερικό δανεισμό έγινε για έργα συγκοινωνιακής, αγροτικής και αστικής υποδομής. Ένα, το 1982, για την αποκατάσταση των ζημιών από τους σεισμούς στην Καλαμάτα το 1981 και ένα για την υποστήριξη του ισοζυγίου πληρωμών.

Από το 1993 διογκώνεται ο δημόσιος τομέας της οικονομίας. Η επανακρατικοποίηση των Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών, οι μαζικοί διορισμοί στο δημόσιο και η διοχέτευση χρημάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση σε μη βιώσιμες ή ελλειμματικές δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις, είναι μερικά παραδείγματα. Μετά το 1993 η οικονομία μπήκε σε έναν πιο ομαλό δρόμο με στόχο να ικανοποιήσει τα κριτήρια σύγκλισης της συνθήκης του Μάαστριχτ. Χάρη στην επίτευξη υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης και αποκρατικοποιήσεων το χρέος άρχισε να μειώνεται ελαφρά ως ποσοστό του ΑΕΠ και το έλλειμμα έπεσε μέχρι το 1999 κάτω από 3%, πετυχαίνοντας τελικά η Ελλάδα να γίνει μέλος της ΟΝΕ. Αργότερα υποστηρίχτηκε πως οι σχετικά υψηλές επιδόσεις που παρουσιάζονταν αυτή την περίοδο δεν αντιστοιχούσαν σε πραγματικά νούμερα, αλλά εξυπηρετούσαν την ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ. Αυτή η πρακτική ονομάστηκε δημιουργική λογιστική, στην υλοποίηση της οποίας βοήθησε και η τράπεζα επενδύσεων Goldman Sachs.

Το φθινόπωρο του 2004, κατόπιν πίεσης από την Eurostat το ελληνικό κράτος προχώρησε σε οικονομική απογραφή. Η απογραφή αποκάλυψε αποκρύψεις δαπανών της προηγούμενης κυβέρνησης με αποτέλεσμα να αναθεωρηθούν τα ελλείμματα των προηγούμενων ετών προς τα πάνω. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε μείωση της αξιοπιστίας της χώρας και σε τριετή επιτήρηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Την ίδια χρονιά η Eurostat προχώρησε σε αναθεώρηση παλαιότερων ελλειμμάτων της Ελλάδας, από τα οποία προέκυπτε ότι η Ελλάδα δεν ικανοποιούσε ποτέ τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ αφού ακόμα και την κρίσιμη χρονιά του 1999 εξακολουθούσε να έχει έλλειμμα πάνω από 3%. Το 1999 όταν εξετάζονταν οι προϋποθέσεις για την ένταξη της Ελλάδας στην Νομισματική Ένωση το δημοσιονομικό έλλειμμα παρουσιάζονταν στο 1,6% του ΑΕΠ, μικρότερο δηλαδή του 3%, που ήταν η τιμή αναφοράς. Με αυτά τα δεδομένα μπορούσε να γίνει η ένταξη της χώρας μας στο ευρώ.

Την τριετία 2004-2007 το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώνεται ενώ σημειώνονται υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης με το εθνικό εισόδημα να αυξάνεται κατά 12-15 δισ. τον χρόνο. Από το φθινόπωρο του 2008 όμως, λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που ξέσπασε τότε, η ελληνική οικονομία εκτροχιάζεται και το έλλειμμα άλλα και το χρέος αρχίζουν να αυξάνονται με γρήγορους ρυθμούς.

Τον Νοέμβριο του 2010 η Eurostat προχώρησε σε αναθεώρηση των ελληνικών ελλειμμάτων των τελευταίων ετών. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά το έλλειμμα του 2006 τοποθετήθηκε στο 5,7% του ΑΕΠ (12,1 δισ. ευρώ), του 2007 στο 6,4% του ΑΕΠ (14,4 δισ. ευρώ),

του 2008 στο 9,4% του ΑΕΠ (22,3 δισ ευρώ) και του 2009 στο 15,4% του ΑΕΠ (36,1 δισ. ευρώ). Αντίστοιχα αναθεωρήθηκε προς τα πάνω και το χρέος, με το χρέος του 2009 να αναθεωρείται στο 126,8% του ΑΕΠ που αντιστοιχεί σε 298 δις ευρώ. Έτσι μπορούμε να πούμε ότι δύο είναι οι άμεσοι λόγοι που προκάλεσαν την ελληνική κρίση: ο πρώτος είναι ο στρεβλός χαρακτήρας της νομισματικής ένωσης και ο δεύτερος η οικονομική αναταραχή του 2007-2009.

Πως ξεκίνησε η κρίση

Η παγκόσμια κρίση που ξέσπασε το 2007 άργησε να φτάσει στην Ελλάδα. Ακόμη και προς το τέλος του 2008 λίγοι ήταν αυτοί που είχαν κατανοήσει τι πραγματικά συνέβαινε στην παγκόσμια οικονομία. Κατά τη διάρκεια του 2009 άρχισε να γίνεται αντιληπτό ότι η πορεία των ελληνικών οικονομικών πραγμάτων ήταν ανησυχητική. Αλλά μόνο προς το τέλος του χρόνου έγινε φανερό πόσο κοντά στην καταστροφή βρισκόταν η ελληνική οικονομία. Και από την «ισχυρή Ελλάδα» περάσαμε απότομα στον «αδύνατο κρίκο» του παγκόσμιου συστήματος.

Τα πρώτα σύννεφα άρχισαν να εμφανίζονται στις τράπεζες ενυπόθηκων δανείων της Αμερικής. Η κατάρρευση του αμερικανικού χρηματοπιστωτικού συστήματος εξαπλώθηκε αστραπιαία στις Τράπεζες και στα Χρηματιστήρια της Ευρώπης και των ασιατικών χωρών. Η κατάρρευση του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Αμερικής είχε ως αποτέλεσμα να πλήξει και ολόκληρη την Ευρώπη και κυρίως τις αδύναμα οικονομικά χώρες. Ο Τζωρτζ Σόρος οριοθετεί την έναρξη της “κρίσης” όταν επετράπη στη Lehman Brothers να καταρρεύσει.

Η κρίση δημοσίου χρέους που ξέσπασε στην Ελλάδα στα τέλη του 2009 οφείλεται κατά βάση στην επισφαλή ενσωμάτωση των περιφερειακών χωρών στην Ευρωζώνη. Οι άμεσες αιτίες της, ωστόσο, βρίσκονται στην κρίση του 2007-2009. Η κερδοσκοπία στον ενυπόθηκο στεγαστικό δανεισμό από αμερικανικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και η εμπορία από διάφορες διεθνείς τράπεζες των παράγωγων αξιών που έτσι προέκυψαν, δημιούργησαν μια τεράστια φούσκα κατά την περίοδο 2001-2007 οδηγώντας σε κρίση και ύφεση. Η κρατική παροχή ρευστότητας και κεφαλαίου την περίοδο 2008-2009 διέσωσε τις τράπεζες, ενώ η κρατική δαπάνη εμπόδισε τη χειροτέρευση της ύφεσης. Το αποτέλεσμα όμως στην Ευρωζώνη ήταν η κρίση δημοσίου χρέους που διογκώθηκε από τις δομικές αδυναμίες της νομισματικής ένωσης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελείται από τις χώρες του πυρήνα, όπως είναι η Γερμανία, η Γαλλία, το Βέλγιο και από τις χώρες της περιφέρειας που είναι η Ελλάδα, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Ιρλανδία. Όταν οι χώρες του πυρήνα ενσωματώθηκαν στην ευρωζώνη με υψηλές ισοτιμίες, αυτό δημιούργησε εξ αρχής έλλειμμα ανταγωνιστικότητας στις χώρες της περιφέρειας. Τα πιο αδύναμα κράτη-μέλη δεν μπορούσαν να ανταγωνιστούν τα ήδη δυνατά κι ανεπτυγμένα κράτη του πυρήνα.

Η Ευρωπαϊκή νομισματική ένωση στηρίζεται σε πλήθος συνθηκών και διμερών συμφωνιών όπως η Συνθήκη του Μάαστριχτ, το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης και η Στρατηγική της Λισσαβόνας. Επίσης στηρίζεται στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα η οποία είναι υπεύθυνη για τη νομισματική πολιτική σε ολόκληρη την ευρωζώνη. Ο συνδυασμός αυτών των θεσμών έχει δημιουργήσει ένα μείγμα νομισματικών και δημοσιονομικών πολιτικών με κοινωνικές επιπτώσεις. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στηρίχθηκε κυρίως στις χώρες του πυρήνα για τη σταθεροποίηση του ευρώ, παρά στις χώρες της περιφέρειας. Έτσι παρόλη τη δημοσιονομική πειθαρχία που επιδιώχθηκε για την αποδοχή του ευρώ ως ενιαίου νομίσματος, επειδή η ευρωζώνη δεν διαθέτει ολοκληρωμένο φορολογικό σύστημα, ούτε μηχανισμούς δημοσιονομικής μεταβίβασης πόρων μεταξύ των περιοχών της, οι δημοσιονομικοί κανόνες δεν εφαρμόστηκαν αυστηρά σε όλα τα κράτη - μέλη.

Όταν η κρίση του 2007 – 2009 χτύπησε την ευρωζώνη οι διαρθρωτικές αδυναμίες της νομισματικής ένωσης εμφανίστηκαν παίρνοντας την μορφή κρίσης δημοσίου χρέους, τόσο για την Ελλάδα, όσο και για άλλες περιφερειακές χώρες. Οι δομικές αδυναμίες της ευρωζώνης βγήκαν στο προσκήνιο γιατί οι θεμελιακές συνθήκες και το Σύμφωνο Σταθερότητας δεν προέβλεπαν μηχανισμούς για διορθωτικές και υποστηρικτικές κινήσεις για τα πιο αδύναμα κράτη - μέλη σε μια περίοδο κρίσης.

Παρόλο που η χώρα τέθηκε σε επιτήρηση τα έτη 2006-2007, εξήλθε αυτής με νέο μένος δημοσιονομικής σπατάλης, με αποκορύφωμα τα έτη 2008 και 2009. Υπό το βάρος αυτών των συσσωρευμένων χρεών νομοτελειακή ήταν η χρεοκοπία της χώρας. Η συμμετοχή μας στην ΟΝΕ όχι μόνον δεν οδήγησε στο μονοπάτι της δημοσιονομικής σταθερότητας, αλλά επέτρεψε το χειρότερο αποτέλεσμα. Αντί να υπάρχει δημοσιονομική σταθερότητα και ανάπτυξη, σήμερα υπάρχει ο κίνδυνος εξόδου μας από το ευρώ και επιστροφής στη δραχμή. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί το χειρότερο αποτέλεσμα εάν αναλογιστεί κανείς τις προοπτικές και τις φιλοδοξίες που υπήρχαν με την είσοδο της Ελλάδας στην ΟΝΕ.

3. Αίτια της οικονομικής κρίσης

Η οικονομική κρίση οποία βιώσαμε και βιώνουμε δεν ήταν ένα ανεξάρτητο και απρόσμενο φαινόμενο. Τα αίτια, η φύση και τα χαρακτηριστικά της συνδέονται με την όλη ιστορία της μεταπολεμικής διαδικασίας συσσώρευσης του κεφαλαίου στον ανεπτυγμένο καπιταλισμό και συγκεκριμένα τη «χρυσή εποχή» της συσσώρευσης του κεφαλαίου, την κρίση της δεκαετίας του 1970, τον τρόπο με τον οποίο «λύθηκε» ή αντιμετωπίστηκε η κρίση αυτή, την εμπειρία της «νεοφιλελεύθερης» περιόδου και ιδίως της τελευταίας της φάσης, όταν και εντάθηκε το φαινόμενο της χρηματιστικοποίησης της καπιταλιστικής οικονομίας (Υπουργείο Οικονομικών, 2010).

Τα αίτια της κρίσης πρέπει να αναζητηθούν αφενός στα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα και τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν αλλά και στη διεθνή συγκυρία της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης που τα ανέδειξε με εντονότερο και οξύτερο τρόπο. Κυρίαρχο χαρακτηριστικό της οικονομίας μας είναι ύπαρξη διαρθρωτικών προβλημάτων πολύ πριν την εμφάνιση της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, τα οποία διογκώθηκαν τα τελευταία χρόνια με την εμμονή στην άσκηση πολιτικών στη κατεύθυνση των αυτορυθμιζόμενων αγορών.

Λογω στο ότι οι κυβερνήσεις τα τελευταία χρόνια δεν έχουν βρει το αντίδοτο για την κρίση που βιώνουμε, σε σχέση με άλλες χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης, τα προβλήματα διατηρούνται και η κατάσταση οξύνεται περισσότερο από άλλη χώρα. Αυτό συνεπάγεται ότι η Ελλάδα θέλει περισσότερο χρόνο για να έρθει η οικονομία της σε κανονικά επίπεδα.

Η παραγωγική βάση της Ελληνικής Οικονομίας είναι ισχυρή καθώς στηρίχθηκε, σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, σε τομείς όπως ο τουρισμός, η ναυτιλία και η οικοδομή, κλάδοι που πλήττονται πρώτοι και με ιδιαίτερη ένταση από την κρίση. Ακόμη, οι Τράπεζες το πιο ισχυρό τμήμα του ελληνικού κεφαλαίου, οι οποίες λειτούργησαν με πρωτόγνωρους ρυθμούς πιστωτικής επέκτασης, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, με την επέκτασή τους στα Βαλκάνια και τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, μαζί με άλλες μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις, είναι εκτεθειμένες στην διεθνή κρίση με την ανάληψη υψηλών κινδύνων, καθώς η κρίση αυτή πλήττει με ιδιαίτερη σφοδρότητα τις χώρες αυτές.

Η σημερινή κρίση ξεκίνησε από την ταυτόχρονη συνύπαρξη των ακόλουθων τριών παραγόντων (INE-ΓΣΕΕ, 2008).

- Η φούσκα στις τιμές των ακινήτων σε πολλές περιοχές των ΗΠΑ, η οποία διευκόλυνε την υπέρ-κατανάλωση, με αποτέλεσμα την υπέρ-θέρμανση της οικονομίας και την αύξηση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών, όπως πολλές φορές συμβαίνει σε παρόμοιες κρίσεις.
- Η ραγδαία εξάπλωση στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου, από 9% των συνολικών στεγαστικών το 2003 σε 24% το 2007, δηλαδή μια αχαλίνωτη πιστωτική επέκταση σε κατηγορίες νοικοκυριών που υπό κανονικές συνθήκες δεν θα έπρεπε να έχουν δανειοδοτηθεί. Οι τράπεζες παρείχαν δάνεια με μόνη εγγύηση την αναμενόμενη αύξηση στην τιμή της κατοικίας, ενώ διευκόλυναν τα νοικοκυριά με ελκυστικά χαμηλά επιτόκια στα πρώτα χρόνια, τα οποία όμως θα αναπροσαρμόζονταν στη συνέχεια. Πολλές φορές οι τράπεζες αναλάμβαναν να πληρώσουν το δάνειο του νοικοκυριού από άλλη τράπεζα, επειδή το νοικοκυριό είχε πρόβλημα αποπληρωμής.
- Η μεταφορά του ρίσκου από τους ισολογισμούς των τραπεζών στο κοινό και τους επενδυτές μέσω τιτλοποιήσεων, πολλοί από τους οποίους αγνοούσαν το ύψος του κινδύνου και υπήρξαν επιρρεπείς στις τότε υψηλές αποδόσεις. Η μεταφορά αυτή του ρίσκου επέτρεπε στις τράπεζες να δανείζουν άφοβα σε μη φερέγγυους δανειολήπτες και στη συνέχεια να αποκτούν ρευστότητα για επιπλέον δανειοδοτήσεις, χωρίς να χρειάζεται να βρουν νέους καταθέτες.

Πέραν τούτου, οι αιτίες της ελληνικής δημοσιονομικής κρίσης πρέπει να εντοπιστούν σε τρεις επιπλέον παράγοντες:

- Στις πολιτικές δραστηκής μείωσης των φορολογικών εσόδων που ακολούθησαν οι ελληνικές κυβερνήσεις για πάνω από μια δεκαετία πριν την κρίση.
- Στη νεοφιλελεύθερη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που απέκλειε τη στήριξη των δημόσιων οικονομικών της Ευρωζώνης με απευθείας δανεισμό από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, αλλά υποχρέωνε τις κυβερνήσεις να αντλούν δάνεια μόνο από τις εμπορικές τράπεζες και γενικότερα τις χρηματοπιστωτικές αγορές, με αποτέλεσμα την εκτίναξη των επιτοκίων δανεισμού στη συγκυρία της κρίσης. Στην εμμονή παράλληλα της ελληνικής κυβέρνησης στις νεοφιλελεύθερες συνταγές διαχείρισης της οικονομίας. Όταν οι χρηματαγορές απέσυραν την εμπιστοσύνη τους προς την ελληνική οικονομία, τα επιτόκια δανεισμού του Δημοσίου εκτινάχθηκαν σε δυσβάσταχτα ύψη. Τον Φεβρουάριο 2010 αποφασίστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η διαμόρφωση ενός πακέτου δανειακής στήριξης του ελληνικού Δημοσίου με την εμπλοκή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), υπό τον όρο ότι η χώρα θα ακολουθούσε ένα αυστηρό πρόγραμμα περιστολής των δημόσιων δαπανών. Η κυβέρνηση προσανατολίστηκε

στον περιορισμό των μισθιακών δαπανών του δημοσίου και στην περιστολή του κοινωνικού κράτους, με παράλληλη αύξηση των εσόδων κυρίως από έμμεσους φόρους (αύξηση ΦΠΑ). Άφησε αμετάβλητες τις συνθήκες αναφορικά με άλλες πηγές εσόδων ή δαπανών. Στις 23 Απριλίου 2010 η ελληνική κυβέρνηση ζήτησε την ενεργοποίηση του μηχανισμού δανειακής στήριξης εκ μέρους της ΕΕ και του ΔΝΤ, εγκαινιάζοντας παράλληλα πολιτικές «συρρίκνωσης του κράτους» αναφορικά με το ασφαλιστικό σύστημα, τις συντάξεις, την τοπική αυτοδιοίκηση.

- Στην ίδια την ύπαρξη του ευρώ που, πριν την κρίση, διευκόλυνε τη μεταφορά πόρων προς τις χώρες που αναπτύσσονταν ταχύτερα. Οι κεφαλαιακές αυτές εισροές ισοσκελίζουν το ισοζύγιο πληρωμών της χώρας, δηλαδή επέτρεπαν πριν την κρίση στην Ελλάδα και άλλες χώρες της λεγόμενης «ευρωπαϊκής περιφέρειας» να διατηρούν ένα σημαντικό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Με το ξέσπασμα της κρίσης η δυνατότητα αυτή ξανεμίσθηκε, καθώς συρρικνώθηκαν οι κεφαλαιακές εισροές.

Τέλος, στο διάστημα 1996-2008 η Ελλάδα σημείωσε υψηλή πραγματική αύξηση του ΑΕΠ κατά 61,0%, η Ισπανία κατά 56,0% και η Ιρλανδία κατά 124,1%, σε αντίθεση με τις περισσότερες αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες. Το αντίστοιχο ποσοστό για την Γερμανία ήταν 19,5%, την Ιταλία 17,8% και για τη Γαλλία 30,8%. Οι χώρες που σημείωσαν υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης κατά βάση κατέληξαν με σημαντικά ελλείμματα στις τρέχουσες συναλλαγές.

3.1 Επιπτώσεις στην κοινωνική ζωή και οικονομική ζωή

Η οικονομική κρίση προκαλεί δραματικές επιπτώσεις στην κοινωνική ζωή, δεδομένου ότι η μείωση ή και η απουσία εισοδήματος προκαλεί απώλειες στην ευημερία και ωθεί μεγάλα τμήματα του πληθυσμού στη φτώχεια. Το διεθνές εμπόριο, ο ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης και η απασχόληση αντανακλούν σε μεγάλο βαθμό την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η διεθνής οικονομία.

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης διαφοροποιούνται όχι μόνο μεταξύ των χωρών, όπου οι χώρες χαμηλής και μέσης ανάπτυξης πλήττονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις αναπτυγμένες χώρες, αλλά και στο εσωτερικό των χωρών, έτσι ώστε οι χειρόνακτες εργάτες και τα άτομα με χαμηλή εκπαίδευση να υφίστανται τις πλέον δυσμενείς επιπτώσεις σε σχέση με τα άτομα

υψηλής εκπαίδευσης της μεσαίας και ανώτερης τάξης. Η οικονομική κρίση προκαλεί δραματικές επιπτώσεις στην κοινωνική ζωή, δεδομένου ότι η μείωση ή και η απουσία εισοδήματος προκαλεί απώλειες στην ευημερία και ωθεί μεγάλα τμήματα του πληθυσμού στη φτώχεια. Το διεθνές εμπόριο, ο ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης και η απασχόληση αντανακλούν σε μεγάλο βαθμό την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η διεθνής οικονομία.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (World Trade Organization, WTO 2009), η μείωση της ζήτησης εισαγωγών είχε ήδη παρατηρηθεί από το 2007. Ωστόσο, οι προβλέψεις για το μέλλον είναι ιδιαίτερα δυσοίωνες, καθώς προβλέπεται πτώση 10% σε ποσοτικούς όρους. Η μείωση αυτή αναμένεται να πλήξει περισσότερο τις αναπτυσσόμενες από τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η παρούσα κρίση κινεί σε μηδενικό ή και αρνητικό ρυθμό την ανάπτυξη στην παγκόσμια οικονομία, με εξαίρεση την Κίνα, την Ινδία και μερικές άλλες νέες βιομηχανικές χώρες. Η παγκόσμια οικονομία αναμένεται να συρρικνωθεί το 2012 σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα. Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) προβλέπεται να μειωθεί στις χώρες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ, 2010).

Η οικονομική κρίση, σε παγκόσμια κλίμακα, θέτει σε καθεστώς ευπρόσβλητης εργασίας το ήμισυ σχεδόν των εργατών, οι οποίοι βρίσκονται σε κίνδυνο απώλειας της εργασίας και συνεπώς σε κατάσταση εργασιακής ανασφάλειας. Από τα τέλη του 2008 η ανεργία άρχισε να αυξάνεται. Ο αριθμός των φτωχών εργαζομένων θα αυξηθεί παγκόσμια κατά 200 εκατομμύρια και θα ανέλθει στο επίπεδο των 700–800 εκατομμυρίων.

Η κατάσταση αυτή, όπως περιγράφηκε χαμηλής και μέσης ανάπτυξης, καθώς και στο εσωτερικό των χωρών τα χαμηλά κοινωνικά παραπάνω, απειλεί κυρίως τις χώρες στρώματα, ενώ αποδεικνύει τρία βασικά αλληλοσυνδεδεμένα προβλήματα:

- Την αυξανόμενη τάση των ανισοτήτων στο εσωτερικό των χωρών,
- Την ανισοτιμία στις συνθήκες κοινωνικής προστασίας και υγείας,
- Τα επείγοντα ζητήματα της κλιματικής αλλαγής και της οικολογικής υποβάθμισης

Το 2009 υπήρξε κατά μέσο όρο 1 αυτοκτονία την ημέρα στην Ελλάδα. Το 2010 υπήρξαν 2. Οι διπλασιασμός αυτός αποδίδεται κυρίως στην οικονομική κρίση καθόσον πολύ συχνά υπάρχουν αναφορές στα ΜΜΕ για επιχειρηματίες και ανέργους που αυτοκτονούν. Ειδικά 9 επιχειρηματίες αυτοκτονούν το 2010 στην Κρήτη λόγω οικονομικής καταστροφής. Άνεργος στην Καλλιθέα

αυτοκτονεί μαζί με τα παιδιά του πέφτοντας από ύψος κ.λπ. Επίσης, έρευνα του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης μας λέει πως η αύξηση της ανεργίας κατά 4%, αυξάνει τις αυτοκτονίες κατά 6%.

Παρά την αύξηση του 2010 η Ελλάδα παραμένει χαμηλά στη συχνότητα των αυτοκτονιών. Το 2008 ήταν στην 84η θέση παγκοσμίως με συχνότητα 2,8 / 100.00 κατοίκους.

Μετά την αύξηση του 2010 ανεβαίνει στο 5,7 περίπου, ποσοστό πολύ χαμηλότερο από το 10/100.000 της Ιταλίας, Ισπανίας, Ολλανδίας, το 13/100.000 των ΗΠΑ και το 25/100.000 της Σκανδιναβίας, Γερμανίας, Ανατολικών χωρών, Ιαπωνίας.

Παρόλα αυτά, το πρόβλημα είναι σοβαρό διότι ο διπλασιασμός σε ένα έτος είναι αρνητικό ρεκόρ. Τα ίδια συμπεράσματα βγαίνουν και από τις κλήσεις στην γραμμή άμεσης ανάγκης 1018 που αναφέρουν διπλασιασμό των τηλεφωνημάτων το 2010.

Οι αυτοκτονίες, γενικώς, έχουν κάποιες ενδιαφέρουσες παραμέτρους.

- ενώ οι απόπειρες είναι 3 φορές συχνότερες στις γυναίκες, οι άνδρες επιτυγχάνουν τον θάνατο 3 φορές περισσότερο από αυτές. Προφανώς οι απόπειρες αυτοκτονίας, είναι περισσότερο αποδεκτές σαν αντίδραση διαμαρτυρίας στο γυναικείο φύλο, στην κοινωνία μας.
- Το 90% των αυτοχειρών έχουν σοβαρή σωματική ή ψυχική νόσο (κυρίως κατάθλιψη).
- αυτοκτονίες για οικονομικούς λόγους αφορούν κυρίως άνδρες 35-50 ετών επιχειρηματίες ή ανέργους.

Εάν εστιάσουμε την προσοχή μας στις αυτοκτονίες λόγω της οικονομικής κρίσης που αυξάνει δραματικά τις πτωχεύσεις, την οικονομική ανέχεια, την ανεργία, θα παρατηρήσουμε ότι:

- Η οικονομική καταστροφή και δυσπραγία στην εποχή μας έχει χαρακτηριστικά ενός συνεχούς και παρατεταμένου stress. Δεν είναι εύκολο τώρα κάποιος να ανακάμψει από οικονομική καταστροφή, ανέχεια ή ανεργία. Το παρατεταμένο stress είναι εξαιρετικά ψυχοφθόρο για τον ανθρώπινο ψυχισμό όπως έδειξαν πειράματα των ναζί στον Β. Παγκόσμιο πόλεμο και 'επαγγελματίες βασανιστές' (μαρτύριο της σταγόνας, συνεχής αϋπνία κ.ά.).
- Η αυτοκτονία μοιάζει τελικά σαν τη μόνη διέξοδο να γλυτώσει κανείς από τον πόνο της ανέχειας, της κοινωνικής υποβάθμισης, της αυτουποτίμησης, της αδυναμίας να βρεθούν διέξοδοι.
- Μαζί με την οικονομική κρίση συνήθως έρχεται κρίση και σε όλες τις κοινωνικές, οικογενειακές, προσωπικές σταθερές. Ο γάμος συχνά κλονίζεται, οι φιλίες αποδεικνύονται πολύ λιγότερες ή ανύπαρκτες την ώρα της κρίσης, το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον περιορίζεται συνήθως στο 'τσάι και συμπάθεια' ή μάλλον μόνο στη 'συμπάθεια'. Το κράτος έχει μεγάλες αδυναμίες στήριξης των ανέργων και οικονομικά πασχόντων.

Είναι εύκολα αντιληπτό ότι όσο πιο ψηλά ευρίσκεται κανείς, τόσο μεγαλώνει η επίπτωση από την πτώση. Οι πλούσιοι που ξαφνικά γίνονται φτωχοί βιώνουν δραματική διαφορά στην καθημερινότητά τους.

Η απάντηση σε όλα αυτά μπορεί να είναι η άποψη του Νίτσε 'Ό,τι δεν σκοτώνει σε κάνει πιο δυνατό'! Η οικονομική κρίση μπορεί να γίνει αφορμή να γίνουμε πιο δυνατοί. Όμως για να γίνει αυτό πρέπει να είμαστε πρώτα ζωντανοί. Ζωντανούς μας κρατάει ο χαρακτήρας μας, οι εμπειρίες μας, οι απόψεις και οι αξίες που έχουμε για τη ζωή, το περιβάλλον.

Πόσοι όμως χαρακτήρες έχουν τη 'δύναμη του λιονταριού', την 'ευλυγισία της καλαμιάς' που δεν ξεριζώνεται ποτέ, όσο και αν φυσάει, 'το κοίταγμα από ψηλά' του αετού, την 'υπομονή' της χελώνας κ.λπ.; Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά είναι απαραίτητα μαζί με άλλα για να τα βγάλουμε πέρα σε τέτοιο έντονο και συνεχές stress.

Οι εμπειρίες είναι πολύτιμες και μακάρι να έχουμε πολλές και ποικίλες.

Τις απόψεις μας για τις αξίες της ζωής πρέπει να μπορούμε να τις επαναδιαπραγματευτούμε. Τελικά, ουσιαστική αξία στη ζωή έχουν οι ειλικρινείς και θερμές συναισθηματικές σχέσεις. Είναι σταθερές, είτε είμαστε πλούσιοι, είτε φτωχοί. 'Πιστόν φίλον εν κινδύνοις γινώσκεις', μαθαίνουμε οι παλαιότεροι στο γυμνάσιο, 'ουκ αν λάβεις παρά του μη έχοντος', μας λέει ο Λουκιανός, 'ουαί υμίν γραμματεῖς και φαρισαῖοι υποκριτές', λέει το Ευαγγέλιο. Πάντα η αλήθεια και η γνώση της πραγματικότητας είναι μια υπέρτατη αρχή.

Για να τα καταφέρουμε να επιβιώσουμε και να γίνουμε πιο σοφοί πρέπει να βοηθήσει και το περιβάλλον. Η γραμμή βοήθειας 1018 είναι απαραίτητη σαν αρχή. Η κοινωνική αλληλεγγύη είναι υποχρέωση όχι μόνον των κρατικών φορέων και της εκκλησίας αλλά όλων μας. Η κοινωνία, λέει ο Καστοριάδης, είναι η μόνη δυνατότητα για να αποκτήσει η ζωή μας αξία. Κοινωνώ σημαίνει συμμετέχω, συμπάσχω, συμμερίζομαι. Ο πολιτισμός μας, όποιος και αν είναι αυτός, είναι αποκλειστικά αποτέλεσμα της ιστορίας των κοινωνιών μας.

Καιρός για πράξεις αλληλεγγύης. Είναι η λύση στα οικονομικά αδιέξοδα αλλά περισσότερο στα ψυχικά μας προβλήματα από την οικονομική κρίση. Μακάρι η κοινωνία μας να πάρει αυτόν τον δρόμο. Θα ανέβει αυτόματα και ο δείκτης πολιτισμού και ανθρωπιάς, όχι μόνο τώρα, αλλά και στο μέλλον.

Πως πλήττει η οικονομική κρίση τις ΜΜΕ και τους επιχειρηματίες.

4. Η επιχειρηματικότητα σε περίοδο κρίσης

Στα πλαίσια της συγκεκριμένης έρευνας παρατηρήσαμε ότι στις περιόδους κρίσεως η οικονομία της χώρας επηρεάστηκε αρνητικά σε όλους τους τομείς παραγωγικότητας. Η γεωργία και η βιομηχανία ήταν οι τομείς που είχαν πληγεί περισσότερο, με πτώση των τιμών των γεωργικών προϊόντων και μείωση του όγκου παραγωγής. Επίσης η αύξηση της ανεργίας ήταν έντονη, καθώς και η αύξηση του κόστους ζωής. Κάτι ανάλογο παρατηρείτε και σήμερα, πιο έντονα στον επιχειρηματικό τομέα, όπου αρκετές επιχειρήσεις κλείνουν μη μπορώντας να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις της κρίσης.

Γενικά μια οικονομική κρίση, την οποία βιώνει κάποιο κράτος, συγκεκριμένα η χώρα μας τώρα, αλλά και τότε, δημιουργεί νέα δεδομένα και νέες προοπτικές για περαιτέρω ανάπτυξη και επανόρθωση της οικονομίας. Και στις δύο περιόδους, το 1893 και το 1932, η ελληνική οικονομία κατάφερε ξανά να ορθοποδήσει στρέφοντας το ενδιαφέρον της προς το εμπόριο. Το ελληνικό κράτος, παρά τις δυσκολίες άρχισε να ανακάμπτει αργά και σταθερά, στρέφοντας την αγορά στα εγχώρια προϊόντα του. Έτσι κατάφερε με τις δικές του δυνάμεις να βελτιώσει την αδύναμη και κατεστραμμένη οικονομία του.

Υπό την πίεση μιας οικονομικής κρίσης, σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού αναζητά διέξοδο στην επιχειρηματική δράση. Ο βασικός ορισμός της επιχειρηματικότητας κατά GEM (Global Entrepreneurship Monitor/Παγκόσμιο Παρατηρητήριο Επιχειρηματικότητας) είναι κάθε προσπάθεια για δημιουργία μιας νέας επιχείρησης ή νέας δραστηριότητας, όπως το ελεύθερο επάγγελμα, η δημιουργία ενός νέου επιχειρηματικού οργανισμού ή η επέκταση ήδη υπάρχουσας επιχείρησης, που γίνεται από έναν ιδιώτη, από ομάδες ιδιωτών ή από επιχειρήσεις που ήδη λειτουργούν. Ο Ελληνισμός ήταν πάντα ανοιχτός στην πρόσκτηση, προσαρμογή και διάδοση ιδεών. Το κύριο πρόβλημα της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα δεν είναι τόσο ποσοτικό, όσο ποιοτικό. Η κρίση δεν αφήνει και δεν άφησε κανένα κλάδο αλώβητο. Όλοι οι τομείς της οικονομίας επηρεάστηκαν, από τον πρωτογενή μέχρι τις μεγάλες βιομηχανίες, άλλοι λιγότερο και άλλοι περισσότερο. Ίσως οι επιχειρήσεις οι οποίες επηρεάστηκαν λιγότερο από την οικονομική κρίση

σήμερα, είναι οι πολύ καινοτόμες, με έντονα εξαγωγικό προσανατολισμό και την έντονη χρήση της τεχνολογίας.

Είναι δύσκολο, μέσα σε μια οικονομική κρίση να τολμήσει κάποιος ένα καινούριο επιχειρηματικό βήμα, όμως τα κίνητρα για να στραφεί κάποιο άτομο στην επιχειρηματικότητα και να τολμήσει να επενδύσει μέσα στην κρίση είναι η ανεξαρτησία που προσφέρει μια επιχείρηση, η ευκαιρία, η αύξηση του εισοδήματος και η αυτονομία. Σύμφωνα με την έκθεση του IOBE η συνολική επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα είναι υψηλότερη από το μέσο όρο που καταγράφεται σε άλλες ευρωπαϊκές πόλεις. Η επιχειρηματικότητα διακρίνεται σε ανάγκης κι ευκαιρίας. Επιχειρηματικότητα ανάγκης είναι η δράση που αναπτύσσει κάποιος επειδή δεν βρήκε τίποτα καλύτερο να κάνει, ενώ επιχειρηματικότητα ευκαιρίας είναι η δράση κάποιου επειδή ανακάλυψε μια ευκαιρία στην αγορά. Αποκτώντας κάποιος τη δική του επιχείρηση είναι ανεξάρτητος από αφεντικά και υποχρεώσεις, είναι ο ίδιος αφεντικό και όσο περισσότερο δουλεύει τόσες αποδοχές και θετικά αποτελέσματα έχει προς όφελος του και μόνο. Βέβαια το ρίσκο είναι μεγάλο, γιατί υπάρχει αστάθεια στην αγορά, όμως οι πιθανότητες επιτυχίας κι εξέλιξης είναι αρκετές. Σήμερα η κρίση έχει μεταβάλλει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο οι ίδιοι οι νέοι επιχειρηματίες αντιλαμβάνονται τις έννοιες της επιχειρηματικότητας ανάγκης και της επιχειρηματικότητας ευκαιρίας.

Τα άτομα επίσης στρέφονται προς την επιχειρηματική δραστηριότητα, είτε λόγω πίεσης από πραγματική απώλεια θέσης εργασίας, είτε λόγω φόβου για ενδεχόμενη απώλεια της ήδη υπάρχουσας ή ακόμα και λόγω της δυσαρέσκειας από την υπάρχουσα απασχόληση. Σε μια κρίση όμως, η επιχειρηματική δράση, λόγω της επιδείνωσης των οικονομικών συνθηκών και της αβεβαιότητας για την έκβαση της δημοσιονομικής κρίσης, επηρεάζεται αρνητικά. Πολλές επιχειρήσεις δεν αντέχουν το οικονομικό κόστος και καταρρέουν. Σήμερα σημειώνεται μείωση της συνολικής επιχειρηματικής δραστηριότητας σε σχέση με το 2004, αλλά παρουσιάζεται αύξηση του ποσοστού των επίδοξων επιχειρηματιών. Εφτά στους δέκα επιχειρηματίες δηλώνουν ότι κύρια αιτία αποχώρησης από την επιχειρηματική δραστηριότητα είναι η έλλειψη κερδοφορίας και όχι η έλλειψη χρηματοδότησης. Ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις κλείνουν και όσες αντέχουν έχουν να αναμετρηθούν με μεγάλες πολυεθνικές από χώρες χαμηλού κόστους. Η καθιερωμένη επιχειρηματικότητα συρρικνώνεται και υπάρχει τάση εξόδου κάποιων επιχειρήσεων από την αγορά. Το 2010, το 3,3% διέκοψε την επιχειρηματική του δραστηριότητα. Υπάρχει έτσι, έλλειψη επαρκούς κερδοφορίας και συνήθως οι επιχειρήσεις που δημιουργούνται μέσα σε περίοδο οικονομικής κρίσης είναι ατομικές και οικογενειακές και δεν απασχολούν πολλά άτομα. Επίσης η χρηματοδότηση

αυτών των προσπαθειών γίνεται από το φιλικό ή οικογενειακό προϋπολογισμό και όχι από το τραπεζικό σύστημα.

Υποστηρίζεται ότι η Ελλάδα μπορεί να ξεπεράσει την κρίση, αναπτύσσοντας μία ταχεία, καινοτόμο κι εξωστρεφή επιχειρηματικότητα. Βέβαια σε μια οικονομική κρίση μέσα, οι επιχειρήσεις πρέπει να δράσουν σε ένα οικονομικό περιβάλλον γεμάτο αβεβαιότητα, αστάθεια κι εκτεταμένους και απρόβλεπτους κινδύνους. Την περίοδο 2008 – 2009 οι εγχώριες επιχειρήσεις δεν είχαν επιβαρυνθεί από την παγκόσμια κρίση, όμως από τότε μέχρι σήμερα οι εξελίξεις έχουν διαμορφώσει μια μοναδική οικονομική πραγματικότητα που συνδυάζει δημοσιονομικές δυσχέρειες και ρευστές πολιτικές εξελίξεις.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στην οικονομία, και κυρίως στην ελληνική όπου μελετάμε, είναι αρκετές και μεγάλες. Οι επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα υπόκεινται κυρίως τις συνέπειες αυτές. Σε μικρότερο βαθμό η μεταποίηση λόγω της συρρίκνωσης των ευκαιριών. Λιγότερο αρνητική είναι η εικόνα στις επιχειρήσεις που έχουν ως τελικό πελάτη τον καταναλωτή, δηλαδή οι επιχειρήσεις που παρέχουν προϊόντα και υπηρεσίες στους πελάτες που στόχο έχουν τη διαχείριση των σχέσεων μεταξύ του πελάτη και της επιχείρησης. Αντίθετα, ένα μικρό ποσοστό, θεωρεί ότι η κρίση δημιούργησε ευκαιρίες. Αρνητικά είναι τα αποτελέσματα όσον αφορά το βαθμό καινοτομίας του προϊόντος. Αυτό συμβαίνει γιατί είναι φτωχές οι επιδόσεις των νέων επιχειρήσεων σε όρους τεχνολογίας. Λίγες είναι οι επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν νέα τεχνολογία. Αντίθετα, ισχυρός είναι ο εξαγωγικός προσανατολισμός.

Οι βασικές επιπτώσεις της κρίσης στην επιχειρηματικότητα το 2010 σε σχέση με το 2009 αφορούν το βαθμό δυσκολίας σχετικά με την ίδρυση και την ανάπτυξη μιας επιχείρησης, τον αριθμό των επιχειρηματικών ευκαιριών και την ίδρυση μιας νέας επιχείρησης. Είναι σαφής η επιδείνωση του κλίματος για τη δημιουργία μιας νέας επιχείρησης, οι γυναίκες είναι πιο απαισιόδοξες από τους άνδρες και οι επιχειρηματίες αρχικών σταδίων έχουν μειωθεί σε σχέση με το 2009. Τα παραπάνω αφορούν τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων.

Ότι αφορά την ανάπτυξη των ήδη υφιστάμενων επιχειρήσεων τα 3/5 αντιμετωπίζουν εντονότερες δυσκολίες το 2010 σε σχέση με το 2009. Οι καθιερωμένοι επιχειρηματίες είναι πιο συγκρατημένοι κι η απαισιοδοξία έχει αυξηθεί. Και σε αυτή την περίπτωση οι γυναίκες επιχειρηματίες καταγράφουν εντονότερη απαισιοδοξία από τους άνδρες.

Όπως αναφέρθηκε, η κρίση πάντα δημιουργεί ένα νέο επιχειρηματικό περιβάλλον, όμως δημιουργεί και ευκαιρίες, κυρίως για όσους αντέξουν με το πέρασμά της. Ευκαιρίες θα υπάρξουν

κυρίως σε παραδοσιακούς αλλά και σε άλλους κλάδους. Οι ίδιες ανάγκες σε μία κρίση ζητάνε να ικανοποιηθούν με λιγότερα χρήματα και ο ανταγωνισμός αυξάνεται σε μια ήδη μικρή καταναλωτική κοινωνία. Η καινοτομία και η ποιότητα σε χαμηλότερα επίπεδα κόστους είναι τα στοιχεία όπου θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.

Με τον όρο καινοτομία σύμφωνα με τον Schumpeter εννοούμε την εισαγωγή ενός νέου αγαθού στην αγορά, την εισαγωγή μιας νέας μεθόδου παραγωγής, το άνοιγμα μιας νέας αγοράς, την «κατάκτηση μιας νέας πηγής προσφοράς πρώτων υλών ή ημικατεργασμένων αγαθών» αλλά και την δημιουργία ενός νέου είδους βιομηχανικής οργάνωσης. Ένα τέτοιο είδους καινοτόμου επιχειρηματικότητας είναι η κοινωνική επιχειρηματικότητα η οποία αφορά τα άτομα που επικεντρώνονται σε κοινωνικούς ή περιβαλλοντικούς στόχους. Η καινοτομία μέσα στην κρίση μπορεί να επιφέρει την ανάπτυξη. Σε συνδυασμό με την ποιότητα σε χαμηλότερα επίπεδα κόστους αποτελούν τα στοιχεία τα οποία θα οδηγήσουν μια επιχείρηση στην επιτυχία και στην επιβίωση μέσα στην κρίση.

Σήμερα παρατηρείτε μια στροφή προς τον πρωτογενή τομέα, αύξηση των ορίων ηλικίας και αλλαγή του μοντέλου επιχειρηματικότητας μέσω της δημιουργίας επιχειρήσεων B2B (επιχείρηση προς επιχείρηση). Παρά το αρνητικό κλίμα εμφανίζονται σημάδια αισιοδοξίας. Το επίπεδο επιχειρηματικότητας των νέων βελτιώνεται και υπάρχει αλλαγή της ηλικιακής ομάδας. Οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι σε θέση να αναπτύξουν συστήματα, διαδικασίες και αρχές ώστε να προβλέπουν έγκαιρα τις κρίσεις αλλά και να τις μετατρέπουν σε ευκαιρίες. Οι μοντέρνες επιχειρήσεις πρέπει να αντιδρούν όχι συμβατικά και νωθρά, αλλά με αποφασιστικότητα. Κοινός παρανομαστής σε κάθε επιτυχημένη επιχείρηση είναι η ικανότητα της να παρέχει στους πελάτες της έναν καλύτερο συνδυασμό ποιότητας και τιμής. Η οικονομική κρίση είναι η καλύτερη περίοδος για την ανάπτυξη μιας μικρής επιχείρησης.

Οι οικονομικές κρίσεις πάντα δημιουργούν ευκαιρίες, αρκεί όμως οι επιχειρήσεις να έχουν την αναγκαία οργανωσιακή ετοιμότητα, τη σωστή δημιουργικότητα και ένα ριζοσπαστικά φιλικό οικονομικό περιβάλλον. Βέβαια στην Ελλάδα η δυνατότητα αυτή δυσχεραίνεται γιατί η έλλειψη ρευστότητας από το τραπεζικό σύστημα αποτρέπει σε μεγάλο βαθμό την αντοχή, την ανάπτυξη και τη στρατηγική προσαρμογής των επιχειρήσεων.

Η ελληνική οικονομική κρίση έχει δημιουργήσει ένα νέο επιχειρηματικό περιβάλλον υψηλής αβεβαιότητας όπου το μάνατζμεντ έχει δυσκολίες να προβλέψει και άρα να θέσει στόχους.

Σε τέτοιες περιόδους ο καταναλωτής δίνει την ευκαιρία για ανάδειξη νέων brands αφού προτιμάει συνήθως προϊόντα που προσφέρουν καλή ποιότητα, δίνουν πιο προσιτές λύσεις, αλλά σε χαμηλότερο κόστος. Δηλαδή προϊόντα που προσφέρουν «value for money».

Η ανεξέλεγκτη ταχύτητα του ρυθμού αλλαγών, η υλιγγιώδης μεταβολή του βαθμού πολυπλοκότητας του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και η ραγδαία κλιμάκωση των κινδύνων αποτελούν βασικούς αρνητικούς παράγοντες για την ανάπτυξη μιας επιχείρησης. Ο κόσμος μας μεταβάλλεται και μετασχηματίζεται με τρόπο ταχύτερο από ότι συνέβαινε τα πρόσφατα χρόνια. Νέοι και άγνωστοι ανταγωνιστές εμφανίζονται, νέες νομοθεσίες παρουσιάζονται, ενώ η εκτεταμένη χρήση της τεχνολογίας δημιουργεί νέα κανάλια διάθεσης και επικοινωνίας. Η ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού, οι μοντέρνες και αποτελεσματικές δομές, η σωστή διοίκηση και ηγεσία, η προσαρμογή, η ευελιξία και η καινοτομία, από την άλλη, είναι οι θετικοί παράγοντες για την ανάπτυξη μιας επιχείρησης ή ακόμα και την εξέλιξη μιας ήδη υπάρχουσας.

Το κράτος είναι αυτό που παίζει σημαντικό ρόλο στη διαδικασία της προσαρμογής των επιχειρήσεων και της ανάδειξης νέας επιχειρηματικότητας. Μπορεί να βοηθήσει με άμεσους και έμμεσους τρόπους. Άμεσα, με πρακτικά μέτρα, βελτιώνοντας το θεσμικό περιβάλλον των επιχειρήσεων και εστιάζοντας τη στήριξη έτσι ώστε να προκύψει ένα ανταγωνιστικό σύστημα επιχειρήσεων. Όχι όμως απαραίτητα με επιδοτήσεις και προνόμια, μιας και οι πόροι είναι λιγοστοί. Έμμεσα επίσης, με ενέργειες που άπτονται στη διαμόρφωση θετικών στάσεων στο επιχειρείν.

Αλλά και οι προσδοκίες από το κράτος θα πρέπει να είναι ρεαλιστικές. Να μετριασθούν περισσότερο, να προσαρμοσθούν στις νέες συνθήκες. Αλλά και να εκφράσουν ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης, ένα διαφορετικό πλαίσιο πολιτικής. Εξάλλου με την αυξανόμενη διεθνοποίηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας αλλάζει και ο ρόλος του κράτους. Πολλές ελληνικές επιχειρήσεις δοκιμάζουν τα όριά τους.

Σε αυτή την προσπάθεια όμως, το κράτος, αντί να βοηθήσει, πράττει το αντίθετο και οδηγείται σε άλλες πολιτικές και διεξόδους από την κρίση, πολλές φορές λανθασμένες. Η τοπική διαφορετικότητα και ευρηματικότητα μπορεί να εκφρασθούν σε προϊόντα για τον σύγχρονο καταναλωτή, με δικές τους αγορές στόχους. Ένα μοντέλο ανοιχτής καινοτομίας αρκεί για να δώσει λύση στο αδιέξοδο που έχει περιέλθει η χώρα μας. Οι δημόσιες πολιτικές μπορεί να συμβάλλουν περισσότερο αν σε μια στρατηγική διεθνούς ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, με βάση την καινοτομική διαφοροποίηση. Με την επικέντρωση πόρων και προγραμμάτων σε αιχμές τεχνολογικής διαφοροποίησης παρά σε γενική στήριξη.

Από τα παραπάνω αναδεικνύεται ότι δύο σημαντικοί παράγοντες αντιμετώπισης της κρίσης είναι η επιχειρηματική καινοτομία και το εθνικό περιβάλλον λειτουργίας της ιδιωτικής οικονομίας.

Το οικονομικό περιβάλλον λόγω έλλειψης χρηματοοικονομικών πόρων θα είναι πιο δυσμενές στο μέλλον. Άρα θα πρέπει να βελτιωθεί άμεσα το θεσμικό πλαίσιο δημιουργίας, λειτουργίας και ανάπτυξης των επιχειρήσεων. Όχι όμως αόριστα και οριζόντια, αλλά εξειδικευμένα σε συγκεκριμένους καινοτόμους, εξωστρεφείς και σημαντικούς κλάδους για την εθνική οικονομία. Η παρατεταμένη οικονομική ύφεση που πλήττει την ελληνική οικονομία, δεν θα μπορούσε να αφήσει ανέπαφη την ελληνική επιχειρηματικότητα και φυσικά πολλούς από τους Έλληνες επιχειρηματίες οι οποίοι είδαν την κρίση να σφυροκοπά τις περιουσίες τους, ανελέητα την τελευταία τριετία.

Διανύουμε μια περίοδο πτώσης. Όμως επειδή μετά από κάθε πτώση η φυσική εξέλιξη είναι η άνοδος, κερδισμένοι θα βγουν όσοι βρεθούν ένα βήμα μπροστά από τον ανταγωνισμό. Όσοι καταφέρουν να ανταποκριθούν και να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες που μας επιβάλλει η αγορά. Όσοι καταφέρουν να δουν περισσότερο μακροπρόθεσμα και προετοιμαστούν κατάλληλα γι' αυτό.

4.1 Η Οικονομική Κρίση στις ΜΜΕ

Η οικονομική κρίση του 2008 έχει μεγάλο αντίκτυπο στις ΜΜΕ. Αυτό οφείλετε στο γεγονός πως οι ΜΜΕ είναι πιο ευάλωτες στην κρίση επειδή έχουν καταναλωτές με μειωμένη αγοραστική δύναμη και επειδή η ρευστότητα τους κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα με το κόστος δανεισμού για αυτές να παραμένει εξαιρετικά υψηλό. Η περίοδος οικονομικής ύφεσης που διανύουμε δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στις χρηματαγορές, κινητήρια δύναμη των οποίων είναι οι ΜΜΕ.

Σύμφωνα με την τακτική εξαμηνιαία έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων – Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Έμπορων Ελλάδας) σε συνεργασία με την εταιρία MARC ΑΕ όπου διεξήχθη πανελλαδικά, με αντιπροσωπευτικό δείγμα 1.200 πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων (0-49 άτομα προσωπικό) και ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 2012, προκύπτει πως η συντριπτική πλειονότητα των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων θεωρεί ότι το μεγαλύτερο εμπόδιο που αντιμετωπίζουν δεν είναι το ύψος των μισθών,

αλλά το μη μισθολογικό κόστος και κυρίως τα λοιπά, ανελαστικά έξοδα που τα τελευταία χρόνια λόγω αυξήσεων στους συντελεστές ΦΠΑ, Ειδικών Φόρων Κατανάλωσης και τιμολογιακής πολιτικής έχουν αυξηθεί (σημειωτέον ότι το ενεργειακό κόστος στην Ελλάδα είναι από τα υψηλότερα στην ΕΕ).

Επιπλέον, πάνω από 8 στις 10 επιχειρήσεις δηλώνουν ότι επιθυμούν τη μείωση των ασφαλιστικών εισφορών έναντι της μείωσης του ύψους του κατώτατου μισθού. Ανάλογο εύρημα είχε εντοπιστεί στην έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ τον Ιούλιο του 2009, πριν το ξέσπασμα της κρίσης.

Εκ πρώτης όψεως φαίνεται παράδοξο το γεγονός ότι το ύψος του μισθού θεωρούνταν σχετικά σημαντικότερο εμπόδιο πριν 2,5 χρόνια. Ωστόσο, εξηγείται εύκολα αν ληφθούν υπόψη οι εξελίξεις των δύο τελευταίων ετών, οι οποίες είναι:

- Η συμπίεση των εισοδημάτων και η συνακόλουθη πτώση του τζίρου των επιχειρήσεων που έχουν οδηγήσει σε μείωση όχι μόνο των υπερωριών, αλλά και συνολικά των ωρών εργασίας, άρα και του μισθολογικού κόστους.
- Οι μισθοί στον ιδιωτικό τομέα που έχουν προσαρμοστεί στα επίπεδα που ορίζουν οι εκάστοτε συλλογικές συμβάσεις, καθώς ήταν συχνό το φαινόμενο να υπερβαίνουν αυτά τα όρια.
- Οι αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων, που έχουν συμβάλλει στην προσαρμογή, όπως άλλωστε δείχνουν και οι εκθέσεις του Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας (αύξηση μετατροπής συμβάσεων από πλήρη σε μερική απασχόληση, εκ περιτροπής εργασία κλπ).
- Οι έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ όπου το προηγούμενο διάστημα έδειχναν ότι ένα σημαντικό ποσοστό επιχειρήσεων κάθε εξάμηνο (πάνω από 30%) προχωρούσε σε μείωση των ωρών εργασίας ή/ και των μισθών.
- Η δημόσια συζήτηση τους τελευταίους μήνες που αφορά στις επιπτώσεις μιας περαιτέρω μείωσης μισθών και ιδιαίτερα του κατώτατου μισθού και της κατάργησης του 13ου – 14ου μισθού, όπου αποκάλυψε τις μεγάλες επιπτώσεις που μπορεί να έχουν τέτοιες ενέργειες στη ζήτηση, την ύφεση και τα έσοδα των ασφαλιστικών ταμείων.

Συμπληρωματικά, σύμφωνα με μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δημοσιεύτηκε στις 16 Ιανουαρίου 2012, οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) διαδραματίζουν το σημαντικότερο ρόλο στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με ιδιαίτερη έμφαση στις πολύ μικρές και τις νέες επιχειρήσεις, καθώς:

- Το 85% των καθαρών θέσεων απασχόλησης στην ΕΕ κατά την περίοδο 2002-2010 δημιουργήθηκε από τις ΜΜΕ, με τις πολύ μικρές επιχειρήσεις να παρουσιάζουν τον υψηλότερο ρυθμό αύξησης.
- Μεταξύ 2002 και 2010, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης της απασχόλησης στις ΜΜΕ ήταν 1%, διπλάσιος σε σχέση με τον αντίστοιχο των μεγάλων επιχειρήσεων (0,5%).

Για την Ελλάδα, ο υψηλότερος μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εντοπίζεται στις μικρές επιχειρήσεις (2,8%), ενώ είναι αρνητικός για τις μεγάλες επιχειρήσεις (-1,5%) – ο τρίτος μεγαλύτερος αρνητικός μετά τους αντίστοιχους της Ρουμανίας και της Μάλτας.

Έτσι καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως για τη στήριξη των ΜΜΕ και για την ενίσχυση της οικονομίας είναι αναγκαία η παρέμβαση τόσο του υπουργείου ανάπτυξης όσο και των εμπλεκόμενων φορέων (στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό). Τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν θα στοχεύουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ, στην ενίσχυση των υποδομών και των εργαστηρίων δοκιμών-ερευνών και σε μεγαλύτερο βαθμό στη διευκόλυνση της χρηματοδότησης των ΜΜΕ για την κάλυψη χρηματικά μικρών αλλά στρατηγικά σημαντικών αναγκών.

4.2 Διατήρηση Μάρκετινγκ εν μέσω Κρίσης

Οι επιχειρήσεις έχουν μειώσει τα *budgets* τους και πολλές από αυτές έχουν προβεί σε ολική περικοπή του διαθέσιμου προϋπολογισμού τους για σκοπούς που αφορούν το **Μάρκετινγκ**.

Είναι από όλους μας κατανοητό ότι βρισκόμαστε σε δύσκολες από οικονομικής άποψης εποχές, και ότι οι πολλές επιχειρήσεις για να επιβιώσουν προβαίνουν ακόμα και σε μαζικές απολύσεις προσωπικού. Είναι όμως σημαντικό να γίνει απολύτως αντιληπτό το ότι κόβοντας το **marketing budget** συνήθως αυτό επιφέρει ακόμα περισσότερο κακό στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων από αυτό που ήδη προϋπάρχει.

Μελέτες έχουν δείξει ότι οι εταιρείες που συνεχίζουν να εφαρμόζουν μεθόδους **προώθησης** και **μάρκετινγκ εν μέσω οικονομικής κρίσης**, συχνά βρίσκονται όχι μόνο να επιζούν αλλά και να **αναπτύσσονται**. Αυτό βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με άλλες εταιρείες που ενώ έχουν κόψει τα χρηματικά ποσά για διαφημιστικούς και προωθητικούς σκοπούς, βλέπουν συχνά μία αισθητή μείωση στις πωλήσεις τους.

Κατά την άποψή μας δεν είναι ώρα περικοπών αλλά ώρα για επαναπροσδιορισμό και ανάλυση του τι πρέπει να ακολουθηθεί, πώς και για πόσο. Πρέπει ο κάθε επιχειρηματίας να ανακαλύψει πιθανούς τρόπους που να αποδίδουν το ίδιο (ή και περισσότερο εάν είναι εφικτό), και να **κοστίζουν λιγότερο**. Κανένας μας δεν μπορεί να αγνοήσει τις δύσκολες στιγμές που περνάει η χώρα σαν σύνολο αλλά πρέπει τουλάχιστον να καταλάβουμε την **αναγκαιότητα** εύρεσης **εναλλακτικών τρόπων marketing** ικανών να αντιστρέψουν το βαρύ κλίμα που επικρατεί.

4.3 Κρίση και Επιβίωση

Εν όψη της οικονομικής κρίσης που αντιμετωπίζει η χώρας μας, και όχι μόνο αυτή, πολλές έρευνες έχουν γίνει πάνω σε θέματα που αφορούν την επιβίωση των επιχειρήσεων και πιο συγκεκριμένα αυτή των ΜΜΕ. Οι στατιστικές μελέτες και οι δείκτες από τα αποτελέσματα των ερευνών έχουν δείξει ότι μέσα σε αυτό το χρόνο μεγάλος θα είναι ο αριθμός των ΜΜΕ που θα κλείσουν. Αν και αυτό είναι ένα στατιστικό δεδομένο, εν τούτοις είναι καιρός οι επιχειρηματίες να το δουν σαν ένα μη αποδεκτό γεγονός.

Μέχρι να καταλάβουν και να αντιμετωπίσουν την κρίση οι επιχειρήσεις θα συνεχίζουν να κλείνουν με ή χωρίς συγκεκριμένο λόγο. Έτσι οι Μμ Επιχειρηματίες θα εξακολουθούν να αισθάνονται την συναισθηματική και οικονομική επίπτωση της επιχειρηματικής τους αποτυχίας. Το ερώτημα που δημιουργείται όμως σε αυτό το σημείο είναι «Γιατί τόσες επιχειρήσεις μένουν χωρίς πόρους προτού ακόμα νοιώσουν την αίσθηση της επιτυχίας;». Αυτό δεν έχει σχέση ούτε με την έλλειψη πελατείας, ούτε με την οικονομική κατάσταση (γενικότερα), ούτε με τον ανταγωνισμό, ούτε με την εκδοχή ότι η επιχειρηματική ιδέα δεν ήταν καλή, αφού με λίγη παραπάνω αποφασιστικότητα και προσπάθεια όλοι αυτοί οι λόγοι μπορούν εύκολα να ξεπεραστούν.

Οι περισσότεροι από τους μικρομεσαίους επιχειρηματίες γνωρίζουν τι κόποι και προσπάθειες απαιτούνται για να λειτουργήσει η επιχείρησή τους. Κάθε εβδομάδα ένας επιχειρηματίας πρέπει να παράγει και να πουλάει προϊόντα και υπηρεσίες, να πληρώνει τους λογαριασμούς, να διοικεί το προσωπικό, να αντιμετωπίζει θυμωμένους αλλά και καλούς πελάτες, να ανανεώνει την αποθήκη, να κάνει δημόσιες σχέσεις, να βλέπει πελάτες, να επικοινωνεί με τις τράπεζες και τους άλλους φορείς, να προωθεί την επιχείρηση, να μαζεύει λεφτά από οφειλές, να επικοινωνεί με τον έξω κόσμο, να απαντάει σε γράμματα, μηνύματα κ.α. Έτσι, η δυσκολία που έχει να αντιμετωπίσει ο επιχειρηματίας

μιας ελληνικής ΜΜΕ έναντι μιας μεγαλύτερης είναι ότι στο πρόσωπό του συγκεντρώνονται πολλοί ρόλοι. Κατά τη διάρκεια μιας μόνο ημέρας ο επιχειρηματίας πρέπει να είναι πωλητής, ειδικός στα computer, στα υδραυλικά, στα ηλεκτρικά και όχι μόνο.

Η βάση της επιχειρηματικότητας είναι η ελευθερία, η πρόκληση και η περιπέτεια μέσα από την λειτουργία της επιχείρησης. Οι περισσότεροι επιχειρηματίες θεωρούν τους εαυτούς τους αφεντικά, που μπορούν μόνοι τους να πάρουν όλες τις σωστές αποφάσεις για να κρατήσουν βιώσιμη την εταιρία τους, να μπορούν να διευθύνουν αλλά και να πουλήσουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους σε όλους εμάς με τους τρόπους που οι ίδιοι μόνο θεωρούν ότι είναι σωστοί. Πολλοί λίγοι είναι εκείνοι που πραγματικά λένε την υπαρκτή δυσκολία, την αλήθεια για τη δική τους ιστορία όπως για τις ατελείωτες ώρες δουλειάς, τα ξενύχτια, τις ανησυχίες, τα άγχη, την πνευματική και σωματική κόπωση, πίεση, την ένταση στην οικογένεια, την έλλειψη της κοινωνικής ζωής.

Η Επιβίωση στην κρίση απαιτεί εξωστρέφεια και επιθετικότητα

Οι επιχειρηματίες κάνουν τα πάντα για να κρατήσουν το όνειρό τους ζωντανό. Στην πορεία ίσως να κερδίσουν μερικές μάχες – μεγάλες πωλήσεις, νέους πελάτες, νέους συνεργάτες, αλλά τίποτα από όλα αυτά δεν θα είναι σταθερό και σίγουρο και λίγα θα είναι τα πράγματα που θα προστεθούν τελικά μέσα στο συνολικό χρόνο λειτουργίας τους. Όλο αυτό έχει σαν αποτέλεσμα ο επιχειρηματίας να αμύνεται συνεχώς, όμως, αν θέλει να επιβιώσει πρέπει να μάθει να ενεργεί επιθετικά.

Οι περισσότεροι είναι πολύ απασχολημένοι με την καθημερινότητα. Δεν έχουν χρόνο να δημιουργήσουν στρατηγικές, προγράμματα, να βελτιώνουν διαδικασίες ώστε πραγματικά να αναπτύξουν και να βελτιώσουν τη δουλειά τους. Έτσι η ανάπτυξη και η πρόοδος της επιχείρησης περιορίζεται και εξαρτάται από αυτά που κάνει (ή δεν κάνει) ο ίδιος ο επιχειρηματίας. Τότε, όταν δεν υπάρχει άλλος χρόνος ή χρήματα, η επιχείρηση αναπόφευκτα φτάνει σε αδιέξοδο και εκεί είναι η στιγμή που πρέπει να παρθεί η απόφαση: συνεχίζουμε ή διακόπτουμε;

Στον κόσμο των επιχειρήσεων επιβίωση σημαίνει συνεχίζω να βελτιώνομαι και να αναπτύσσομαι. Δεν υπάρχει επιλογή. Ο κόσμος κινείται σε ασύλληπτη ταχύτητα. Η επιχείρηση και ο επιχειρηματίας πρέπει να βγει από την παραδοσιακή δομή της, να απαλλαγεί από την εσωστρέφεια. Να γίνει επιθετικός. Να φτιάξει μια ζωντανή, ελκυστική, ανταγωνιστική ιστοσελίδα μέσα από την

οποία θα προωθεί τα προϊόντα και τις υπηρεσίες και θα επικοινωνεί με τον κόσμο. Να συναντήσει και να μιλήσει μαζί του, να τον ενημερώσει για το τι κάνει και τι πουλάει.

Παρόλο αυτά δεν φτάνουν μόνο τα παραπάνω για να επιβιώσει μια ΜΜΕ, αφού αργά ή γρήγορα θα τα κάνουν (αν δεν τα έχουν κάνει ήδη) και οι ανταγωνιστές. Αυτό είναι το πιο σημαντικό πρόβλημα που θα πρέπει ένας επιχειρηματίας μικρομεσαίου μεγέθους επιχείρησης να αντιμετωπίσει και να λύσει. Θα πρέπει να βρει τον τρόπο ώστε να αποκτήσει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών του κλάδου του που θα τον διαφοροποιήσει από όλους τους άλλους.

4.4 Αντιμετώπιση της Κρίσης για τις ΜΜΕ

1. Πνευματική Προετοιμασία – Η ΜΜΕ πρέπει να Αλλάξει

Οι αλλαγές ποτέ δεν είναι εύκολες. Ακόμα και αν πρόκειται για όνειρα για περισσότερο χρήμα, χρόνο, ελευθερία. Η μάχη με την καθημερινότητα είναι σκληρή και θέλει πολύ κόπο. Γι' αυτό το πρώτο βήμα είναι η πνευματική προετοιμασία για την αντιμετώπιση της κρίσης. Αν ένας επιχειρηματίας θέλει την πρόοδο και την ανάπτυξη της επιχείρησής του πρέπει να πιστέψει στις αλλαγές. Πρέπει να είναι έτοιμος και να αποδεχτεί το γεγονός ότι πρέπει να σταματήσει να κάνει όσα έκανε μέχρι τώρα και να τα αντικαταστήσει με καλύτερες, πιο παραγωγικές διαδικασίες και ενέργειες. Αν και κάτι τέτοιο είναι πολύ επώδυνο, είναι αναγκαίο. Μπορεί να σημαίνει ακόμα περισσότερη δουλειά και περισσότερο κόπο. Αλλά οι αλλαγές πρέπει να γίνουν παντού και να είναι ριζικές. Πρέπει να γίνουν αλλαγές στον τρόπο ζωής, δουλειάς, σκέψης, φιλοσοφίας μα και διαδικασίας.

2. Βελτίωση της Διαδικασίας - Οργάνωση

Ήδη είναι σε λειτουργία κάποιες διαδικασίες π.χ.: το πώς ανοίγει και διαβάζει ο κάθε επιχειρηματίας και εργαζόμενος την αλληλογραφία του (αποτελεί μια διαδικασία). Όπως και το πώς κάθεται και δουλεύει στον Η/Υ είναι επίσης μια διαδικασία. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η επιχείρηση είναι και οργανωμένη. Οι περισσότεροι επιχειρηματίες χάνουν ατελείωτες ώρες και χρόνο (άρα και χρήμα) κάνοντας λάθος πράγματα σε λάθος χρόνο. Πράγματα που κάθε άλλο, παρά συμβάλουν στην πρόοδο, ανάπτυξη και επιτυχία της επιχείρησης.

Για παράδειγμα, η αντίδραση σε παράπονα πελατών πολλές φορές είναι αργή. Με αποτέλεσμα την ακόμα πιο αμυντική εικόνα που παρουσιάζει η επιχείρηση. Αυτό γίνεται διότι, η επιχείρηση δεν

έχει βρει την πραγματική αιτία των παραπόνων, την οποία αν τη βρει, θα είναι σε θέση αυτόματα πια να προλαβαίνει και τα νέα παράπονα. Κάτι τέτοιο όμως απαιτεί χρόνο και αποφασιστικότητα. Αν όμως υπάρχει η σχετική οργάνωση, οι διαδικασίες δουλεύουν.

Ο κάθε επιχειρηματίας πρέπει να αφιερώνει κάποιο χρόνο κάθε εβδομάδα για την βελτίωση των διαδικασιών. Να καταγράφει όλες τις διαδικασίες που υπάρχουν στην επιχείρησή του και να αποφασίσει ποιες από αυτές είναι βιώσιμες και δουλεύουν και ποιες όχι. Να σταματήσει να κάνει πράγματα που πλέον δεν συμβάλουν σε περαιτέρω ανάπτυξη της εταιρίας.

3. Χρήση της Τεχνολογίας στις ΜΜΕ

Η τεχνολογία συμβάλει στο να τρέχει η επιχείρηση με ακόμα πιο γρήγορους ρυθμούς. Στη σύγχρονη εποχή, με την ευρεία χρήση των Η/Υ, του διαδικτύου κλπ, ο επιχειρηματίας έχει λιγότερο από 24 ώρες διαθέσιμο χρόνο για να ανταποκριθεί στα διάφορα θέματα. Τα έγγραφα μπορούν να στέλνονται (με fax, με e-mail, κ.ά.) σε ελάχιστα λεπτά. Τα blog μπορούν να γίνονται τόπος ανταλλαγής απόψεων σε χρόνο μηδέν. Χρήματα και άλλες επιχειρηματικές πράξεις μπορούν να μεταφέρονται ηλεκτρονικά χωρίς καμία ανθρώπινη παρέμβαση σε επίσης ελάχιστο χρόνο.

Ο επιχειρηματίας μιας ΜΜΕ πρέπει πλέον να είναι ενήμερος για όλα αυτά τα θέματα και να τα παρακολουθεί ουσιαστικά. Η τεχνολογία ενώ αποτελεί μέρος της κρίσης και του χάους μπορεί επίσης να αποτελέσει και τη λύση για την έξοδο από όλα αυτά. Με τα σωστά εργαλεία ο επιχειρηματίας μπορεί εύκολα και άμεσα να:

- Διατηρεί την επαφή του με τον έξω κόσμο
- Αποθηκεύει και να βρίσκει στοιχεία που θέλει
- Προωθεί τα προϊόντα και τις υπηρεσίες του
- Ελέγχει τους συνεργάτες του
- Καταγράφει τα σχόλια για τη επιχείρησή του στο διαδίκτυο

4.5 Διερεύνηση Επιβίωσης μιας ΜΜΕ

Μια ΜΜΕ στα πλαίσια του μάρκετινγκ πρέπει να κάνει κάποια σταθερά και βασικά βήματα ώστε όχι μόνο να επιβιώσει αλλά και να μπορέσει να διατηρήσει το ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα. Στη συνέχεια του κεφαλαίου θα αναφέρουμε τέσσερα βασικά βήματα, τα οποία βασίζονται σε μελέτη που διεξήγαμε πάνω στο θέμα.

Βήμα 1^ο

Καταγραφή των βασικών σημείων μιας επιτυχημένης στρατηγικής μάρκετινγκ.

Ένα από τα βασικά στοιχεία μιας επιτυχημένης στρατηγικής μάρκετινγκ είναι η διαπίστωση ότι οι υπάρχοντες και πιθανοί πελάτες μιας ΜΜΕ ανήκουν σε συγκεκριμένες ομάδες ή τμήματα της αγοράς, όπως άλλωστε ήδη έχουμε αναφέρει, που χαρακτηρίζονται από τις “ανάγκες” τους. Ο καθορισμός των ομάδων και των αναγκών τους, αλλά και έπειτα η ικανοποίηση των αναγκών αυτών με μεγαλύτερη επιτυχία από αυτή των ανταγωνιστών, θα πρέπει να αποτελέσουν το επίκεντρο της στρατηγικής μιας μικρομεσαίας επιχείρησης.

Μια αποτελεσματική στρατηγική μάρκετινγκ ξεκινάει με τον εντοπισμό των αναγκών του πελάτη. Στη συνέχεια μια ΜΜΕ έρχεται να προσφέρει το ανάλογο προϊόν που θα του λύσει το πρόβλημα και θα βελτιώσει τη ζωή του (στην σωστή τιμή, στο σωστό μέρος κ.λπ.). Έτσι ξεκινάει το αποτελεσματικό μάρκετινγκ για την επιχείρηση. Καθορίζοντας με ακρίβεια τις ανάγκες και τις επιθυμίες της αγοράς, τις ελπίδες και τους φόβους, όπως και τους ενδιασμούς και προβληματισμούς των καταναλωτών, γίνεται η αρχή για να δημιουργήσει μία εταιρεία μικρομεσαίου μεγέθους, σχέση εμπιστοσύνης μαζί τους. Τότε μόνο μπορεί να δημιουργήσει μια στρατηγική μάρκετινγκ που να εκμεταλλεύεται όσο το δυνατόν περισσότερο τα Δυνατά της σημεία ώστε να τα συνδέει με τις ανάγκες των πελατών που στοχεύει.

Απαραίτητα στοιχεία:

- **Δέσμευση:** Πρέπει μία ΜΜΕ να γνωρίζει πως ένα μέτριο “πρόγραμμα” μάρκετινγκ στο οποίο όμως θα δείξει αφοσίωση και δέσμευση για να το υλοποιήσει, θα αποδειχθεί πολύ καλύτερο και περισσότερο επικερδές από ένα άλλο εξαιρετικό πρόγραμμα μάρκετινγκ χωρίς δέσμευση. Αυτό

είναι το συστατικό της επιτυχίας. Δεν πρέπει να ξεκινάει πράγματα τα οποία θα τα αφήσει στη μέση. Πρέπει αν ξεκινήσει κάτι να το ολοκληρώσει και αυτό που πρέπει να δεσμευτεί.

- **Επένδυση:** Το μάρκετινγκ δεν είναι έξοδο, αλλά επένδυση. Αν μία ΜΜΕ έχει το μέσο για να κερδίσει χρήματα, επενδύοντας χρήματα στο μάρκετινγκ μπορεί να κερδίσει πολλά περισσότερα (εάν το κάνει σωστά βέβαια). Επενδύοντας σε αυτό, θα κερδίσει περισσότερους πελάτες και θα αυξήσει τις πωλήσεις της. Ίσως είναι η καλύτερη επένδυση στην αγορά που μπορεί να κάνει αυτή τη στιγμή.
- **Συνέπεια:** Η ΜΜΕ θα πρέπει να γνωρίζει ότι για να την μάθουν και να την εμπιστευτούν οι πιθανοί πελάτες της και η αγορά στην οποία απευθύνεται παίρνει αρκετό χρόνο. Εάν αλλάζει συνεχώς στοιχεία του μάρκετινγκ, όπως την ταυτότητά της, το προφίλ της, το logo της, το positioning, κλπ, τότε είναι δύσκολο η αγορά να την εμπιστευτεί.
- **Εμπιστοσύνη:** Σε μια μεγάλη έρευνα που πραγματοποιήθηκε με συμμετοχή δεκάδων πανεπιστημίων σε ολόκληρη την Αμερική, για να καθοριστεί το γιατί οι άνθρωποι αγοράζουν, η τιμή ήρθε πέμπτη, η ποικιλία τέταρτη, η εξυπηρέτηση τρίτη, η ποιότητα δεύτερη και στην πρώτη θέση ήταν η εμπιστοσύνη. Αυτό δείχνει πόσο σημαντικό είναι μια επιχείρηση να αποπνέει εμπιστοσύνη.
- **Υπομονή:** Το σημείο αυτό είναι από τα σημαντικότερα. Εάν μια ΜΜΕ δεν είναι υπομονετική θα είναι δύσκολο να δείξει δέσμευση και αφοσίωση σε ότι αφορά το μάρκετινγκ. Θα δυσκολευτεί να δει το μάρκετινγκ ως επένδυση (γιατί όπως οι περισσότερες θέλουν άμεσα αποτελέσματα) και θα καταλήξει να μην είναι συνεπείς με αυτά που πρέπει να κάνει, με αποτέλεσμα να μην μπορέσει να πείσει της αγοράς της να την εμπιστευτεί. Εκεί είναι συνήθως το σημείο που χάνετε το παιχνίδι. Η υπομονή είναι μια μεγάλη αρετή και στην επιτυχία του μάρκετινγκ είναι απαραίτητο συστατικό.
- **Ποικιλία:** Μία ΜΜΕ πρέπει να δει το μάρκετινγκ ως μια μεγάλη ποικιλία “όπλων”. Τα όπλα πρέπει να είναι οι διάφορες τακτικές και μέσα που θα χρησιμοποιήσει για να αυξήσει τις πωλήσεις

της. Όταν χρησιμοποιεί μεμονωμένα “όπλα” δεν θα έχει μεγάλη επιτυχία. Το επιτυχημένο μάρκετινγκ δουλεύει συνδυαστικά, όταν χρησιμοποιείται ποικιλία “όπλων” (π.χ. διαφήμιση στον τύπο σε συνδυασμό με διαφήμιση στο Ιντερνέτ, με φυλλάδια, με διαφημίσεις σε εξωτερικούς χώρους, κ.λπ.). Εδώ είναι που θα πρέπει να γίνει η σωστή επιλογή αυτών των “όπλων” αλλά και μέσων, ανάλογα με την “αγορά στόχο”. Κάθε στόχος απαιτεί και το δικό του όπλο.

- **Διαδοχικότητα:** τα πραγματικά κέρδη έρχονται μετά την πώληση, με την μορφή των επαναλαμβανόμενων πωλήσεων. Οι περισσότεροι επαγγελματίες πιστεύουν ότι το μάρκετινγκ τελειώνει όταν ο πελάτης μπει στο μαγαζί και κάνει την πώληση. Όσοι σκέφτονται όμως έξυπνα ξέρουν ότι το μάρκετινγκ τότε ξεκινάει.
- **On-line:** Το μάρκετινγκ πλέον θα γίνεται σε μεγάλο βαθμό στο διαδίκτυο. Δεν έχει καμία δικαιολογία μια MME να μην είναι ακόμα on-line. Θα πρέπει να καταλάβει ότι οι νέες γενιές και οι μελλοντικοί καταναλωτές θα χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για τις αγορές τους σε καθημερινή βάση. Για να πετύχει διαδικτυακά η εταιρεία, πρέπει να δώσει ώθηση στη ιστοσελίδα της με on-line και off-line διαφήμιση, με διαρκή συντήρηση, να φτιάξει ένα blog, να χρησιμοποιήσει τα social networks, να φτιάξει μια σελίδα στο Facebook, να συμμετέχει σε συζητήσεις, να στέλνει e-mail, ηλεκτρονικά Newsletter, να ανεβάσει άρθρα, να κάνει follow-up, και γενικά να δραστηριοποιηθεί.

Οικονομική κρίση στην Ελλάδα

5. Η περίπτωση της Ελλάδας

Για πρώτη φορά η Ελλάδα βρίσκεται στη δίνη μιας διεθνούς οικονομικής κρίσης. Διανύουμε μια δύσκολη εποχή. Η διεθνής κοινότητα αντιμετωπίζει σήμερα την πιο μεγάλη οικονομική σήμερα της μεταπολεμικής περιόδου. Ο πληθωρισμός της ευρωζώνης υπερδιπλασιάστηκε. Η ακρίβεια εξελίχθηκε σε μείζον κοινωνικό πρόβλημα για όλες τις χώρες. Η ανεργία απειλεί σοβαρά τις κοινωνίες. Οι ρυθμοί ανάπτυξης της Ε.Ε. έπεσαν στο μισό. Η χρηματοοικονομική κρίση έφτασε στην καρδιά της Ευρώπης και χρηματοοικονομικοί οργανισμοί κλονίζονται. Κάποιοι έχασαν κάθε επαφή με τη διεθνή πραγματικότητα και ισχυρίζονται ότι για όλα φταίει η Ελληνική Κυβέρνηση. Η οικονομία δεν αποτελεί μεμονωμένη υπόθεση. Είναι συνδεδεμένη

με την πολιτική, με την ανθρώπινη φύση και με το τι θεωρείται ορθή συμπεριφορά. Σήμερα, η τρέχουσα οικονομική κρίση ξεπερνά τα διαθέσιμα μέσα και δύσκολα μπορεί να υπάρξει λύση από τις αγορές και από το κράτος ξεχωριστά.

Τα πραγματικά όμως προβλήματα της κρίσης τα οποία επεκτάθηκαν και στο σύνολο των πολιτών, είναι η άνοδος των επιτοκίων, η δύσκολη λήψη δανείων, η άνοδος των τιμών των εμπορευμάτων και των καυσίμων που επέφεραν ακρίβεια και τη μείωση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών. Δημιουργήθηκε πτώση των καταναλωτικών δαπανών, άρα και πτώση των κύκλων των εργασιών. Η ελληνική οικονομία, πρώτη φορά μετά από δεκαέξι χρόνια, βρίσκεται παγιδευμένη ανάμεσα στην οικονομική ύφεση και τη δημοσιονομική κατάρρευση.

Έτσι, σύμφωνα με την ΕΣΥΕ, το πρώτο τρίμηνο του 2009 χάθηκαν 70.000 θέσεις εργασίας, ενώ, παρά τα 28 δισ. ευρώ που δόθηκαν στις τράπεζες, η ρευστότητα δεν πέρασε στις επιχειρήσεις. Οι σφραγισμένες επιταγές έχουν ξεπεράσει τα 1,7 δισ. ευρώ.

Τελικά, το μόνο που πετυχαίνουν τα μέτρα της κυβέρνησης είναι να βαθαίνουν την ύφεση και να επιδεινώνουν τη δημοσιονομική κρίση. Έτσι, η ανάπτυξη τώρα θα είναι αρνητική πρώτη φορά από το 1993, ενώ το έλλειμμα θα διαμορφωθεί κοντά στο 6% του ΑΕΠ, έναντι στόχου 3,7% και ο δημόσιος δανεισμός θα ξεπεράσει τα 60 δισ. ευρώ, έναντι στόχου 42 δισ. ευρώ.

Αν το πρόβλημα της Ελλάδας μεγαλώσει τότε θα επιταχυνθεί και το πρόβλημα της Ισπανίας αλλά και της Ιταλίας και της Πορτογαλίας μέσω του μηχανισμού μετάδοσης χρηματιστηριακών ιών. Μία τέτοια εξάπλωση είδαμε στην Ανατολική Ευρώπη μετά τον Αύγουστο, ενώ παλαιότερα είχαμε δει στην ασιατική κρίση, στην κρίση της Ρωσίας, του Μεξικού κλπ.

5.1 Το αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης

Η οικονομική κρίση οδηγεί σε επισφαλή εργασία, ανεργία, και τελικά φτώχεια που οδηγούν στον κοινωνικό αποκλεισμό όλο και περισσότερων ομάδων πράγμα που αποτελεί πηγή για διάφορες ψυχικές διαταραχές. Η ανεργία σχετίζεται επίσης με αύξηση της ημερήσιας κατανάλωσης αλκοόλ, αύξηση στις αυτοκτονίες, στην ενδοοικογενειακή βία, αλλά και μείωση των θανάτων από τροχαία κατά 1,4%. Ειδικότερα η φτώχεια σχετίζεται με την εμφάνιση ασθενειών καθώς τα άτομα αναγκάζονται να διαβιώνουν σε υποβαθμισμένο περιβάλλον, να τρέφονται ανεπαρκώς και να εργάζονται σε επικίνδυνα και ανθυγιεινά περιβάλλοντα.

Τα αποτελέσματα της οικονομικής κρίσης ήταν ορατά ήδη από το 2008. Κατά το 2008, οι καθαρές συνολικές επενδύσεις υποχώρησαν στο 8% περίπου του ΑΕΠ, δηλαδή κατά 4,5 εκατοστιαίες μονάδες έναντι του 2007. Αυτό σηματοδοτεί αφενός τη συρρίκνωση των εισοδημάτων και αφετέρου την αναβολή της υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων του ιδιωτικού τομέα ενόψει της μείωσης της ζήτησης που χαρακτηρίζει την οικονομική κρίση. Επιπλέον η κάμψη των επενδύσεων αντικατοπτρίζει τις δυσκολίες πρόσβασης στον δανεισμό που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις. Κατά την πρώτη περίοδο της κρίσης, μέχρι τα μέσα του 2009, όταν οξυνόταν η κρίση των τραπεζών, όλες οι κυβερνήσεις των αναπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών χρηματοδότησαν τη διάσωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με αποτέλεσμα τη μεγάλη διόγκωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δημόσιου χρέους. Στην Ελλάδα διατέθηκαν συνολικά 28 δις ευρώ για την άμεση στήριξη του τραπεζικού συστήματος και για εγγυήσεις. Με άλλη διατύπωση, λόγω της κρίσης ένα μέρος του ιδιωτικού χρέους μετατράπηκε σε δημόσιο.

5.2 Αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης

Η αντιμετώπιση της κρίσης δεν είναι εύκολη υπόθεση. Είναι βέβαιο ότι τα μέτρα για την αντιμετώπισή τους θα κριθούν για την αποτελεσματικότητά τους και θα διδάσκονται ως ορθό ή ατυχές παράδειγμα στα πανεπιστήμια για πολλά χρόνια. Σήμερα, στο μέσον αυτής, μπορούμε να διαγνώσουμε ότι η κρίση απαιτεί την υιοθέτηση του κατάλληλου μείγματος νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής και το συντονισμό σε διεθνές επίπεδο. Το κρίσιμο ερώτημα, σε συνθήκες ελεύθερης οικονομίας της αγοράς, είναι πως εκείνοι που ευθύνονται για την κρίση θα πληρώσουν, χωρίς να υπάρξουν αδικαιολόγητες απώλειες στο παραγόμενο προϊόν (ΑΕΠ). Η νομισματική πολιτική αντέδρασε με δύο τρόπους: χαλαρώνοντας τη στάση της μειώνοντας τα επιτόκια και παρέχοντας ενέσεις ρευστότητας στο σύστημα. Παράλληλα, διατέθηκαν αφειδώς δισεκατομμύρια ευρώ, στερλίνες, γιέν και δολάρια από τις κεντρικές τράπεζες για την παροχή ρευστότητας στην διατραπεζική αγορά καθώς οι εμπορικές τράπεζες ήταν απρόθυμες να δανείσουν η μια στην άλλη. Τα περιθώρια επιτοκίων στους δείκτες Libor και Euribor παρέμειναν σε πολύ υψηλά επίπεδα, υπογραμμίζοντας την έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των τραπεζών. Τα μεγαλύτερα χρηματιστήρια του πλανήτη γνώρισαν δραματικές απώλειες το 2008, κοντά ή και άνω του 50% .

Όμως, παρά τις παρεμβάσεις των νομισματικών αρχών η πορεία προς την ομαλότητα στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου ήταν αργή και εύθραυστη. Ήταν φανερό, ότι η παρέμβαση των

κυβερνήσεων μέσω της δημοσιονομικής πολιτικής ήταν απαραίτητη. Διεθνείς οργανισμοί όπως ο ΟΟΣΑ και το ΔΝΤ συνέστησαν την στήριξη της οικονομίας μέσω υιοθέτησης «δημοσιονομικών πακέτων» ώστε η οικονομική πολιτική να δράσει αντικυκλικά στηρίζοντας την οικονομική δραστηριότητα. Τέτοια δημοσιονομικά πακέτα υιοθετήθηκαν από οικονομίες όπως των ΗΠΑ, της ΕΕ, της Ιαπωνία, του Ηνωμένου Βασιλείου, ακόμη και της Κίνας, συνδυασμένου ύψους τρισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ. Τα «δημοσιονομικά πακέτα» περιλαμβάνουν, εκτός από μέτρα διασφάλισης της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, μέτρα όπως η μείωση της φορολογίας ή η ενίσχυση των δημοσίων δαπανών για την τόνωση της εσωτερικής ζήτησης.

Ενώ η νομισματική πολιτική ενδείκνυται να χρησιμοποιείται σε τέτοιες περιπτώσεις, υπάρχει αρκετή επιφυλακτικότητα για τη χρήση της δημοσιονομικής πολιτικής σε «κανονικές συνθήκες». Υπό το φως αυτών των εξελίξεων όλοι συμφωνούν για τη χρήση του εργαλείου της δημοσιονομικής πολιτικής αλλά αναπτύσσονται δύο κυρίως «σκέψεις» για το μέγεθος και την κατεύθυνση των δημοσιονομικών παρεμβάσεων. Από τη μια πλευρά όσοι υποστηρίζουν ότι γενικές και εκτεταμένες δημοσιονομικές παρεμβάσεις είναι η μόνη λύση για να αποφύγουμε μια παρατεταμένη ύφεση. Κατά αυτή την άποψη ο κίνδυνος είναι να δράσουν οι κυβερνήσεις πολύ αργά και πολύ λίγο και όχι το αντίθετο. Από την άλλη πλευρά, όσοι (Γερμανία) τονίζουν ότι δεν υπάρχει ενιαία συνταγή για όλα τα κράτη και, σε κάθε περίπτωση, οι όποιες δημοσιονομικές παρεμβάσεις θα πρέπει να είναι «έγκαιρες, προσωρινές και στοχευμένες», ώστε να μη θέτουν σε διακινδύνευση τη μακροχρόνια βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών. Για την άσκηση επεκτατικής πολιτικής θα πρέπει να υπάρχουν τα κατάλληλα περιθώρια δημοσιονομικής ευελιξίας. Εκτεταμένες δημοσιονομικές παρεμβάσεις σε χώρες όπως η Ελλάδα, πέραν των ήδη νομοθετημένων μειώσεων των φορολογικών συντελεστών και ορισμένων «στοχευμένων» δαπανών, θα είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος και του χρέους με μακροπρόθεσμες αρνητικές συνέπειες. Ήδη, ακόμη και με τα σημερινά επίπεδα ελλείμματος και χρέους, η εκτίναξη των περιθωρίων (spreads) των ελληνικών ομολόγων έναντι των γερμανικών, επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό με σημαντικό επιπλέον κόστος εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους. Επιπλέον, όταν οι δημόσιες δαπάνες είναι ήδη υψηλές ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι πιθανότερο ότι οριακά θα είναι μάλλον ατελέσφορες. Η αύξηση των δημοσίων επενδύσεων για να μας βοηθήσει να εξέλθουμε από την παρούσα κρίση προϋποθέτει την ύπαρξη «ώριμων» επενδυτικών σχεδίων, ώστε η επιτάχυνση υλοποίησής των να έχει άμεσα αποτελέσματα. Έτσι, ο χρόνος που μεσολαβεί από την λήψη της απόφασης για τη χρηματοδότηση ενός έργου υποδομής μέχρι την εκταμίευση των σχετικών

κονδυλίων, είναι τέτοιος που δεν θα συμβάλει στην άμεση αντιμετώπιση της κρίσης αλλά θα λειτουργήσει πιθανότητα πληθωριστικά, σε άλλη φάση του οικονομικού κύκλου. Επιπλέον, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να επιλεγούν βιαστικά δημόσιες επενδύσεις με κριτήριο τις προτιμήσεις ισχυρών πολιτικών παραγόντων, αμφίβολου άμεσου ή μελλοντικού πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος για την κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτό, στη χώρα μας οι ήδη εγκεκριμένες επενδύσεις που συνδέονται με την υλοποίηση του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και των Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα, αποτελούν ικανή ασφαλιστική δικλείδα και το μόνο που μπορεί να συστηθεί είναι ενδεχομένως η επιτάχυνση υλοποίησής των. Όμως, η τεχνητή διόγκωση τους μπορεί να υποβαθμίσει την ποιότητα των δημοσίων δαπανών και το επίπεδο απορροφητικότητας των κοινοτικών πόρων.

Οι κυβερνήσεις, όμως, που έχουν μικρότερα περιθώρια δημοσιονομικής ευελιξίας, πιθανόν να φανούν, από ανάγκη, περισσότερο καινοτόμες και εφευρετικές στους τρόπους αντιμετώπισης των συνεπειών της κρίσης. Στην κατηγορία αυτή ανήκει και η χώρα μας. Έτσι, ενδεχομένως η κρίση να αποτελέσει την αφορμή για εντατικοποίηση των απαραίτητων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Όμως, όλες οι μεταρρυθμίσεις δεν είναι εύκολο να προχωρήσουν σε περιβάλλον κρίσης, γιατί απλά δεν υπάρχουν δημοσιονομικά περιθώρια για να αποζημιωθούν, συνήθως προκαταβολικά, εκείνοι οι οποίοι νιώθουν ότι θίγονται από αυτές. Άλλες μεταρρυθμίσεις όμως, έχουν περισσότερες πιθανότητες να προχωρήσουν, καθώς μπροστά στο «κοινό καλό», που σε περιβάλλον κρίσης γίνεται ευκολότερα αντιληπτό και περισσότερο πειστικό, κάμπτονται οι συντεχνιακές αντιδράσεις.

5.3 Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ)

Το διεθνές νομισματικό ταμείο είναι ένα αρκετά σημαντικό θέμα για το οποίο πρέπει να αναφερθούμε στα αίτια που οδήγησαν στην ίδρυσή του και στους σκοπούς που αυτό εξηηρετεί.

Οι επιχειρήσεις και οι εθνικές κυβερνήσεις συμβάλουν στην λειτουργία των διεθνοποιημένων αγορών. Οι κυβερνήσεις όσο αναφορά τις διεθνείς αγορές δεν σχετίζεται μόνο με τις εισαγωγές-εξαγωγές, την διακίνηση κεφαλαίων και την διεξαγωγή ξένων επενδύσεων, αλλά οι κυβερνήσεις καθορίζουν τις διεθνείς αγορές οριοθετώντας τους νόμους με τους οποίους γίνονται οι εισροές και εκροές των κεφαλαίων.

Ο ρόλος των εθνικών κυβερνήσεων είναι να παίρνουν προστατευτικά μέτρα για εγχωριες επιχειρήσεις, για παραγωγικούς κλάδους και γενικότερα την εθνική οικονομία.

Τα νομοθετικά αυτά μέτρα, όπως οι περιορισμοί στο συνάλλαγμα και η καθιέρωση βασικών πολύπλοκων διαδικασιών για την απόκτηση άδειας εισαγωγής προϊόντων και εξαγωγής συναλλάγματος. Τα νομοθετικά μέτρα, εξαιτίας της προστατευτικής φύσεώς τους λειτουργούν πολλές φορές ως εμπόδιο σε επιχειρήσεις άλλων χωρών, ως προς την διεθνή τους δραστηριότητα. Όταν συμβαίνει αυτό οι επιχειρήσεις των άλλων χωρών απευθύνονται στην κυβέρνηση της χώρας τους ώστε με την υποστήριξη της να επιτύχουν την άμβλυνση ή ακόμα και την κατάργηση αυτών των εμποδίων. Είναι συχνό, εξάλλου το φαινόμενο όπου οι κυβερνήσεις κάποιων χωρών διαφωνούν μεταξύ τους σε θέματα που σχετίζονται με την διεξαγωγή του διεθνούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών, με την διακίνηση κεφαλαίων, αλλά και με τη διεθνή μεταφορά και την προστασία της τεχνολογίας και των πνευματικών δικαιωμάτων.

Οι διαφωνίες τώρα αυτές οδηγούν πολλές φορές τις χώρες αυτές σε σύγκρουση με αποτέλεσμα οι χώρες που διαφωνούν να λαμβάνουν αυστηρά οικονομικά και εμπορικά μέτρα. Η εξέλιξη έχει αρνητικές επιπτώσεις και βλάπτει τις επιχειρήσεις, τους καταναλωτές και γενικά την οικονομία των χωρών που συγκρούονται. Όταν μάλιστα κάποια από τις εμπλεκόμενες χώρες ανήκει στις μεγάλες οικονομικές δυνάμεις, τότε η αναστάτωση στις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις αλλά και στις τοπικές και διεθνείς αγορές.

Ωστόσο οι εντάσεις αυτές έφεραν στο προσκήνιο οδήγησε τη δημιουργία οργανισμών οι οποίοι π θα γίνονταν αποδεκτοί απ' όλες τις κυβερνήσεις για να μπορούν να παρεμβαίνουν και να ευρίσκουν λύσεις που θα ήταν κοινά αποδεκτές από όλες τις διαφωνούμενες χώρες. Οι λύσεις αυτές αφορούν κυρίως το διεθνές εμπόριο, τους κανονισμούς των διεθνών αγορών και την διευκόλυνση των διεθνών συναλλαγών.

Επίσης, η ανάγκη για τη μείωση των σημαντικών ανισοτήτων στο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης που παρατηρούνταν μεταξύ διαφόρων χωρών και η αδυναμία των χωρών αυτών να ανακαλύψουν τα κεφάλαια που απαιτούνταν για να χρηματοδοτήσουν την οικονομική τους ανάπτυξη, κατέστησε στη διεθνή κοινότητα την ανάγκη για την ύπαρξη ανεξάρτητων και αμερόληπτων υπερεθνικών οργανισμών που θα είχαν τη δυνατότητα να χρηματοδοτούν την αναπτυξιακή προσπάθεια των λιγότερο αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών με σχετικά χαμηλό κόστος χρηματοδότησης για τις χώρες αυτές και να παρέχουν υψηλού επιπέδου αλλά αμερόληπτες, συμβουλευτικές υπηρεσίες σε θέματα οικονομικού χαρακτήρα στις χώρες που τις έχουν ανάγκη και τις επιζητούν και να συγκεντρώνουν και να παρέχουν στους ενδιαφερόμενους

διάφορα στοιχεία, π.χ. οικονομικά, κοινωνικά και δημογραφικά, που είναι χρήσιμα για τη μελέτη της οικονομίας των χωρών που είναι μέλη των οργανισμών αυτών.

Μετά λοιπόν το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, δημιουργήθηκαν αρκετοί ενός διεθνή οικονομικοί οργανισμοί. Ένας τέτοιος οργανισμός είναι και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ο ρόλος του οποίου αφορά την ασφαλή λειτουργία των διεθνών αγορών, και την μείωση ανισοτήτων της οικονομικής ανάπτυξης μεταξύ των μελών της διεθνούς κοινότητας.

Τρία είναι τα στοιχεία που υπάρχουν σ' ένα διεθνές νομισματικό σύστημα : α) το καθεστώς νομισματικής ισοτιμίας, β) οι διακανονισμοί για συνεργασία ανάμεσα στα έθνη, στην πράξη μεταξύ των κεντρικών τους τραπεζών, και γ) οι διακανονισμοί για τις επεκτάσεις δανείων σε έθνη, είτε από άλλα έθνη σε διμερή βάση, ή σε πολυμερή μέσω ενός διεθνούς οργανισμού. Έτσι λοιπόν δημιουργήθηκε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η Παγκόσμια Τράπεζα για την επιτυχία της διεθνούς συνεργασίας. Το διεθνές νομισματικό σύστημα βασίζεται σε μη σταθερές διακυμάνσεις.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο παίζει ένα ρόλο «κλειδί» στους θεσμικούς διακανονισμούς για συνεργασία και δανεισμό.

Ιδρύθηκε το 1944 από τους αντιπροσώπους χωρών. Στην ιδρυτική διακήρυξη του ΔΝΤ αναφέρονται οι στόχοι και οι σκοποί του. Δημιουργήθηκε για να προωθεί τη διεθνή συνεργασία σε νομισματικά θέματα, να διευκολύνει την ισορροπημένη ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, να προωθεί τη σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών, να συμβάλλει στην εγκαθίδρυση ενός συστήματος διεθνών πληρωμών, να επιδιώκει την κατάργηση όλων των περιορισμών που εμποδίζουν την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, και να προσπαθεί να βοηθήσει τις χώρες-μέλη να εξαλείψουν τις ανισορροπίες στο ισοζύγιο πληρωμών.

Μέλος μπορεί να γίνει όποια χώρα είναι διατεθειμένη να δεχτεί τους κανονισμούς λειτουργίας του Δ.Ν.Τ. Η βοήθεια που παρέχει στα μέλη του ή και σε χώρες που δεν είναι μέλη, μπορεί να έχει είτε τη μορφή τεχνοκρατικών συμβουλών για τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας, είτε τη μορφή μεγάλων δανείων σε σκληρό νόμισμα με πολύ χαμηλά επιτόκια και ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής. Το μόνο σίγουρο είναι ότι το Δ.Ν.Τ. απαιτεί να εφαρμόσουν οι χώρες που χρηματοδοτεί σκληρά οικονομικά μέτρα. Κάτι το οποίο απαίτησε και από τη χώρα μας.

5.4 Η λύση στην οικονομική κρίση

Η αποπληρωμή του χρέους προϋποθέτει αρχικά τη μείωση του ελλείμματος. Το μέρος του ελλείμματος που δεν περιλαμβάνει τις πληρωμές των τόκων ονομάζεται πρωτογενές έλλειμμα. Μηδενικό πρωτογενές έλλειμμα σημαίνει ότι η κυβέρνηση δεν προσθέτει καινούργιο χρέος σ' αυτό που της κληρονόμησαν παλαιότερες κυβερνήσεις. Πρωτογενές έλλειμμα με θετικό πρόσημο σημαίνει ότι η κυβέρνηση δημιουργεί νέο χρέος. Το 2009, το πρωτογενές έλλειμμα της Ελλάδας ανήλθε στο 8,5%.

Είναι σαφές ότι με πρωτογενές έλλειμμα αυτού του μεγέθους η αποπληρωμή του χρέους είναι αδύνατη. Το χρέος μπορεί να αποπληρωθεί μόνο αν η κυβέρνηση παύσει να δημιουργεί πρωτογενές χρέος, δηλ. δεν δημιουργεί νέο χρέος κάθε χρόνο.

Η κυβέρνηση πρέπει να δημιουργήσει πρωτογενές πλεόνασμα. Αν το πρωτογενές πλεόνασμα υπερβεί τις πληρωμές των τόκων του χρέους, το συνολικό έλλειμμα θα έχει αρνητικό πρόσημο και το χρέος θα μειωθεί. Αν το πρωτογενές πλεόνασμα ισούται με τις πληρωμές των τόκων του χρέους, το έλλειμμα μηδενίζεται και το χρέος θα παραμένει σταθερό. Παρόλο που για τη μείωση του χρέους απαιτείται αρνητικό έλλειμμα.

Επιθυμητά αποτελέσματα μπορούν να επιτευχθούν ακόμη και με μηδενικό ή ελάχιστα θετικό έλλειμμα. Αν το ΑΕΠ της Ελλάδας διπλασιαζόταν ξαφνικά χωρίς καμία αλλαγή στο δημόσιο χρέος, η Ελλάδα θα αντιμετώπιζε πολύ μικρότερο πρόβλημα χρέους. Η Ελλάδα μπορεί να επιτύχει και να διατηρήσει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης του ΑΕΠ, εφόσον αυξήσει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της. Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας έχει ιδιαίτερα αυξημένη σημασία λόγω του μεγάλου εξωτερικού χρέους της Ελλάδας. Μία χώρα μπορεί να αποπληρώσει το εξωτερικό της χρέος πραγματοποιώντας περισσότερες εξαγωγές από εισαγωγές. Δεδομένου ότι η Ελλάδα εισάγει αυτή τη στιγμή σε μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι εξάγει απαιτείται μεγάλη αύξηση της ανταγωνιστικότητας ώστε οι εξαγωγές να υπερκεράσουν τις εισαγωγές.

Το τρέχον πρόβλημα της Ελλάδας είναι ο συνδυασμός υψηλού χρέους, Μεγάλου ελλείμματος και χαμηλής ανταγωνιστικότητας. Ο συνδυασμός αυτών των παραγόντων ευθύνεται για το γεγονός ότι η Ελλάδα μπορεί να δανειστεί μόνο με πολύ υψηλά επιτόκια στις χρηματοπιστωτικές αγορές.

Η πολυπόθητη "Λύση" για τον κάθε Έλληνα είναι πλέον κάτι διαφορετικό. Άλλοι θέλουν να επανεπιβεβαιωθεί η μονιμότητα τους στο Δημόσιο, άλλοι να μην πληρώνουμε τόσους φόρους,

άλλοι απλώς να σταματήσει αυτή η μαζική ψυχολογική παράκρουση που μας έχει πιάσει όλους. Η αντίδραση της κοινής γνώμης είναι σπασμωδική, καθώς η ενημέρωση της είναι ελλιπής και βασίζεται σε μισές αλήθειες και ολόκληρα ψέματα. Τα ΜΜΕ είτε είναι φιλοκυβερνητικά είτε λαϊκίζουν και υπεραπλουστεύουν την κατάσταση.

Το σίγουρο είναι ότι πάνω από το 50% του Ελληνικού δημοσίου χρέους δεν θα αποπληρωθεί ποτέ. Και αυτό γιατί και αν ακόμη καταφέραμε να έχουμε πλεονασματικούς προϋπολογισμούς, το πλεόνασμα αυτών δεν θα μπορούσε ποτέ να καλύψει τον αυτοτροφοδοτούμενο ρυθμό αύξησης του Χρέους λόγω των υψηλών επιτοκίων που μας δανείζει η Τρόικα. Η λογική της Ε.Ε. και της Γερμανίας δεν είναι να πάρει πίσω τα δανεικά, αλλά να μην χάσει άλλα. Όταν ο Ελληνικός προϋπολογισμός θα έχει ισοσκελιστεί η ΕΚΤ και οι εταίροι μας θα επωμιστούν όσο χρέος θα έχει μείνει απλήρωτο ως τότε αφού στο μεσοδιάστημα θα έχουμε πουλήσει από δημόσια περιουσία οτιδήποτε μπορεί να πουληθεί.

6. Το ευρώ στην οικονομική κρίση

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το σχέδιο για την αντιμετώπιση της κρίσης, τη στήριξη και την ανάκαμψη της οικονομίας κατατέθηκε το Δεκέμβριο του 2008. Η ανάπτυξη κοινών στρατηγικών σε συνδυασμό με την προώθηση των μακροπρόθεσμων στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν το βασικό χαρακτηριστικό αυτού του σχεδίου. Στόχος είναι η τόνωση της αγοράς και η λήψη μέτρων για τη στήριξη των επιχειρήσεων και της απασχόλησης. Οι βασικοί άξονες για την αντιμετώπιση της κρίσης είναι η εισαγωγή ρευστότητας στην οικονομία ώστε να τονωθεί η ζήτηση και η προώθηση των επενδύσεων με μακροπρόθεσμο στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης, πάντα όμως λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς του Συμφώνου Σταθερότητας, το οποίο δίνει έμφαση στη δημοσιονομική πειθαρχία και τη νομισματική σταθερότητα.

Σε μια εποχή που η ελληνική κρίση έχει πυροδοτήσει μια κρίση εμπιστοσύνης σε ολόκληρη την ευρωζώνη οι χώρες επιχειρούν να την περιορίσουν με αυστηρά μέτρα περιορισμού των ελλειμμάτων στη χώρα μας, όπου βρίσκεται και η καρδιά της νέας (δημοσιονομικής) φάσης της ευρωπαϊκής κρίσης. Κανείς, ούτε οι καταναλωτές, ούτε οι επιχειρήσεις, ούτε οι εξειδικευμένοι διεθνείς αναλυτές μπορούν να προβλέψουν με βεβαιότητα τη διάρκεια της εγχώριας κρίσης. Η κρίση της ελληνικής οικονομίας συνδέεται εν μέρει με την κρίση της στρατηγικής του ευρώ. Παρά

την αρχική ανατιολόγητη αισιοδοξία, οι οικονομικές εξελίξεις στις διεθνείς χρηματαγορές έπληξαν τον πυρήνα του ευρώ και οδήγησαν σε κρίση τις στρατηγικές εξουσίας που συνδέονται με αυτό. Η συμβίωση χωρών με διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης κάτω από τη «στέγη» του ίδιου νομίσματος οδήγησε σε πολύ διαφορετικούς ρυθμούς μεγέθυνσης και κερδοφορίας. Η ταχεία ανάπτυξη στις χώρες της «περιφέρειας» και η σχετική στασιμότητα του «κέντρου» μείωσε δραστικά την αναπτυξιακή «ψαλίδα» μεταξύ τους. Την ίδια στιγμή, οι υψηλότεροι ρυθμοί ανάπτυξης στις πρώτες συνοδεύτηκαν τόσο από ραγδαία μείωση στο κόστος του εγχώριου δανεισμού όσο και από εισροή ξένων «αποταμιεύσεων», γεγονός που δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την εμφάνιση σταθερών πλεονασμάτων στο ισοζύγιο των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών. Παρά την αρχική αμηχανία και τις άστοχες αμφιταλαντεύσεις, η κρίση αντιμετωπίζεται ως αφορμή για την ενίσχυση των νεοφιλελεύθερων στρατηγικών που συνδέονται με το σχέδιο του ευρώ.

6.1 Ιστορία της πτώσης της «Αυτοκρατορίας του Ευρώ»

Πριν 10 χρόνια, την 1 Ιανουαρίου του 2002, οι κάτοικοι 12 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για πρώτη φορά άρχισαν να πληρώνουν τους λογαριασμούς τους με ένα νέο, ενιαίο νόμισμα το ευρώ. Σ' αυτή την δεκαετή περίοδο μπορούμε να ξεχωρίσουμε τρία στάδια της ιστορίας του Ευρώ. Από το 2002 ως το 2007 ήταν η περίοδος καθιέρωσης και ακμής του. Από το 2008 ως το 2009, περίοδος της παγκόσμιας κρίσης και από το 2010 ως το 2011, περίοδος της συστημικής κρίσης της ΕΕ.

Το 1999, υιοθέτησαν το ευρώ στις συναλλαγές χωρίς μετρητά και η συναλλαγματική ισοτιμία του καθορίστηκε σε επίπεδο 1 δολάριο και 17 σεντς. Μέσα στα πρώτα τρία χρόνια ωστόσο το ευρώ έχασε το 30% του βάρους του. Εξάλλου, το 2002 τα συναλλάγματα αυτά ευθυγραμμίστηκαν και μετά το ευρώ ποτέ πια δεν στοιχίζει λιγότερο από ένα δολάριο. Πολλοί εμπειρογνώμονες αναγνώρισαν την υιοθέτηση του ευρώ σαν μεγάλη κατάκτηση. Ο Aghvan Mikaelian, επικεφαλής της ελεγκτικής εταιρείας Audit-consulting group FinExpertiza είπε: «Είναι ένα, χωρίς προηγούμενο πείραμα στην ιστορία της ανθρωπότητας, διότι τα κράτη συμφώνησαν εθελοντικά για τις αρχές δημιουργίας κοινού νομίσματος, χωρίς να έχουν ενιαίο Κέντρο έκδοσης και

ενιαία δημοσιονομική διαχείριση. Όλες οι χώρες της ζώνης του ευρώ διαχειρίζονται αυτοτελώς το δικό τους απόθεμα ευρώ». Η οικονομία της Ευρωζώνης σήμερα είναι μία από τις ισχυρότερες στον κόσμο.

Ως το τέλος του 2007 το ευρώ με ασήμαντες διακυμάνσεις αποκτούσε όλο και μεγαλύτερο βάρος. Συντέλεσε σε αυτό σε μεγάλο βαθμό και το ξέσπασμα της κρίσης των ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ. Εξάλλου τα αμερικανικά προβλήματα, που χάρισαν στο ευρώ την μεγαλύτερη ισοτιμία του έναντι του δολαρίου, έθασαν την σταθερή ανάπτυξη όλης της παγκόσμιας οικονομίας. Οι ευρωπαϊκές αρχές που εισήγαγαν το ευρώ, υποσχέθηκαν ότι τα χαρτονομίσματά τους θα είναι τα πιο ασφαλή και τα πιο προστατευμένα από κιβδηλεία. Αλλά να καταπολεμηθούν τελείως τα πλαστά χαρτονομίσματα δεν πέτυχαν, γιατί στους κιβδηλοποιούς είναι πολύ δημοφιλή τα νομίσματα και χαρτονομίσματα αξίας 50 ευρώ. Η παγκόσμια κρίση του 2008-2009 προκαλέστηκε από την αμερικανική κρίση υποθηκών του 2007. Εκείνη τη στιγμή το ευρώ ήταν ασφαλές καταφύγιο όπου οι επενδυτές προσπαθούσαν να κρυφτούν από τα προβλήματα της μεγαλύτερης οικονομίας του κόσμου. Αλλά στις αρχές του 2008 έγινε κατανοητό ότι τα αμερικανικά προβλήματα εξαπλώνονται σε όλο τον κόσμο. Πριν την ενεργό φάση της κρίσης το ευρώ πρόλαβε να σημειώσει το ακατάριπτο μέχρι τώρα ρεκόρ. Το Μάρτιο του 2008 η τιμή του ευρωπαϊκού νομίσματος πλησίασε τα 1,6 δολάρια για ένα ευρώ. Αυτό το όριο δεν έχει ξεπεραστεί, και μετά η αστάθεια επικράτησε και στην Γηραιά Ήπειρο. Το ευρώ σώθηκε χάρη στη Γερμανία, και το ίδιο το ευρώ έσωσε την Ισπανία, την Ιταλία, την Ελβετία.. Από την κρίση του 2008-2009 η ενωμένη Ευρώπη βγήκε ακολουθώντας την πολιτική της που αναγνωρίστηκε επιτυχής. Αλλά την τελευταία στιγμή σε αυτό το ευρωπαϊκό τρένο πρόλαβε να μπει η Ελλάδα. Η κρίση του 2010-2011 θα συνεχίζεται βέβαια, και το 2012.

6.2 Η «απαισιοδοξία» των νοικοκυριών

Η εισοδος του ευρώ στην χώρα μας φαίνεται να έχει επιδράσει τον τρόπο σκέψης των νοικοκυριών για τις μεταβολές των τιμών. Απο πολλές δημοσκοπήσεις παρατηρούμε την αρνητική ενέργεια των νοικοκυριών για το ευρώ. Πολλοί Έλληνες θεωρούν ότι η αλλαγή της τιμής σε ευρώ πλήττει τους καταναλωτές.

Η αδυναμία πολλών νοικοκυριών να σκεφτούν σε όρους ευρώ ακόμα και σήμερα προκαλεί ίσως σύγχυση στην αντίληψη που έχουν για τη μεταβολή των τιμών. Τα νοικοκυριά, λοιπόν, όταν καλούνται να δώσουν απαντήσεις για τις μεταβολές των τιμών σε σχέση με πριν πιθανόν να συγκρίνουν την τρέχουσα τιμή ενός αγαθού σε ευρώ με την τιμή του σε εθνικό νόμισμα πριν το ευρώ. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα νοικοκυριά να σχηματίζουν εσφαλμένες αντιλήψεις για την μεταβολή των τιμών, αντιλήψεις που δεν ανταποκρίνονται στην πορεία του πραγματικού πληθωρισμού. Επίσης, οι αντιλήψεις των νοικοκυριών πιθανόν να επηρεάζονται από σημαντικές ανατιμήσεις αγαθών τα οποία δε συμπεριλαμβάνονται στον ΔΤΚ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η σημαντική αύξηση των τιμών των κατοικιών που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια και η οποία φυσικά δεν περιλαμβάνεται στον υπολογισμό του πληθωρισμού.

6.3 Το ευρώ στην χώρα μας

Το αποτέλεσμα της εισαγωγής του Euro και η Ευρωπαϊκή πολιτική είχε σοβαρές επιπτώσεις στην περίπτωση της Ελλάδας. Με την εισαγωγή της Ελληνικής οικονομίας στον μηχανισμό στήριξης, δημιουργείται το ερώτημα ποιες θα είναι οι συνέπειες αυτής της οικονομικής καθίζησης της ελληνικής οικονομίας.

Ήδη, παρατηρούνται οι πρώτες αρνητικές συνέπειες στα νοικοκυριά που πλήττονται οικονομικά αφού υπάρχει διαδοχική αύξηση του δείκτη τιμών καταναλωτή. Επίσης σε συνδυασμό με την ανεργία μειώνονται οι μισθοί και οι συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων και ελαστικοποιείται η εργασία. Ρόλο στην αύξηση των τιμών έπαιξε η συνεχόμενη αύξηση της φορολογίας σε βασικά προϊόντα με κύριο αντικείμενο τα καύσιμα θέρμανσης αλλά και κίνησης. Παράλληλα, το παραγόμενο εθνικό προϊόν μειώνεται δραματικά, οι επιμέρους δείκτες (τουρισμού, βιομηχανίας, αγροτικής παραγωγής, κ.λπ.) παρουσιάζουν μεγάλη ύφεση και οι αρνητικές επιπτώσεις στις επενδύσεις έχουν φέρει αρνητικό πρόσημο στο ρυθμό ανάπτυξης. Αυτή η κατάσταση άλλαξε την αντιμετώπιση της Ελληνικής οικονομίας από τις διεθνείς αγορές την τελευταία περίοδο της τρέχουσας κρίσης, θεωρώντας την πτώχευση της Ελληνικής οικονομίας ή την έξοδο από το ευρώ σαν ένα στοίχημα και μειώνοντας την αξιοπιστία της Ελληνικής οικονομίας

μέσω της διαδοχικής υποβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας από τους διεθνείς οργανισμούς αξιολόγησης.

6.4 Το ευρώ: βασική αιτία του Δημόσιου Χρέους

Η επίδραση του ευρώ και της ευρωπαϊκής πορείας της χώρας είναι έντονη στην εκτίναξη του Δημόσιου Χρέους. Ο κυριότερος λόγος είναι ότι επιβλήθηκε από την Ε.Ε., σε αγαστή συνεργασία με τον αστισμό της Ελλάδας, ένα μοντέλο οικονομικής δραστηριότητας, το οποίο οδήγησε στην παραγωγική αποδιάρθρωση της χώρας. Δηλαδή, στη μεγάλη υποβάθμιση της αγροτικής οικονομίας και της βιομηχανίας και την υποκατάστασή τους ως βασικών πηγών παραγομένου προϊόντος από τις υπηρεσίες, από τις αντιπροσωπεύσεις και τις διαμεσολαβήσεις προς το διεθνές μονοπωλιακό κεφάλαιο . Βέβαια, ο τομέας των υπηρεσιών είναι εξαιρετικά μεγάλος σε όλες τις αναπτυγμένες οικονομίες αλλά αυτό συνδέεται με την μετατόπιση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων των χωρών αυτών σε χώρες της περιφέρειας, πράγμα το οποίο δεν ισχύει για την Ελλάδα. Η μεταφορά κάποιων δραστηριοτήτων (π.χ. κλωστοϋφαντουργία κ.λπ.) από την Ελλάδα στα Βαλκάνια έχει δευτερεύουσα σημασία, μπροστά στη δραματική συρρίκνωση της βιομηχανικής και αγροτικής παραγωγής, μπροστά στο κλείσιμο ολόκληρων τομέων (π.χ. ναυπηγεία, παραγωγή οχημάτων, λιπάσματα) και ακόμη περισσότερο μπροστά στη μη ανάπτυξη τομέων, όπως η μικροηλεκτρονική, η ενέργεια, η επεξεργασία του ορυκτού πλούτου κ.λπ. Έχει σημασία να επισημάνουμε ότι όλα αυτά αποτέλεσαν βασική επιδίωξη του ευρωπαϊκού διευθυντηρίου, επιδίωξη στην οποία πρόθυμα προσαρμόστηκε ο αστισμός της Ελλάδας – εισπράττοντας, παράλληλα, το κάτι τις από τα λογής «μαύρα ταμεία».

6.5 Το ευρώ και η πρόσφατη κρίση

Η πρόσφατη κρίση απέδειξε πως το κοινό νόμισμα παρουσιάζει ιδιαίτερες αδυναμίες. Μπορεί κάποιος να χαρακτηρίσει το κοινό νόμισμα ως το «ονομαστικό μέσο συναλλαγής» παρά εκείνη την πετυχημένη καινοτομία που ολοκλήρωσε το Ευρωπαϊκό όραμα της ενοποίησης και ολοκλήρωσης των Ευρωπαϊκών οικονομιών και κεφαλαιαγορών. Το νέο νόμισμα δεν είναι κατά ανάγκη επιτυχημένο επειδή υπάρχει ή δημιούργησε μια νέα αγορά σε περιόδους οικονομικής σταθερότητας. Η ενότητα αυτή έχει πολλά στοιχεία από έρευνες και τα εμπειρικά ευρήματα. Οι αναντιστοιχίες στο εσωτερικό της Ευρωζώνης και η αστάθεια του χρηματοοικονομικού της περιβάλλοντος, ιδιαίτερα με την τρέχουσα κρίση, έχει σημαντική αρνητική επίδραση σε πολλά επίπεδα, όπως στις τιμές, τις υπηρεσίες, τις επενδύσεις, κ.λπ.

Σχεδόν δύο χρόνια μετά την έναρξη της χειρότερης δημοσιονομικής και οικονομικής κρίσης που έχει ζήσει η Ελλάδα μετά τον πόλεμο, οι Έλληνες φαίνεται να υπερασπιζόμαστε άκριτα το ευρώ, σαν να είναι ελληνική υπόθεση. Η πραγματικότητα, ωστόσο, είναι ακριβώς το αντίθετο.

Το ευρώ, και όλες οι νομισματικές και οικονομικές πολιτικές που συνδέονται μαζί του εδώ και μία δεκαετία, αποτελούν το μοχλό αποδιοργάνωσης και απαξίωσης της ελληνικής οικονομίας και της παραγωγικής της βάσης. Ένας από τους σημαντικότερους και αδιαμφισβήτητους παράγοντες αυτής της κρίσης αποτέλεσε το χαμηλό κόστος των ευρωπαϊκών εισαγωγών που μετά την εισαγωγή του ευρώ έγιναν εξαιρετικά φθηνές και ανταγωνιστικές απέναντι στην εθνική παραγωγή όλων των οικονομικών κλάδων, πλην των κατασκευών. Όσοι πίστευαν ότι το ευρώ θα μάς προστατεύσει από τη νομισματική αστάθεια οδήγησαν αφελώς την ελληνική οικονομία σε έναν εξαιρετικά άνισο αγώνα απέναντι σε χώρες με εξαιρετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, είτε αυτά ήταν τεχνολογικά και οργανωτικά, όπως της Γερμανίας, είτε το χαμηλό κόστος εργασίας, όπως είναι των γειτονικών βαλκανικών χωρών και άλλων αναδυόμενων οικονομιών. Το ευρώ, αντίθετα, έχει ωφελήσει δυσανάλογα τις χώρες στη βόρεια ζώνη του ευρώ που κυριαρχούν στο παγκόσμιο εξαγωγικό εμπόριο, όπως είναι η Γερμανία, η Ολλανδία, η Φιλανδία, η Αυστρία, η Σουηδία κ.α. χώρες δηλαδή που υποστήριξαν την παραγωγική τους δυναμική και την ανταγωνιστικότητά τους, κυρίως στηριζόμενες στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές. Με αυτόν τον τρόπο το Ευρώ αποδείχτηκε ότι όχι μόνο δεν είναι ένα πραγματικό κοινό νόμισμα, αλλά μάλλον ένα σύστημα διεύρυνσης της προϋπάρχουσας άνισης παραγωγικής διάρθρωσης της Ευρώπης.

Εάν το ευρώ είναι πραγματικά επιθυμητό ως κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα, οι χώρες που έχουν συγκεντρώσει πλεονάσματα θα πρέπει να στηρίξουν μία νέα οικονομική και νομισματική ισορροπία. Αυτή θα είναι το αποτέλεσμα μιας ισόρροπης ανάπτυξης καθώς θα πρέπει να γίνει δεκτό σε ευρωπαϊκό επίπεδο ότι η Ελλάδα πρέπει να αναζητήσει μια μεσοχρόνια έξοδο από το Ευρώ, παράλληλα με την επιβολή ενός πραγματικού αναπτυξιακού (Ευρωπαϊκού) Προγράμματος που θα εξισορροπεί την από ανάπτυξη και θα αποτινάσσει ριζικά τα χρέη των τελευταίων δέκα ετών που πραγματοποιήθηκαν με την συνευθύνη και την υποστήριξη των ευρωπαίων εταίρων μας.

Όσο οι ισχυρές οικονομίες μέσα στην Ευρωζώνη πιέζουν τις αδύναμες οικονομίες ακολουθώντας τις ατομικές τους πολιτικές και αναβάλλοντας κρίσιμες αποφάσεις για το μέλλον, το ευρώ θα αποδυναμώνεται και οι πηγές ετερογένειας θα αυξάνονται. Έτσι, οι διεθνείς επενδυτές και οι αγορές έχουν ήδη αρχίσει να κάνουν διακρίσεις ανάμεσα στις χώρες της Ευρωζώνης αυξάνοντας ή μειώνοντας τα επιτόκια δανεισμού τους ανάλογα με την εκτίμηση της δυνητικής πιστοληπτικής τους ικανότητας και το μέγεθος του δημοσιονομικού τους ελλείμματος χωρίς να λαμβάνουν υπόψη την νομισματική και οικονομική αλληλεγγύη μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης, δημιουργώντας έτσι τριγμούς σε όλες τις χώρες αλυσιδωτά. Η Ελλάδα είναι το πρώτο παράδειγμα χώρας της Ευρωζώνης που απέδειξε ότι η προσδοκία μιας χώρας να μοιράζεται το κοινό νόμισμα χωρίς να μοιράζεται μια ενιαία κοινή οικονομική πολιτική απέτυχε και, πλέον, αντιμετωπίζεται ως ένα δανειζόμενο κράτος παρά ως ένα ισότιμο μέλος της Ευρωζώνης ακόμα και από τους ίδιους τους εταίρους της. Η ανάγκη για περαιτέρω πραγματική οικονομική ολοκλήρωση δεν είναι το αποτέλεσμα μόνο ενός ενιαίου νομίσματος. Σήμερα, οι χώρες της Ευρωζώνης πρέπει να πραγματοποιήσουν μια σειρά από σημαντικές προσαρμογές για να ενισχυθεί το κοινό νόμισμα. Όσο οι χώρες της Ευρωζώνης ενισχύουν ορθολογικά τους όρους εκείνους που προστατεύουν την συνέχεια του ενιαίου νομίσματος, τα οφέλη θα είναι σημαντικά και για τις χώρες-μέλη και τους πολίτες της Ευρωζώνης.

7 .Ποιες κινήσεις έγιναν για να αποφευχθεί η χρεοκοπία

Στα μέσα του 2010, και μετά τις αποκαλύψεις ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας έκλεισε για το 2009 σε επίπεδα πολύ πάνω από αυτά που θα καθιστούσαν το δημόσιο χρέος βιώσιμο η ελληνική κυβέρνηση αδυνατούσε να δανειστεί με λογικά επιτόκια από τις αγορές για τη

χρηματοδότηση του τρέχοντος δημοσιονομικού ελλείμματος και την αναχρηματοδότηση του χρέους. Αποτέλεσμα ήταν ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας και στάσης πληρωμών του Ελληνικού Δημοσίου. Η προσπάθεια της κυβέρνησης να ανακτήσει την αξιοπιστία της χώρας στις διεθνείς αγορές και να πετύχει μείωση των επιτοκίων οδήγησε σε λήψη μέτρων μείωσης των δαπανών, τα οποία δεν κατάφεραν να ανατρέψουν το αρνητικό κλίμα. Κατόπιν αυτών η Ελλάδα κατέφυγε στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό βοήθειας για την Ελλάδα. Η προσφυγή στον μηχανισμό στήριξης έγινε στις 23 Απριλίου 2010.

Η χρηματοδότηση από τον μηχανισμό στήριξης έγινε υπό τους όρους ότι η Ελλάδα θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής και ειδικότερα, υπό τους όρους ότι θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης. Με τη χρηματοδότηση από το μηχανισμό αποφεύχθηκε ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας της Ελλάδας, που θα είχε πιθανές συνέπειες και για όλη τη ζώνη του ευρώ. Τα πρώτα μέτρα ανακοινώθηκαν από τον πρωθυπουργό στις 2 Μαΐου 2010.

Η ελληνική οικονομία συνέχισε να βρίσκεται σε κατάσταση δημοσιονομικής ανισορροπίας και το επόμενο διάστημα με αποτέλεσμα ένα χρόνο μετά, τον Ιούνιο του 2011, η κυβέρνηση να καταφύγει στην ψήφιση του μεσοπρόθεσμου προγράμματος, που περιλάμβανε νέα μέτρα λιτότητας και περικοπών. Επίσης τέθηκε θέμα αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και αναδιάρθρωσης ή «κουρέματος» του χρέους με σκοπό τη μακροπρόθεσμη μείωση του χρέους σε βιώσιμα επίπεδα.

Στις 3 Μαΐου 2010 η Ελλάδα ζήτησε €80 δις από τις υπόλοιπες δεκαπέντε χώρες του ευρώ και €30 δις από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Την αίτηση συνόδευαν τρία συνημμένα μνημόνια: το "Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής", το "Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης" και το "Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής". Στις 8 Μαΐου 2010 εγκρίθηκε η "Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης" με τις χώρες του ευρώ και ο "Διακανονισμός Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας" με το ΔΝΤ. Το σύνολο αυτών των συμφωνιών ονομάζεται συχνά για συντομία "Μνημόνιο".

Στη συνέχεια σχηματίστηκε ομάδα εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, γνωστή και ως "Τρόικα", η οποία ανά τρίμηνο αξιολογεί την πρόοδο του προγράμματος εφαρμογής των όρων του "Μνημονίου" και αποφασίζει για την εκταμίευση της αντίστοιχης δόσης του δανείου.

Πρώτο πακέτο οικονομικών μέτρων

Στα τέλη του Ιανουαρίου του 2010, ο πρωθυπουργός της χώρας βρισκόταν στο Νταβός για το ετήσιο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ. Στη διάρκεια του δέχτηκε έντονες πιέσεις από ξένους ηγέτες για άμεση λήψη μέτρων.

Λίγο μετά την επιστροφή του από το Νταβός, στις 9 Φεβρουαρίου η κυβέρνηση ανακοίνωσε μέτρα για τον δημόσιο τομέα που περιλάμβαναν πάγωμα μισθών, περικοπές επιδομάτων 10%, περικοπές υπερωριών και οδοιοπορικ. Η ανακοίνωση προκάλεσε αντιδράσεις και μία πανελλαδική απεργία στις 10 Φεβρουαρίου.

Δεύτερο πακέτο οικονομικών μέτρων

Στο επόμενο διάστημα άρχισε να αναφέρεται έντονα το ενδεχόμενο της χρεοκοπίας. Για την αποφυγή του ενδεχομένου η κυβέρνηση έλαβε νέα σκληρά μέτρα στις 3 Μαρτίου

Τα οικονομικά μέτρα που ελήφθησαν ήταν η μείωση 30% στα δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα, αδειάς, η μείωση 12% σε όλα τα επιδόματα του Δημοσίου, η μείωση 7% στις αποδοχές υπαλλήλων ΔΕΚΟ, ΟΤΑ, ΝΠΙΔ, η αύξηση του ΦΠΑ από 4,5 στο 5%, από 9 στο 10%, από 19 στο 21%, η αύξηση 15% στον φόρο της βενζίνης, η επιβολή επιπλέον 10% έως 30% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων, η επαναφορά των τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα αυτοκίνητα, ακόμα και στα μικρότερου κυβισμού, η επέκταση των τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα ακίνητα, ακόμα και στα μικρότερα.

Τα μέτρα αυτά προκάλεσαν αντιδράσεις και έγιναν μεγάλες απεργίες και πορείες στις 5 και 11 Μαρτίου.

Μνημόνιο και τρίτο πακέτο οικονομικών μέτρων

Η Ελλάδα δεν κατάφερε να βελτιώσει την θέση της στις διεθνείς αγορές παρά την λήψη των νέων οικονομικών μέτρων που είχε λάβει, με αποτέλεσμα ενάμιση μήνα μετά να προσφύγει στην βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό βοήθειας για την Ελλάδα.

Έτσι το κράτος προχώρησε σε υπογραφή μνημονίου με το ΔΝΤ και την Ευρωπαϊκή Ένωση, για τα μέτρα που έπρεπε να ληφθούν, προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης.

Τα μέτρα ανακοινώθηκαν την Κυριακή 2 Μαΐου και προέβλεπαν την αντικατάσταση του 13ου και 14ου μισθού των δημοσίων υπαλλήλων με επίδομα 500 ευρώ σε όλους όσους έχουν αποδοχές μέχρι 3.000 ευρώ και πλήρης κατάργησή των δύο μισθών για μεγαλύτερες αποδοχές, την αντικατάσταση 13ης και 14ης σύνταξης με επίδομα 800 ευρώ για συντάξεις ως 2500 Ευρώ, την περαιτέρω περικοπή επιδομάτων 8% στα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ όπου δεν υπάρχουν επιδόματα, την αύξηση του υψηλού συντελεστή ΦΠΑ από 21% σε 23%, του μεσαίου από 10% σε 11% και από 11% σε 13% και αντίστοιχα του χαμηλού στο 6,5%. Επίσης προέβλεπαν την αύξηση στον ειδικό φόρο κατανάλωσης σε καύσιμα, τσιγάρα και ποτά κατά 10%, την αύξηση στις αντικειμενικές τιμές ακινήτων, την πρόσθεση ενός επιπλέον 10% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων.

Ακόμη, το νομοσχέδιο προέβλεπε αλλαγές στα εργασιακά με αύξηση του ορίου απολύσεων και μείωση του κατώτατου μισθού. Επιπλέον, στο ασφαλιστικό προέβλεπε αύξηση στα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης των γυναικών στον δημόσιο τομέα στα 65 χρόνια.

Την ανακοίνωση των μέτρων αυτών ακολούθησε πανελλαδική απεργία και διαδήλωση στις 5 Μαΐου στην οποία υπήρξε άγρια καταστολή από τις δυνάμεις τάξης και σημειώθηκαν σοβαρότατα επεισόδια.

Στις 12 Μαρτίου 2011 υπήρξε συμφωνία για μείωση του ποσοστού δανεισμού κατά 1 ποσοστιαία μονάδα και επιμήκυνση του χρόνου απόσβεσης στα 7.5 χρόνια.¹³⁹ Στις 29 Ιουνίου 2011 ψηφίστηκε από τη Βουλή των Ελλήνων το "Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015".

Το μεσοπρόθεσμο προβλέπει μία σειρά από μέτρα για τον περιορισμό των δαπανών και αύξησης των εσόδων. Περιορίζονται μισθολογικές και λειτουργικές δαπάνες και προστίθενται νέα φορολογικά μέτρα. Ιδρύεται οργανισμός Αποκρατικοποιήσεων με σκοπό την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας. Στόχος είναι έσοδα 50 δις από αποκρατικοποιήσεις.

Στα φορολογικά μέτρα του μεσοπρόθεσμου περιλαμβάνονται η αλλαγή της φορολογικής κλίμακας με επιβάρυνση σε όλους όσους δηλώνουν εισόδημα πάνω από 8.000 ευρώ, η έκτατη εισφορά για όλους όσους έχουν εισόδημα πάνω από 12.000 ευρώ, η μετάβαση σε ανώτερη κλίμακα προϊόντων και υπηρεσιών εστίασης, η επιβολή κλιμακωτής αντικειμενικής δαπάνης κατοικίας, η

επιβολή ετήσιου τέλους για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους επιτηδευματίες, η επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της ανεργίας ύψους 2%.

Επίσης και στα εργασιακά υπήρξαν σημαντικές αλλαγές όπως η θέσπιση μέτρου εργασιακής εφεδρείας για οργανισμούς που καταργούνται.

Τα τελευταία γεγονότα και το μνημόνιο 2

Μέσα στον Ιούλιο υπήρξε σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα χρέους της Ελλάδας αλλά και να εξευρεθούν τρόποι θωράκισης του ευρώ απέναντι σε κερδοσκοπικές επιθέσεις. Η σύνοδος κορυφής κατέληξε σε συμφωνία νέας δανειοδότησης της Ελλάδας. Η συμφωνία περιλάμβανε νέο δάνειο για την χώρα ύψους 158 δις ευρώ. Από αυτά τα 109 δις θα προέλθουν από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το ΔΝΤ (49 δις από αυτά είναι το υπόλοιπο από το πρώτο πακέτο διάσωσης), 37 δις από τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, ενώ άλλα 12 δις θα προέλθουν από την επαναγορά ομολόγων. Ακόμη προβλέπεται η επιμήκυνση από 15 έως και 30 χρόνια των ομολόγων που λήγουν από το άμεσο διάστημα έως το 2020.

Μετά την ανακοίνωση της συμφωνίας, οι οίκοι αξιολόγησης Fitch και Moody's υποβάθμισαν την Ελλάδα σε καθεστώς περιορισμένης χρεοκοπίας. Παρόλα αυτά η συμφωνία χαιρέτιστηκε με αισιοδοξία στο εσωτερικό της χώρας, χαρακτηρίστηκε ιστορική και παρομοιάστηκε με το πακέτο Μάρσαλ της μεταπολεμικής περιόδου.

Σύντομα όμως το κλίμα αισιοδοξίας μεταστράφηκε όταν παρουσιάστηκαν προβλήματα με κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έδειξαν απροθυμία να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα χωρίς εγγυήσεις. Στο τέλος Αυγούστου ανακοινώθηκε πως η οικονομία της Ελλάδας βρισκόταν εκτός στόχων, καθώς υπήρχε μεγάλη υστέρηση εσόδων και αύξηση δαπανών.

Η κατάσταση αυτή συνεπικουρούμενη και από την απειλή της τρόικας για την μη καταβολή της έκτης δόσης του δανείου του πρώτου πακέτου διάσωσης, οδήγησε σε μία σειρά έκτακτων συμπληρωματικών μέτρων τα οποία ανακοινώθηκαν κατά τη διάρκεια του Σεπτεμβρίου. Στα μέτρα που ανακοινώθηκαν περιλαμβάνονται η διεύρυνση του μέτρου της εργασιακής εφεδρείας και σε οργανισμούς που δεν καταργούνται, ο νέος έκτακτος φόρος στις κατοικίες που θα καταβάλλεται μέσω του λογαριασμού της ΔΕΗ, η περικοπή συντάξεων και μεγάλες περικοπές στο

εφάπαξ, οι νέες περικοπές μισθών στο δημόσιο και εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου, η μείωση του αφορολόγητου ορίου από τις 8.000€ στις 5.000€ και το άνοιγμα όλων των κλειστών επαγγελματιών.

Στις 23 Οκτωβρίου συγκλήθηκε έκτακτη σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο την κατάρτιση ενός οριστικού σχεδίου αντιμετώπισης της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη. Η σύνοδος κατέληξε και απέβλεπε σε «κούρεμα» κατά 50% του ελληνικού χρέους και πρόσθετο πακέτο βοήθειας προς την Ελλάδα ύψους 130δισ €. Με βάση την συμφωνία οι ιδιώτες θα αποδεχτούν σε εθελοντική βάση, μείωση της αξίας των ελληνικών ομολόγων που διαθέτουν κατά 50%. Η συμφωνία θα συνοδεύεται από πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής με διάρκεια μέχρι το 2021 και δημιουργία μηχανισμού μόνιμης εποπτείας της Ελλάδας για την συνεχή παρακολούθηση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων. Οι αποφάσεις της συνόδου κορυφής χαιρετίστηκαν θετικά από την κυβέρνηση ενώ αποδοκιμάστηκαν από όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης, τα οποία έκαναν λόγο για απόφαση ελεγχόμενης χρεοκοπίας της Ελλάδας.

Μετά από έντονες αντιδράσεις και τη δυσαρέσκεια του λαού προς το πρόσωπο του πρωθυπουργού υπήρξε συμφωνία μεταξύ των δύο πολιτικών αρχηγών των δύο μεγάλων κομμάτων για σχηματισμό κυβέρνησης συνεργασίας. Ο Λουκάς Παπαδήμος επιλέχτηκε ως νέος πρωθυπουργός. Η νέα κυβέρνηση που ορκίστηκε την επόμενη μέρα περιλάμβανε έξι στελέχη από τη Νέα Δημοκρατία, τέσσερα από το ΛΑΟΣ, ενώ παρέμεναν σχεδόν όλα τα στελέχη της κυβέρνησης Παπανδρέου.

Την ίδια περίοδο η πραγματική οικονομία συνεχίζει να επιδεινώνεται με την ανεργία να καταγράφει νέο ρεκόρ φτάνοντας το 18,4% τον Αύγουστο και ακόμα υψηλότερα κατά τον μήνα Οκτώβριο όπου έφτασε, σύμφωνα με τα στοιχεία της eurostat, στο 19,2%. Λόγω της κατάστασης αυτής και της μη επίτευξης των πρώτων οικονομικών στόχων η τρόικα απαίτησε από την Ελλάδα σειρά νέων μέτρων και το μνημόνιο δύο.

Τα νέα μέτρα που συνοδεύουν το μνημόνιο εγκρίθηκαν από την Κυβέρνηση στις 10 Φεβρουαρίου 2012 και περιλαμβάνουν την μείωση κατά 22% του κατώτατου μισθού σε όλα τα κλιμάκια του βασικού μισθού (από 751€ σε 586€) και 32% στους νεοεισερχόμενους μέχρι 25 ετών, την κατάργηση 150.000 θέσεων εργασίας από το δημόσιο τομέα έως το 2015, εκ των οποίων 15.000 μέσα στο 2012, τις ατομικές ή επιχειρησιακές συμβάσεις εργασίας αντί για τις κλαδικές, την άρση της μονιμότητας σε ΔΕΚΟ και υπό κρατικό έλεγχο τράπεζες τις περικοπές συντάξεων, επιδομάτων, δαπανών υγείας, άμυνας, λειτουργιών του κράτους και εκλογών, την κατάργηση των Οργανισμών Εργατικής Κατοικίας και Εστίας, την αύξηση των αντικειμενικών αξιών και την ενοποίηση φόρων

στα ακίνητα, το πλήρες άνοιγμα 20 κλειστών επαγγελμάτων, την αύξηση των εισιτηρίων στις Αστικές Συγκοινωνίες και στον ΟΣΕ κατά 25% και το κλείσιμο 200 εφοριών, την κατάργηση των φοροαπαλλαγών και του χαμηλού ΦΠΑ στα νησιά.

8. Συνέπειες

Για να αντιμετωπισθεί σήμερα η οικονομική κρίση, ελήφθησαν σκληρά μέτρα λιτότητας που περιλαμβάνουν μειώσεις των μισθών, των κοινωνικών παροχών, των συντάξεων και άλλων ωφελημάτων των εργαζομένων. Η οικονομική κρίση που ταλανίζει εδώ και 2 1/2 χρόνια την Ελλάδα εκφράζεται με δραματική μείωση του ρυθμού ανάπτυξης, με μεγάλη άνοδο της ανεργίας, με τεράστια δημοσιονομικά ελλείμματα και χρέη. Το δημοσιονομικό έλλειμμα και το δημόσιο χρέος είναι δυο από τους Δείκτες του Μάαστριχτ, οι οποίοι δεν πρέπει να υπερβαίνουν, ο μεν πρώτος το 3% του ΑΕΠ, ο δε δεύτερος το 60% του ΑΕΠ.

Η Ελλάδα είχε υπερβεί κατά πολύ τους δείκτες αυτούς κι έτσι αναγκάστηκε να δεχθεί τον Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο για να αποφύγει την χρεοκοπία και να καλύψει το δημόσιο χρέος της. Τα πρώτα μέτρα που ελήφθησαν για να καλυφθεί το έλλειμμα ήταν η αύξηση του ΦΠΑ μέχρι 21%, η αύξηση των ειδικών φόρων κατανάλωσης στη βενζίνη στο πετρέλαιο κίνησης, στα τσιγάρα και στα ποτά, η περικοπή δώρου Χριστουγέννων, δώρου Πάσχα και επιδόματος άδειας κατά 30% για τους δημόσιους υπαλλήλους, η περικοπή επιδομάτων δημοσίων υπαλλήλων κατά 12% , το πάγωμα συντάξεων, αύξηση φόρου στα ακίνητα των υπεράκτιων εταιριών, η επιβολή ειδικού φόρου πολυτελείας και η χαλάρωση της νομοθεσίας για τις απολύσεις.

Όμως παρόλα αυτά τα μέτρα και τις θυσίες του ελληνικού λαού το χρέος δεν μειώθηκε, αντίθετα αυξήθηκε και οι επιτηρητές της χώρας μας απαίτησαν και άλλες περικοπές και θυσίες από τον ελληνικό λαό.

Η κυβέρνηση επίσης, προανήγγειλε μέτρα που προκάλεσαν αντιδράσεις επαγγελματικών κλάδων, κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού και του Φθινοπώρου. Σημαντικότερες περιπτώσεις ήταν οι αντιδράσεις των ιδιοκτητών φορτηγών για το άνοιγμα του επαγγέλματός τους, των ναυτεργατών, για περικοπές στους μισθούς των

υπαλλήλων και των υπαλλήλων αρχαιολογικών χώρων για περικοπές θέσεων εργασίας.

Οι συνέπειες των μέτρων ήταν ιδιαίτερα έντονες. Η ανεργία και ο πληθωρισμός άρχισαν να εκτινάσσονται, ενώ οι μικροεπιχειρήσεις έβλεπαν τον τζίρο τους συνεχώς να μειώνεται με αποτέλεσμα να οδηγούνται όλο και περισσότερες στο κλείσιμο, γεγονός που περιγραφόταν ως κύμα λουκέτων. Στις 9 Δεκεμβρίου 2010 η κυβέρνηση κατέθεσε στη βουλή το πολυνομοσχέδιο για τα εργασιακά και τις ΔΕΚΟ.151. Το νομοσχέδιο περιλάμβανε ρυθμίσεις για υπερίσχυση των επιχειρησιακών συμβάσεων έναντι των κλαδικών, με μόνο περιορισμό το ύψος του βασικού μισθού της εθνικής συλλογικής σύμβασης. Θεσπίστηκε η δοκιμαστική περίοδος εργασίας με διάρκεια 12 μηνών, στο διάστημα των οποίων η σύμβαση μπορεί να καταγγελθεί χωρίς προειδοποίηση και χωρίς αποζημίωση απόλυσης. Επίσης το νομοσχέδιο έθετε πλάφόν τα 4.000 ευρώ, στις μικτές αποδοχές των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ και μείωση 10% σε αμοιβές που ξεπερνούν τα 1.800 ευρώ. Το 2010 έκλεισε με το χρέος να αγγίζει το 142,8% του ΑΕΠ και το έλλειμμα στο 10,5%. Παράλληλα η οικονομία συρρικνώθηκε στο 4,5%.

Το 2011 η δυσαρέσκεια στην κοινωνία από την μεγάλη οικονομική ύφεση ήταν έντονη και άρχισε να εκφράζεται με αποδοκιμασίες πολιτικών που εμφανίζονταν σε δημόσιους χώρους, ακόμα και στο εξωτερικό. Στο διάστημα αυτό άρχισαν να ενισχύονται κινήματα πολιτών που δεν συνδέονταν με πολιτικά κόμματα όπως το κίνημα «δεν πληρώνω» που έκανε έντονη την παρουσία του, με τα μέλη του να αρνούνται να πληρώσουν στα διόδια το υψηλό αντίτιμο περιοχή τους. Η πραγματική οικονομία εξακολούθησε να επιδεινώνεται με συνέχιση του αποκαλούμενου κύματος λουκέτων στην αγορά και την ανεργία να συνεχίζει να καλπάζει φτάνοντας τον Μάρτιο σε ποσοστό 16,2%.

Τον Μάιο η συνεχιζόμενη δυσαρέσκεια άρχισε να εκφράζεται με ένα νέο κίνημα διαμαρτυρίας που διοργανώθηκε μέσα από σελίδες κοινωνικής δικτύωσης και ονομάστηκε κίνημα των αγανακτισμένων. Επηρεάστηκε από το αντίστοιχο κίνημα που είχε ξεκινήσει λίγο καιρό πριν στην Ισπανία. Οι συμμετέχοντες ήταν ανεξάρτητοι πολίτες χωρίς κομματική ιδιότητα, που επιθυμούσαν την ύπαρξη κάποιου είδους δράσης, ενάντια στην συνεχιζόμενη επιδείνωση της ποιότητας ζωής. Οι πολίτες που συμμετείχαν διοργάνωναν ογκώδεις διαδηλώσεις σχεδόν καθημερινά στις πλατείες των μεγαλύτερων πόλεων της Ελλάδας. Στα μέσα Ιουνίου ήρθαν στο φως στοιχεία που έδειχναν μεγάλη απόκλιση της ελληνικής οικονομίας από τους στόχους και σημαντική υστέρηση εσόδων.

Στις 15 Ιουνίου ξεκίνησε η συζήτηση στη βουλή για το Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα. Στο εξωτερικό της βουλής υπήρξαν ογκώδεις διαδηλώσεις από το κίνημα των αγανακτισμένων και συνδικάτα που παρέμειναν μέχρι τις βραδινές ώρες.

Στις 29 Ιουνίου έγινε η ψηφοφορία στη βουλή για το μεσοπρόθεσμο, ενώ έξω από τη βουλή υπήρχαν συγκεντρώσεις πολιτών και συνδικάτων. Στο κέντρο της πρωτεύουσας υπήρχε μία πρωτοφανής συγκέντρωση αστυνομικών δυνάμεων. Δρόμοι είχαν αποκλειστεί ενώ μπροστά στη βουλή είχε στηθεί ένας μεταλλικός φράκτης για να εμποδίζει την διέλευση προς το χώρο αυτό. Η κατάσταση αυτή οδήγησε σε ξέσπασμα σοβαρών επεισοδίων με συγκρούσεις διαδηλωτών και δυνάμεων των ΜΑΤ που εφάρμοσαν άγρια καταστολή. Το μνημόνιο όμως τελικά ψηφίστηκε.

Οι ανακοινώσεις και οι εξαγγελίες των νέων μέτρων οδήγησαν σε μία σειρά μεγάλων απεργιών, διαδηλώσεων και καταλήψεων σε δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμούς. Παρ' όλες όμως τις αντιδράσεις του ελληνικού λαού και τις θυσίες, τα μέτρα πάντα ψηφίζονταν από τη βουλή χωρίς να αντιλαμβάνονται τις συνέπειες στον ελληνικό λαό.

8.1 Τα μέτρα για την ανάκαμψη

Αναμφίβολα, η κρίση αυτή επηρεάζει και επιβαρύνει άμεσα και την ελληνική οικονομία, αναδεικνύοντας τις χρόνιες και διαρθρωτικές αδυναμίες της και παράλληλα τις βραχυχρόνιες επιπτώσεις, όπως αυτές ενσωματώνονται στα στοιχεία εκτέλεσης του προϋπολογισμού (Σταϊκούρας, Χ. 2009). Σε αυτή τη δυσμενή για την χώρα συγκυρία, η ελληνική κυβέρνηση, εξαντλώντας και αξιοποιώντας όλες τις διαθέσιμες επιλογές και βαθμούς ελευθερίας, πρέπει να αναλάβει κάποιες διορθωτικές, στοχευμένες, πρωτοβουλίες με στόχο:

1. Την ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας με την ενίσχυση των πιστωτικών ιδρυμάτων και με την επιτάχυνση της χρηματοδότησης από το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων. Σημαντικός είναι ο ρόλος της Ε.Ε. και των μηχανισμών σταθεροποίησης που επικαλείται.

2. Την εγγύηση των καταθέσεων των αποταμιευτών, την προστασία των δανειοληπτών, τη στήριξη των επιχειρήσεων με τη χρηματοδοτική εγγύησή τους.

3. Την ενίσχυση κλάδων και τομέων που πλήττονται περισσότερο από την κρίση όπως είναι ο αγροτικός τομέας και οι κλάδοι του τουρισμού, της οικοδομής και της εμπορίας αυτοκινήτων.

4. Τη διανομή σημαντικού κοινωνικού μερίσματος με τις αυξημένες δαπάνες και τις πρόσθετες πιστώσεις για την κοινωνική προστασία την ενίσχυση των εσόδων με παρεμβάσεις σε τομείς με μικρότερη φορολογική επιβάρυνση και με στόχο τη δικαιότερη κατανομή των φορολογικών βαρών και την περιστολή των δαπανών με τη συγκρατημένη εισοδηματική πολιτική και τις περικοπές στις ελαστικές δαπάνες. Αυτές οι πρωτοβουλίες, οι οποίες και επικροτούνται από τους διεθνείς οργανισμούς, συμβάλλουν στην άμβλυση των συνεπειών της κρίσης και αναμένεται να ενισχύσουν τα δημόσια οικονομικά της χώρας. Καθώς όμως περιορίζεται η οικονομική δραστηριότητα, τα περιθώρια για δημοσιονομική χαλάρωση είναι σχεδόν ανύπαρκτα, ο ΟΟΣΑ εκτιμά ότι οι επιπτώσεις της μειωμένης ανάπτυξης στο έλλειμμα θα ανέλθουν στο -5,5% για το 2011 και -6,2% για το 2012, ενώ αναδεικνύονται μακροχρόνιες δημοσιονομικές και εξωτερικές ανισορροπίες όπως το υψηλό δημόσιο χρέος και έλλειμμα ανταγωνιστικότητας. Οι κυβερνητικές πολιτικές, όποιος και αν είναι στο τιμόνι της χώρας, πρέπει να κινηθούν σε τρεις κατευθύνσεις:

1η κατεύθυνση: Δημιουργία νέων παραγωγικών θέσεων εργασίας στον επιστημονικό τομέα και εκσυγχρονισμό της παραγωγής.

2η κατεύθυνση: Πρωτοβουλίες σταδιακής διεύρυνσης των εσόδων, κυρίως μέσω της απλοποίησης του φορολογικού συστήματος.

3η κατεύθυνση: Δράσεις για τη σταδιακή μείωση των δημόσιων δαπανών, κυρίως μέσω της αναδιοργάνωσης στη λειτουργία του κρατικού μηχανισμού. Έφτασε η ύστατη στιγμή για επίδειξη υπευθυνότητας και συνέπειας, διορατικότητας και ρεαλισμού στη λήψη των αποφάσεων με στόχο την οικονομική αποτελεσματικότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη.

9 Συμπέρασμα

Οι οικονομικές πολιτικές, τις οποίες εφάρμοσε η χώρα μας τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, μας οδήγησαν στα πρόθυρα της χρεοκοπίας. Η Ελλάδα έπρεπε χρόνια πριν να εφαρμόσει μεταρρυθμίσεις ώστε να μην βρισκόμασταν με ένα αναποτελεσματικό σύστημα φορολογίας, με ένα μη βιώσιμο συνταξιοδοτικό σύστημα, και ένα αναποτελεσματικό πλαίσιο στην οικονομία, η ανταγωνιστικότητά της οποίας είναι χαμηλή και μειώνεται συνεχώς.

Από ότι φαίνεται δεν βρισκόμαστε στην αρχή διεξόδου από τη διεθνή κρίση αλλά μάλλον στην αρχή νέων και πιο σύνθετων αδιεξόδων για την παγκόσμια οικονομία, η οποία επιτείνει αντί να ανακόπτει τον αντικοινωνικό νεοφιλελεύθερο μονόδρομό της. Και αυτό διότι οδεύουμε σε μια νέα φάση διεθνούς οικονομικής στασιμότητας του Δυτικού Κόσμου που θα συνοδεύεται με εκρηκτικά ελλείμματα, βουνά από δημόσια αλλά και ιδιωτικά χρέη, πλημμυρίδα κοπής νομισμάτων, αυξημένες τιμές πρώτων υλών και εμπορευμάτων, αδυναμία επενδυτικών ευκαιριών, αβυσσαλέες κοινωνικές ανισότητες, επιδείνωση του περιβάλλοντος και κυρίως αδυναμία δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας (Σταϊκούρας, Χ. 2009). Αν όμως για τη διεθνή οικονομία τα πράγματα μάλλον δεν είναι αισιόδοξα, η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας μόνο απελπιστικές σκέψεις προκαλεί. Όλα τα οικονομικά δεδομένα της χώρας βαδίζουν από το κακό στο χειρότερο και κυρίως οι εξαγωγές, η βιομηχανία, οι κατασκευές, οι επενδύσεις αλλά και ο τουρισμός. Τώρα πλέον όλοι παραδέχονται ότι η χώρα έχει τεθεί σε τροχιά ύφεσης. Αυτή την περίοδο ζούμε τη βαθιά χρεοκοπία όχι μόνο των κυβερνητικών πολιτικών αλλά και του πελατειακού κομματικο-κρατικού μοντέλου που επιβλήθηκε, τουλάχιστον την τελευταία εικοσαετία. Όσο συνεχίζονται οι κυβερνητικές πολιτικές που ενισχύουν γενναιόδωρα τις τράπεζες και τους μεγάλους επιχειρηματικούς ομίλους και επιχειρούν να αντιμετωπίσουν την έκρηξη της ανεργίας, η οποία στις πραγματικές της διαστάσεις τείνει να προσεγγίσει το 30% (Κέντρο Πληροφόρησης Εργαζομένων & Ανέργων, 2012), με κάθε μορφής μαζικούς και επισφαλείς πελατειακούς διορισμούς στο Δημόσιο, τότε η ύφεση στην ελληνική οικονομία κινδυνεύει να γίνει βαθύτερη και μακρόσυρτη και να ακολουθηθεί από μία μακρόχρονη οικονομική στασιμότητα (Λαφαζάνης Π., 2009). Το πρόβλημα για τη χώρα δεν είναι το ύψος του ελλείμματος του προϋπολογισμού αλλά το πού κατευθύνεται αυτό το έλλειμμα και αν επιχειρεί να καλύψει πραγματικούς παραγωγικούς και κοινωνικούς σκοπούς. Το πρόβλημα, επίσης, είναι ότι αυτό το έλλειμμα αξιοποιείται προκειμένου να εξαπολυθεί μια δημοσιονομική τρομοκρατία με στόχο την περαιτέρω κατεδάφιση των μισθών, των συντάξεων, των εργασιακών σχέσεων και ό,τι έχει απομείνει από τις κοινωνικές κατακτήσεις. Το θέμα για την Ελλάδα δεν είναι τόσο το μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα αλλά το μεγάλο έλλειμμα αποδοτικότητας της ελληνικής οικονομίας, το τρομακτικό παραγωγικό έλλειμμα (Scarpetta, και Tressel, 2002), περιθωριοποίηση βιομηχανίας και αγροτικής παραγωγής, πρώτα απ' όλα στους σύγχρονους τεχνολογικά τομείς. Συν τοις άλλοις, πρέπει να συνυπολογίσουμε το πρωτοφανές έλλειμμα ενδογενούς δυναμικής της οικονομίας, αφού η ανάπτυξη όλα τα προηγούμενα χρόνια στηρίχτηκε κυρίως στα αυξημένα δημόσια και ιδιωτικά χρέη και στην παράδοση της χώρας στο πολυεθνικό κεφάλαιο. Από κει και πέρα αυτά τα προβλήματα

επιτείνονται από την άνιση κατανομή εισοδήματος, την υποβάθμιση μισθών και συντάξεων και τη μεγάλη ανεργία. Η θέμα δεν είναι εάν χρεοκοπήσουμε, αλλά το πότε και το πώς. Η Ελλάδα θα χρεοκοπήσει αργά ή γρήγορα και το καλύτερο σχέδιο δράσης είναι να χρεοκοπήσει τώρα. Εάν η χρεοκοπία συνεχίσει να αναβάλλεται και να χειρίζεται από την Τρόικα, τότε η Ελλάδα θα χρεοκοπήσει κάποια στιγμή στο μέλλον π.χ. το 2013, όταν θα έχει καταστραφεί εντελώς η οικονομία και η κοινωνική συνοχή, και η δημόσια ιδιοκτησία πουληθεί σε ξένες πολυεθνικές. Αυτό που συμβαίνει τώρα συμβιβάζει τη ζωή όχι μόνο των παιδιών μας αλλά και αυτή των εγγονιών μας. Τα εργατικά δικαιώματα και οι δημοκρατικοί θεσμοί που κερδήθηκαν με τη θυσία των πατέρων και των παππούδων μας πωλούνται φτηνά στον τραπέζι παχιών και πλούσιων διαπραγματευτών. Είναι αλήθεια ότι εάν η Ελλάδα επιλέξει την χρεοκοπία η κυβέρνηση δεν θα είναι σε θέση να πληρώσει τους μισθούς και τις συντάξεις για περίπου δύο μήνες λόγω προβλημάτων ρευστότητας. Όμως, σύμφωνα με τον καθηγητή Κώστα Λαπαβίτσα (Λαπαβίτσας, 2012) εάν η Ελλάδα επιλέξει την χρεοκοπία και βγει από την νομισματική ένωση, θα κατορθώσει μπει σε μια πορεία ανάκαμψης. Μία προεπιλεγόμενη χρεοκοπία διοικούμενη από την Ελλάδα θα ανακουφίσει την οικονομία με την ακύρωση ενός μεγάλου μέρους του χρέους, ενώ η υποτίμηση του νέου νομίσματος θα ωθήσει την ανταγωνιστικότητα των εξαγωγών της χώρας. Η αλήθεια είναι ότι ο νεοφιλελευθερισμός δεν είναι ούτε η μόνη λύση ούτε είναι οικονομολόγοι αλάνθαστοι. Σύμφωνα με τον διάσημο νομπελίστα οικονομολόγο Paul Krugman (Krugman, 2011) αλλά και την ιστορία, η κεινσιανή προσέγγιση παραμένει το καλύτερο πλαίσιο που έχουμε για να κατανοήσουμε και να ξεπεράσουμε την οικονομική ύφεση. Επίσης, τα οικονομικά κατατάσσονται στις «Κοινωνικές Επιστήμες» και συχνά πέφτουν έξω στις προβλέψεις τους. Εντούτοις, προσεκτική ανάγνωση της οικονομικής ιστορίας μπορεί να μας διδάσκει ένα βασικό οικονομικό μάθημα: οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές δημιουργούν τους κύκλους άνθησης, κρίσης και κάμψης, και δεν εξυπηρετούν ποτέ τα συμφέροντα της ευρύτερης κοινωνίας

Επίλογος

Η έλλειψη μεταρρυθμίσεων αντικατοπτρίζεται στη νέα γενιά, όπου στον τομέα της παιδείας υστερεί, ειδικά μάλιστα, σε σύγκριση με τα διεθνή πρότυπα και η οποία μετά την ολοκλήρωση των σποδών της αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα και μεγάλες δυσκολίες στην εύρεση εργασίας, καθώς χώρος για νέες επενδύσεις και δημιουργία θέσεων εργασίας. Αν η Ελλάδα δεν μεταρρυθμίσει άμεσα την οικονομία της, υπάρχει κίνδυνος ένα μεγάλο μέρος της νέας γενιάς να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό.

Αν και η κατάσταση στην ελληνική οικονομία είναι εξαιρετικά δύσκολη, υπάρχει τρόπος να επανέλθει και πάλι σε ρυθμούς ανάπτυξης. Οι πολιτικές λιτότητας, όπως αυτές δίνονται από την Ε.Ε, την Ε.Κ.Τ και το Δ.Ν.Τ, δεν είναι από μόνες τους αρκετές για να αλλάξουν το κλίμα. Κυρίως στην περίπτωση της Ελλάδας, η οποία, εκτός από όλα τα άλλα, έχει και το πρόβλημα της δυσκολίας επιβολής των όποιων μεταρρυθμίσεων.

Η ενίσχυση της οικονομίας και η καταπολέμηση του μεγάλου ποσοστού ανεργίας που μαστιάζει τη χώρα πρέπει να πραγματοποιηθεί με τις κατάλληλες μεταρρυθμίσεις. Αυτό που πρέπει να κοιτάξει πρωτίστως κάθε κυβέρνηση που αναλαμβάνει τη διακυβέρνηση της χώρας από εδώ και στο εξής θα πρέπει να είναι:

- Η δημιουργία ενός ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος, ώστε να μπορούν εύκολα να πραγματοποιούνται επενδύσεις από φορείς του εσωτερικού της χώρας.
- Εκμετάλλευση όσο το δυνατόν περισσότερων από τους φυσικούς πόρους της Ελλάδας, έτσι ώστε να μπορέσει η χώρα να γίνει αυτόνομη ως ένα βαθμό, αλλά να αποκομίσει και σημαντικά χρηματικά ποσά και από την εμπορική εκμετάλλευση αυτών των πόρων.
- Βελτίωση των υποδομών, οι οποίες θα βοηθήσουν στην καλύτερη λειτουργία διαφόρων κλάδων, όπως είναι ο βιομηχανικός και ο τουριστικός.
- Ανάδειξη της χώρας σε αόριστο τουριστικό προορισμό, με αντιμετώπιση φαινομένων, με σωστή διαφήμιση της χώρας στο εξωτερικό, στοχευόμενη στρατηγική προσέλκυσης τουριστών από συγκεκριμένες χώρες στόχους, βελτίωση των υπαρχουσών υποδομών και την δημιουργία νέων.
- Δραστική καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, με επιβράβευση των συνεπών πολιτών και παραδειγματική τιμωρία αυτών που φοροδιαφεύγουν, έτσι ώστε να δοθούν κίνητρα για τους φορολογούμενους.

- Καταπολέμηση της παραοικονομίας, από την οποία χάνεται μεγάλο μέρος των εσόδων από φόρους.
- Μείωση της γραφειοκρατίας, με τη δημιουργία αυτοματοποιημένων συστημάτων, έτσι ώστε να μειωθεί ο απαιτούμενος χρόνος για τη λήψη σημαντικών αποφάσεων και της εξυπηρέτησης όσων συναλλάσσονται με το κράτος.
- Την σύνδεση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με τα Πανεπιστήμια, όπως γίνεται και στο εξωτερικό, με στόχο την αύξηση της παρεχόμενης τεχνογνωσίας και την παροχή καλών στελεχών απευθείας στις επιχειρήσεις. Κάτι τέτοιο θα συμβάλλει αποτελεσματικά και στην ανεργία των νέων, οι οποίοι σήμερα τελειώνουν μία σχολή και στη συνέχεια δυσκολεύονται ως προς την εύρεση εργασίας.

Αυτές είναι οι βασικές κατευθύνσεις στις οποίες πρέπει να κινηθεί η Ελλάδα, έτσι ώστε να γίνει πιο αξιόπιστη, πιο ανταγωνιστική, πιο αποδοτική και να της δοθεί η ευκαιρία να οδηγηθεί σε ανάπτυξη της οικονομίας.

Βιβλιογραφία

- ❖ Σφακιανάκης Μ.Κ , 2006 , «Εφαρμογές μάρκετινγκ με ηλεκτρονικούς υπολογιστές».
- ❖ Τηλικίδου-Στογιάννη Ι. , 2004 «Η έρευνα του μάρκετινγκ» , Εκδόσεις γράμματα , Αθήνα.
- ❖ Εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, 20/10/2013.
- ❖ Χασσίδ, Ι & Καραγιάννης, «Η Επιχειρηματικότητα στην Ελληνική Οικονομία», Οικονομική & Κοινωνική προσέγγιση, Εκδ . Interbooks, Αθήνα 1999.
- ❖ Στουρνάρας, Γ. και Αλμπάνη Μ. Η Ελληνική Οικονομία μετά την Κρίση: Αναζητώντας ένα Νέο Αναπτυξιακό Πρότυπο, Αθήνα : IOBE, 2008.
- ❖ IOBE , Η Ελληνική Οικονομία , Σεπτέμβριος 2011.

Πηγές απο το διαδίκτυο

- Κώστας Μαυρίδης , «Τι προκάλεσε την Παγκόσμια κρίση»
<http://www.sigmalive.com/simerini/analiseis/business/71261>
- Αυτοκτονίες και οικονομική κρίση www.sites.google.com
- «Οι επιπτώσεις της Οικονομικής Κρίσης έχουν επηρεάσει σημαντικά τις Επιχειρήσεις της Βόρειας Ελλάδας» <http://www.epistimonikomarketing.gr/oi-epiptoseis-tis-oikonomikis-krisis-ehoun-epireasei-simantika-tis-epiheiriseis-tis-boreias-elladas/>
- «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην καθημερινή ζωή των οικογενειών» <http://1gym-pylaias.thess.sch.gr/syllogos%20goneon/oikonomikikrisi.htm>
- «Η βαθιά οικονομική κρίση που μαστίζει την Ελλάδα την τελευταία 5-ετία»
<http://el.wikibooks.org/>
- Ροσέτος Φακιολάς,Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ «ΥΦΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΟ ΝΕΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ» <http://www.geostrategy.gr/>

- Ελευθερία Αρλαπάνου , Στο 6,4% η ύφεση το 2012 «βιθίστηκε η κατανάλωση»
<http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26516&subid=2&pubid=113008231>
 - «Ελληνική κρίση χρέους» www.Wiki.org
 - <http://openarchives.gr/> Οικονομικός έλεγχος 2010-2012
 - <http://news.kathimerini.gr/> Δ.Ν.Τ. , «Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ»
 - «Διάγνωση και αντιμετώπιση των προβλημάτων της οικονομικής κρίσης»
<http://magazine.apopsi.com.cy/2009/02/1295>
 - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ:Μεταπτυχιακή εργασία Λουρίδα Βασιλική
-
-